

Başlangıç / Started — 2021

**Uluslararası
Etnopedagoji
Dergisi**

Cilt 3 / Sayı 1 / Haziran 2023

**International
Journal of
Ethnopedagogy**

BAHAR / SPRING

ISSN — 2792-0798

Web: www.ethnopedagogy.com

İmtiyaz Sahibi

Utku Kubilay ÇINAR

Editör / Editor

Doç. Dr. İkrâm ÇINAR

Dil Editörü / Language Editor

Merve BAŞKUTLU

Yayın Editörü / Publishing Editor

Mükremin DURMUŞ

Teknik Editör / Technical Editor

Mükremin DURMUŞ

Tasarım Editörü / Design Editor

Gültekin Erdal

Yazışma Adresi / Submission Address

e-posta / e-mail: ijoethno@gmail.com

Basım / Edition: Online

Uluslararası Etnopedagoji Dergisi

- Uluslararası Etnopedagoji Dergisi, uluslararası hakemli bir dergidir.
- Dergide yayımlanmak üzere gönderilen yazılar, belirtilen kurallara uygun olarak hazırlanmalıdır.
- Dergide yayımlanan makalelerin içerikleriyle ilgili her türlü yasal sorumluluk yazar (lar)a aittir.
- Uluslararası Etnopedagoji Dergisi'nde yer alan yazılardan akademik ölçünlere uygun olarak kaynak göstermek suretiyle aktarma ve alıntı yapılabilir.

International Journal of Education

- **International Journal of Education** is a journal publishes peer-reviewed studies in the fields of ethnopedagogy.
- Submitted articles should strictly follow the format of the author guidelines.
- All legal responsibilities related to the contents of the articles published in the journal belong to the author(s).
- Articles in International Journal of Ethnopedagogy can be quoted by following citation rules.

Akademik Danışma Kurulu / Academic Advisory Board

Dr. Akmatalı Alimbekov, *Kyrgyz-Turkish Manas University, Kyrgystan*

Dr. Aleksandra Gerkerova, *South Ukrainian National State Pedagogical University named after K. D. Ushinsky, Ukraine*

Dr. Ali Osman Engin, *Atatürk Üniversitesi, Türkiye*

Dr. Anna Yessengaliyeva L. N. Gumilyov *Eurasian National University, Kazakhstan*

Dr. Baki Duy, *Anadolu Üniversitesi, Türkiye*

Dr. Celal Teyyar Uğurlu, *Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Türkiye*

Dr. Ebru Oğuz Canol, *Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Türkiye*

Dr. Enise Abibullaeva, *V. I. Vernadsky Crimean Federal University, Russian Federation*

Dr. H. Bayram Kaçmazoğlu, *İnönü Üniversitesi, Türkiye*

Dr. Handan Asude Başal, *Bursa Uludağ Üniversitesi, Türkiye*

Dr. İsmayıl Aliyev, *Naxçıvan Muallimler İnstitut, Azerbaijan*

Dr. Kamile Ün Açıkgoz, *Emekli Öğretim Üyesi*

Dr. Merve Ünal, *İnönü Üniversitesi, Türkiye*

Dr. Mesut Saçkes, *Balıkesir Üniversitesi, Türkiye*

Dr. Minara Aliyeva Çınar, *Bursa Uludağ Üniversitesi, Türkiye*

Dr. Muhamedrahim Kursabaev, *Abai Kazakh National Pedagogical University, Kazakhstan*

Dr. Muhiddin Khayruddinov, *Kırım Cumhuriyet Lisansüstü Pedagojik Eğitim Enstitüsü, Rusya*

Dr. Mustafa Kale, *Çağ Üniversitesi, Türkiye*

- Dr. Namık Kemal Şahbaz, Mersin Üniversitesi, Türkiye.
Dr. Natalia Vladimirovna Gorbunova, *V. I. Vernadsky Crimean Federal University, Russian Federation*
Dr. Nevzat Demirci, *Mersin Üniversitesi, Türkiye*
Dr. Ömer Yılar, *Atatürk Üniversitesi, Türkiye*
Dr. Şahin Filiz, *Akdeniz Üniversitesi, Türkiye*
Dr. Yavuz Ercan Gül, *Kyrgyz-Turkish Manas University, Kyrgystan*
Dr. Zerema Rizaevna Asanova, *Crimean Engineering and Pedagogical University, Russian Federation*

Bu sayının hakemleri / The reviewers of this issue

- Dr. Gökay Durmuş, Kafkas Üniversitesi
Dr. İsmayıl Aliyev, Naxçıvan Dövlət Universiteti
Dr. Kalipa T. Atemova, L. N. Gumilyov Eurasian National University
Dr. Kürşat Öncül, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Dr. Meral Metin Göksu, Kafkas Üniversitesi
Dr. Minara Aliyeva Çınar, Bursa Uludağ Üniversitesi
Dr. Mustafa Kale, Çağ Üniversitesi
Dr. Muvaffak Duranlı, Ege Üniversitesi
Dr. Namık Kemal Şahbaz, Mersin Üniversitesi
Dr. Rüyam Küçüksüleymanoğlu, Bursa Uludağ Üniversitesi
Dr. Sevim Öztürk, İnönü Üniversitesi

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

Etnopedagojik Bir Kaynak Olarak "Manas" Destanı The "Manas" Epic As An Ethnopedagogical Source <i>Akmatali Alimbekov</i>	1-17
Âşık Veysel'in Uluslaşma Sürecine Katkısını Etnopedagojik ve Etnoandragojik Açından Değerlendirmek Evaluation of Aşık Veysel's Contribution to The Nationalization Process From an Ethnopedagogical and Ethnoandragogical Perspective <i>Kutluhan Taşpınar</i>	18-48
The Ideas of Younger Generations on The Education in Jewish Folklore Genç Kuşakların Yahudi Halk Folklorundaki Eğitime İlişkin Fikirleri <i>Lyudmila Ivanovna Redkina, Irina Aksanovna Zakiryanova</i>	49-60
The Role of Intercultural Sensitivity In Ethnocultural Communication Kültürlerarası Duyarlılığın Etnokültürel Etkileşimdeki Rolü <i>Alla Grigorevna Mikhaylova</i>	61-75
"Uluslararası Bakışla Etnopedagojiye Giriş" "Introduction to Ethnopedagogy from an International Perspective" <i>Figen Çam Tosun</i>	76-81

Gönderi Tarihi / Sending: 14.03.2023 | Kabul Tarihi / Accepted: 07.06.2023

Etnopedagojik Bir Kaynak Olarak "Manas" Destanı

The "Manas" Epic As An Ethnopedagogical Source

Akmatali Alimbekov¹

Araştırma Makalesi | Research Article

Öz

Halkın eğitim konusundaki düşünceleri sözlü eserlerde kaydedilerek muhafaza edilmiş ve nesilden nesile aktarılmıştır. Kırgız folklorunda eğitsel bir amaç taşımayan bir eser yoktur. Geleneksel Kırgız toplumunda folklor ve halk eğitimi eş kavram olarak algılanmaktadır. Uzunluk ve içerik olarak modern bilimdeki en büyük Kırgız destanı olan "Manas", Kırgızların genç nesillerin eğitimine ilişkin düşüncelerinin tüm yönlerini tanımanın mümkün olduğu Kırgız etnopedagojisi için ansiklopedik bir kaynak olarak önem kazandığı birçok bilim uzmanının görüşleri ile desteklenmiştir. Bilimsel literatürün analizi, bu yönde bazı adımlar atılmasına rağmen, destan içeriğindeki geleneksel eğitime ilişkin çok yönlü düşünce, olgu ve kavramların bağımsız olarak yeniden inşa edilmediğini ve etnopedagojik bakış açısıyla incelenmediğini göstermektedir. Bu bakımdan eğitimin amacı, eğitim süreci, yöntemler – popüler pedagojik kavram ve terimler, çocukların bağımlılığı, eğitim ve sosyal gelişim ile ilgili konulara ilişkin olarak destanın içeriği incelenmiştir. Bunların yanı sıra erkek çocuk yetiştirme ülküsü olarak "Er" ve "Delikanlı", kız yetiştirme ülküsü olarak "Manas", "Beyaz Battaniyeli Kadın", "Kapalı kara kız" kavramlarının özellikleri incelenmiştir ve bununla birlikte Manas destanında kişiliğin gelişimi ve gelişimi doğrudan sağlayan çeşitli faktörler ve araçlar hakkındaki çok yönlü bilgiler analiz edilmiştir. Betimsel araştırma modelinden yola çıkılarak, destanın içeriğinde yer alan eğitim ile ilgili kavramların çözümlenmesinde görsel set ve sembolik materyallerin sistematik bir şekilde okunması için içerik analizi yöntemi kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Etnopedagoji, Kırgız, Destan, Manas, Çocuk, Eğitim.

Abstract

The thoughts of the people about education were recorded and preserved in oral works and passed down from generation to generation. There is not a single work in Kyrgyz folk oral art that does not contain an educational idea. In traditional Kyrgyz society, folklore and folk education were perceived as relative concepts. As the largest Kyrgyz epic in terms of volume and content in modern science, "Manas" has the value of an encyclopedic source for Kyrgyz ethnopedagogics, in which one can recognize all sides of thoughts related to the upbringing of the younger generation of Kyrgyz, accumulated by them over the centuries. The analysis of scientific literature shows that although some steps are being taken in this direction, multifaceted thoughts, facts, and concepts related to traditional education in the content of the epic have not been independently reconstructed and studied from the ethnopedagogical point of view. In this regard, the article deals with interrelated issues related to the content of the epic, the purpose of education, the process of education, methods – folk pedagogical concepts and terms, the interdependence of the child upbringing and social development. Along with this, the characteristics of the concepts of "warrior", "brave warrior" as the ideal of raising sons in the epic "Manas", "a pure-hearted, bright, beautiful, knowledgeable woman", "high-minded, tolerant, calm, not arrogant, knows how to treat everyone equally, respectable, devoted to people" as the ideal of raising daughters, and the growth of personality in the epic "Manas" multifaceted knowledge about various factors and means that ensure the direct development is analyzed. The article was based on a descriptive research model and systematically presented a set of images and symbolic materials when analyzing concepts related to education in the content of the epic using a reading-oriented content analysis method.

Keywords: Ethnopedagogy, Kyrgyz, Epic, Manas, Child, Education.

1. GİRİŞ

Folklor, genç nesillerin evrensel nitelikleri, edep ve nezaketi ifade etme, algılama veya aşılama ve onları ideallere ulaştırma yeteneği açısından gerçek bir halk pedagojisi olmasından dolayı (Алимбаев, 1996; Волков, 1974) etnopedagoji biliminde şimdiden bir gelenek haline gelmiştir (Батурина, & Кузина 1995; Gül, 2021). Bu nedenle etnopedagoji sözlü eserler üzerinden milli pedagojinin köklerine atıfta bulunur. Bu sözlü eserler içerisinde önemli bir yere sahip olan Manas Destanı, halk pedagojik zihni, düşünce ve deneyimlerin kapsamlı temsili olması açısından Etnopedagoji biliminin önemli kaynaklarından birisidir. Çünkü "Manas" destanı, kelime dağarcığı açısından dünyanın en büyük eseridir ve içerisinde halk pedagojisinin çok sayıda örneklerini barındırır. "Manas" Destanı hakkında kısaca bir bilgi vermek gerekirse, bu destan dünyanın en büyük destanı olarak kabul edilir, 500.553 satırdan oluşur. Bu eserin içeriği Manas anlatıcısı (Manasçı) Sayakbay Karalaev'e göre; "Manas" – 84.830 satır; "Semetey" – 397.775 satır; "Seytek" – 17.948 satır şeklinde bir üçlemeden oluşuyor (Osmonov, 2013). Kırgız halkı, "Manas" destanını geçmiş nesillerin gelecek nesillere biriktirmiş olduğu akıl mirası ve gelecek nesiller için dersi olarak algılanmıştır. Buna yönelik fikirler destanın açılış metinlerinde şöyle dile getirilir:

*Ulemadan işitilen bir söz,
Filizlenen bir söz
Masallarla dolu bir söz
Ağır olan bir söz
Erend'en kalan bir söz
Kendine özgü söz
Düşmana giden kahramanın
Can yoldaşı olan söz
Fırtınalı fırtınalar
Beş kayıp geçmedi,
Bükülmüş bir sırt ile
Rüzgârlı bulutla
Satır ortak bir söz
Birlikte yaşamış bir söz
Çocuğuna babası
Ençi eden bir söz (Манас, 2010)*

"Manas'ın milli bilince yerleşmesi ana sütü ve anadili kadar etkili denilebilir. Manas'ı bilmeyen halkını, ana dilini, vatanını tanımaz, Manas'ı bilmemek ruh dünyasının yoksulluğu olarak tanımlanması boşuna değildir (Алимбаев, 2018). Manas Destanının Türk halkları için ne denli önemli olduğu birçok eski yazılı ve sözlü eserlerde anlatılır. Örneğin, Kazak şairi olan M. Şahanov'un "Kaybolan Medeniyet veya Kairkhan'ın Gizli Kanunu" şiirinde ayrıntılı olarak anlatılır. Eserin içeriğinde bir zamanlar Isık Göl boyunca, yakışıklı ve cesur bir kahraman,

gölün güzel bir kızıyla evlenmek için babasının onayını almak amacıyla gelir. Geleneğe göre genç adam çeşitli hünerlerini gösterir ve imtihanı halkın beğenisine sunar. Eserde olağan şekilde ilerleyen süreç bir anda düşüncelere dalmış olan kız babasının bu gence "Manas"ı veya bazı parçalarını bilip bilmediğini sormasıyla ilerler. Etrafta hiç kimse yokmuş gibi sessizlik olur. Cevap veremeyen adam yere bakar. Babası "Yok olmaz" der ve ekler, "Bir ruh-u fakirin yakın olması, düşmanı olmasından daha tehlikelidir." (Shakhanov, 2013). Yukarıda geçen ifadeler Manas Destanının önemini anlatırken, bir kişinin Manas bilgisinin herşeyden önce geldiğine de açık bir kanıttır.

"Manas"ın geleneksel eğitimin büyük bir anıtı olduğu fikri, halk pedagojisi biliminin gelişiminden çok daha öncelere dayanır. Bu konuda genel bir görüş, destanla ilgili ilk bilimsel eserlerde de yer almaktadır. Örneğin 19. yüzyılda Kazak bilim adamı Ç. Valihanov (Valikhanov, 1958), "Manas" destanının kapsamlı bir bilgi ve deneyim kaynağı olduğunu söylemiştir. Valihanov, Manası yazan insanların tarihini, felsefesini, etnografyasını, dilini, sanatını, psikolojisini, coğrafyasını ve tıbbını incelemek için özellikle zengin ve değerli bir kaynak olmasının yanı sıra manevi ve sosyal yaşamlarının da çeşitli yönlerini araştıran önemli kaynak olarak belirtmiştir. Akademisyen Yunusaliyev'in (1958), bu destan hakkında "Bu destan yüzlerce yıl boyunca öğretici bir roman-kitap, etkileyici bir sahne ve perde, geçmiş hatırlatan bir tarih kitabı işlevi görmüştür" şeklindeki düşüncesi de konu açısından önem taşımaktadır. Bu nedenle destan söz konusu olduğunda, onun göçebe Kırgızların evrensel bir eğitim okulu olarak nitelendirilmesi bu yöndeki ilk bilimsel çalışmalarda açıkça belirtilmiştir.

Destanın eğitici ve pedagojik doğasını ortaya çıkarmaya yönelik sistemli çabalar, etnopedagoji biliminin ortaya çıkış ve gelişim aşamalarıyla yakından bağlantılı olmuştur. Diğer bir deyişle, Etnopedagoji biliminin temeline adanan ilk teorik-metodolojik çalışmalarda, o bilimin varlığını doğrulayan bir durum olarak "Manas" destanının eğitici fikirlerine önemli bir yer verilmiştir. Etnopedagoji biliminin kurucusu Volkov (1974), destanı eğitimle ilgili bir bilgi hazinesi olarak incelemiş ve şu sonuca varmıştır: "Manas" destanı açık bir pedagojik karaktere sahiptir. Dahası Volkov'a göre destanın satırlarında namus, vatandaşlık, çok çalışma, vatanın kutsallığı, aile uyumu, vefa, kişiler arası insani ilişkiler, etnik gruplar arası dostluk ve yardımlaşma, kadına ve yaşlıya saygılı davranma, çocukların eğitimi, gelecekleriyle ilgilenme, cömertlik, doğayla tutumlu ilişkide olmak, saflık gibi ortak insanlığın eğitsel fikirleri yer almaktadır. Kırgız etnopedagojisi araştırmacısı Ormonov (1978), "pedagojik pansofi" (tüm entelektüel bilginin birleşimi) olarak "Manas" destanının değerlendirilmesi gerektiğini söylemektedir. Kırgız halkının ünlü yazarı Aytmatov (1979) da, "Manas"ın günümüzdeki anlamını düşünerek şunları söylemiştir: "Manas, kendimizi tanımamızı sağlayan harika bir şey. Manas sayesinde kendimizi güçlendiriyor, kim olduğumuzu kanıtlıyor ve geleceğe bakıyoruz. Her nesil için manevi bir güçtür." Gerçekten de "Manas", halkın eğitim alanındaki asırlık tarihinin ve bilgeliğinin yaşayan tanığıdır ve asla kaybolmayan bir hazinedir. Yüzlerce yıldır Kırgızların nesillerini her yönden geliştirmiş bireyler

olarak yetiştiren bir program, okul ve ders kitabı olarak hizmet etmiştir. Isakov (1998), "Manas" destanını bir "halk okulu" ile sembolize ederek şöyle tanımlamıştır: "Destan, bir halk okulu görevini yerine getirmiştir. Elbette okul, dersliklerin, sıraların, yazı tahtalarının olduğu düz bir bina demek değildir. Bununla birlikte, bir okul için iki temel ön koşul vardı: biri kapsamlı bilgi kaynağı (anlatıcı), diğeri ise alıcı taraf (dinleyici). Eğitimin yapıldığı mekân ise, Kırgız koşullarında kutlama ile bağlantılı olarak çadırdaki (boz üydeki) ocaktan çok sayıda insanın bir araya gelmesine kadar her şeyi içeriyordu. Bu okulun öğrencileri, kirpiklerini bile kırpmadan dinleyen çocuklardan yaşlılara kadar insanlar olduğu söylenebilir. Gerçekten de destandaki tüm hikâyeler anlatılırken geçmişin dersi olarak bilinçle zihne işlenmiş, bakış açısı ve ruhu şekillendirmiştir. "Manas" destanı, genç öğrenciler için bir eğitim kaynağı olarak çalışmalara ilham vermiştir. Örneğin, Ormonov'un (1978) "Kırgız Halkının Pedagojik Pansofisi" adlı çalışması, destanın pedagojik bir analizini sağlar. Son yıllarda "Manas" destanının eğitim kurumlarında kullanımına ilişkin birçok çalışma (Saalieva, 2009; Abdymomunova, 2016; Baigaziev, 2021; Baitova, 2015; Kadenova, 2018) yayınlanmıştır. "Manas" destanı üzerine yapılan çalışmaların analizi, destanın ana fikri olan vatanseverlik ve yiğitlik eğitimi fikrinin henüz bütün bir etnopedagojik bilgi sistemi olarak değerlendirilmediğini göstermiştir.

1.1. Çalışmanın Amacı

Çalışmada çocuk yetiştirme konusunda bilgi edinme kaynağı olarak "Manas" destanı incelenmiştir. Destan metinlerinden yola çıkılarak, çocuk yetiştirmenin amacı, ideali ve etki eden faktörleri hakkında bilgilerin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Diğer bir deyişle, destanda çocuk yetiştirmede hangi kavramlar kullanılmıştır? Erkek ve kız çocukları yetiştirmenin ana hedefleri ve idealleri nelerdir? "Manas" destanına göre çocukların birey olarak oluşumunu belirleyen faktörler hangileridir? Sorularına cevap aranmıştır.

2. YÖNTEM

Manas destanının Etnopedagojinin ana kaynağı olarak alındığı bu araştırmada metinler kavramsal çözümleme yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Kavramsal analiz, kavramları ve bunların bir metindeki kullanım sıklıklarını, çoğunlukla kelimeler veya kelime öbekleri ile temsil edilenleri belirleme yöntemi olarak düşünülebilir (Furner, 2004). Buna göre seçilen tematik çerçeveye ait kavramlar kodlanmıştır. Bunlara dayalı olarak yapılan kodlamalar tamamlandıktan sonra "Manas" metninde yer alan etnopedagojik bilgiler incelenmiş ve kavramlar arasındaki genel ve özel farklılıklar tespit edilmiştir.

2.1. Araştırma Konusu

Araştırmada Manas destanının Sayakbay Karalaev versiyonundan yola çıkılarak 2010 yılında yayınlanan versiyonu kullanılmıştır. Kırgız bilim adamı Yunusaliev'in (1958) belirttiği

gibi, destanın bu versiyonu: "...benzersiz, tek versiyon. Bu, Sayakbay'ın halkına ve tüm insanlığa paha biçilmez bir katkısı olarak görülmelidir."

3. BULGULAR

Bu bölümde destanın etnopedagojik değerleri, temel halk pedagojik kavramları, ideal kişilik türleri, çocuk ve bir birey olarak oluşumunun ana faktörleri gibi tematik çerçevede analiz edilmiştir. (Metnin bağlamı, metni oluşturan kişinin koşulları, metnin dönemin sosyo politikasından ne derece etkilendiği, metnin geleneksel Manas anlatıcılığıyla karşılaştırılması gibi öğeler dikkate alınmamıştır)

Destandaki halk pedagojik kavramları ve terimleri

Göçebe Kırgızlar, yaşamın çeşitli fenomenlerini derinden anladıktan sonra analiz etmiş ve onlara bir ifade vererek adlandırmıştır. Destanda hayvancılık, dövüş sanatı, doğa, iş ve geleneksel yaşamla ilgili yüzlerce ve binlerce kelimenin giderek tekrarlanarak popüler terimler haline geldiğini görebiliriz. Üstelik destan, bin yüzyıllık Kırgız yaşamının tüm olaylarını ve kavramlarını özümsemiştir.

Destanın içeriğinden, Kırgız halkının çocuk yetiştirme alanındaki binlerce asır boyunca oluşan temel kavramlarını vurgulamak mümkündür. Halkın genç kuşakların manevi gelişimine yönelik talepleri, bu olguyu karakterize eden ve "Manas" gibi destanlarda kaydedilen halk terminolojik kavramlarını da oluşturmuştur. Halk terimleri, ulusal bilimsel ve pedagojik terimleri tamamlayan, genişleten ve zenginleştiren tükenmez bir kaynaktır. Geleneksel kavramlar ve terimler, eğitim fenomeninin çok yönlü sınırlarının bilimsel olarak objektif bir şekilde yorumlanmasında bir anahtar görevi görür.

Destan metnini incelerken dikkat çeken ilk şey, sözlüğünde "eğitim" teriminin yer almaması olmaktadır. Çünkü Kırgızca'da eğitim anlamına gelen "terbiye" Arapça "tarbiyat" kelimesinden neredeyse tüm Türk dillerine girmiştir. Buradan çıkan varsayım, "eğitim" kelimesinin İslam dini ile birlikte Türk diline girdiği, ilk olarak pedagoji teriminin eş anlamlısı olarak kullanıldığı, yeni içeriklerle desteklendiği ve kalıcı bir genelleyici kavram haline gelmesi olabilir (Alimbekov, 1996; Gül, 2020).

Elbette "Manas" destanındaki halk terimlerinin yaşam tecrübesi ve halk sanatının bir türevi olduğunu dikkate almakta fayda var. Destanın mısralarında yer alan geleneksel pedagojik kavramlar, modern terimler gibi tek kelimedenden ibaret olup, olayın mahiyetini doğrudan yorumlama imkânından uzaktır. Tüm fenomenin kesin ve eksiksiz bir açıklaması olarak deyim, aforizma, emir, epitet ifade şeklinde bulunurlar.

Halk pedagojik terimleri çoğunlukla en baştan çocuk kahraman Manas'ın nasıl yetiştirileceğine ilişkin ifadeler; "Çakıp han, Manas'ın geleceğini dikkatlice düşündü, kendini çalışmaya adadı ve karısı Çıyır'da onu siyah beyazla tanıştırmasını anlattı: Anladığım kadarıyla oğlunun zekâsı az, yolunu bulamıyor, servete sarhoşluğu var. Şımartmayalım,

çobana yamak olarak verelim, konuşabilsin, kemikleri olgunlaşsın, hayvanların ve dünyanın kıymetini bilsin" şeklindedir (Manas, 2010 s. 42).

Göçebe Kırgız toplumunda "Konuşabilsin, kemikleri olgunlaşsın" şeklindeki ifadeler çocuk yetiştirmede önemli bir yer tutar. Örneğin Kırgız geleneksel kültüründe "konuşmayı öğrenmek" normal bir insan olmanın temel göstergelerinden biri olarak kabul edilir. Kırgız halkı, genç neslin entelektüel gelişimini, ana dilin harika hazinelerine hâkim olma arzusunu ve sanatsal sözlere olan coşkusunu yakından ilişkili kabul eder. Ne de olsa yazılı ve matbu bir dili olmayan Kırgızlar için anadil, hem entelektüel birikimlerini toplayan ve biriktiren bir hazine, hem de bunları gelecek nesillere aktarma aracı olmuştur. Nitekim Kırgız halkı ana dilini insan aklının harika bir ürünü olarak görmektedir. Halkın şu görüşü: "Dil aklın terazisidir", "Dil düşüncelerin sandığıdır", "Akıllının diliyle, aptalın eliyle", "Çömleğin içindeyse, çıkar", "Söz milletin hazinesidir, ot toprağın hazinesidir", "Sözün kıymeti halkın kıymetidir" halk atasözünde ifade edilir. Bu nedenle "konuşmayı öğrenmek" ruhsal olgunluğun bir ölçüsüdür.

Öte yandan, "kemiklerin sertleşmesi", bir kişinin vücudunun ve gücünün gelişimini karakterize eder. Nitekim göçebe Kırgız toplumunun müreffeh bir yaşam sürmesinin en gerekli koşulu, fiziksel olarak olgun bir nesil yetiştirmektir. Örneğin avcılar, hayatın tek besini olan geyiği avlamak için insan ayağının ilk ayak bastığı kayalıkların arasından en az yetmiş kilometre yol kat etmek ve hareketlere göre rüzgâr gibi hızlı koşmak zorundaydılar. Kahraman yetiştirme geleneğinde de bu niteliğin önemi apaçık ortadadır. Destan metinlerinde kaburgası kırılmamış bir çocuk olan Manas güçlüdür ve diğer çocuklardan yayı olmayan, kaplan yürekli, aslan yürekli, çabalayan Manas lakaplarıyla diğer çocuklardan farklıdır, yırtıcı bir kuş gibi, ejderha gibi tarif edilir.

Kişilik oluşumunun çok yönlü yönlerini sembolik anlamda ifade etme işlevini yerine getiren geleneksel pedagojik kavramlar arasında "Kurşun geçirmez bir palto giydirelim ve kurşun yetişmez bir ata bindirelim Manas'ı" deyimini gösterebiliriz. Burada Manas'ı zorlu askeri testler için eğitime geleneği mecazi olarak ifade ediliyor. Destanda Manas'ın kendisi de göçebe Kırgız askerlerinin oyunlarla eğitilmesi için özel olarak düzenlenmiş bir okuldan geçer. Özellikle, güç açısından eşi benzeri yoktur. Dedikleri gibi "Ereni halk seçer" ve tüm bunlar Akbalta gibi bir usta-eğitimcinin gözleri önünde gerçekleşir. "Kurşun geçirmez ceket ve kurşun yetişmez at", bu eğitimler sonucunda oluşan kahramanlık niteliklerini ifade eder. Üst satırların ikinci bölümünde ise anlamsal ifade bakımından Kırgız dilinde "göz olmak", "bakmak", sözcükleri çocuk yetiştirme süreci ile ilgili ana terimler arasındadır. Bu sözler gerçek anlamda anne babanın çocuğu kötü gözlerden, sıcaktan ve soğuktan korumayı amaçlayan, tutum ve davranışlarındaki değişiklikleri göz ardı etmemeyi, ona doğru öğüt vermeyi ve öğretmeyi amaçlayan şefkatli tavrı anlamına gelmektedir.

Yukarıda belirtildiği gibi, "Manas'ta "Hissetmediğini hissettirip eğitim ve bilmediğini öğretip yol gösterelim" eğitim olgusunu doğrudan ve açık bir şekilde yansıtan halk pedagojik kavramları da özel bir ilgiyi hak etmektedir. Bu destanda Akbalta, Koshoy, Bakay gibi halk bilgeleri, Kırgız toplumunu vataniyle kaderini paylaşacak şekilde yetiştirerek koruma ve geliştirme doğrultusunda güvendikleri ve bağlı kaldıkları en önemli ilke olmuştur. Nüfusun yaşamının bazı karmaşık sorunlarını çözerken, yaşlı ve genç her zaman bu tür entelektüel deneyime ihtiyaç duydu ve ona büyük saygıyla davrandı.

İdeal kişilik modelleri

İdeal insan olmaktan ya da ideal insan yetiştirmekten bahsetmeden önce "ideal", "ideal insan", "örnek olmak" kavramlarını yorumlamak yerinde olacaktır. "Kırgız dili sözlüğünde" ideal kavramı bir şeyin en yüksek örneği, niteliği ve çaba göstermenin en yüksek noktası olarak yorumlanır (Kırgız dili sözlüğü, 2010). Bu ideal kişilik özelliklere uluslara göre farklılık göstermekle birlikte her bir ulusun kendi yazılı ve sözlü geleneksel edebi eserlerinde yansıtılır.

Rus pedagoğlarından Uşinskiy (1988), her milletin, bir insanın nasıl olması gerektiğine dair fikir ve inançlarını şarkılardan, atasözlerine, peri masallarından modern romanlara ve dramalara varıncaya kadar geleneksel halk eserlerinde yansıttığını belirtmektedir. Bu eserler ile ideal insanı, fiziki ve manevi olarak tüm nitelikleriyle överek model oluşturduğunu, insanlar öz farkındalık düzeylerini, iyi ve kötü ırklar hakkındaki görüşlerini ve vicdanlarını geliştirdiklerini ve bu sayede ulusun gelişimini ve ahlaki karakterin oluşumunu etkilediğini ifade etmiştir. Tamamen olgun bir kişinin oluşumunu, halk eğitiminin ana motifi olarak kabul eden Volkov (1974) ise İnsanoğlunun mükemmellik için sürekli ve hertürlü engellere karşı dik durma çabasının, insanın "en yüce, en iyi ve en güzel varlık" olduğunu gösteren açık kanıt şeklinde ifade etmektedir.

Manas'taki terminolojik kavramlar arasında "bilge", "deve", "erkek", "beyaz örtülü kadın", "örtülü kara kadın" gibi ideal insan modellerinden söz edilebilir. Kırgız dilinde "bilge", "kemenger", "bilge" gibi zihinsel olarak gelişmiş bir insanı karakterize eden kavramlar vardır. Anlamları, Kırgızca ile ilgili tüm sözlüklerde eş anlamlı ve eşleştirilmiş kavramlar olarak yorumlanır. Elbette bunda doğruluk payı olduğu inkâr edilemez. Aslında bunlar geçişli olarak anlamlı ve tamamlayıcı kavramlardır. Aynı zamanda aralarındaki farklı burçlara da dikkat etmemek mümkün değil. Bu kavramların kökeni, tarihi gerçeklere, sözlü eserlerin malzemesine ve halk kültürü tarihini iyi bilen büyüklerin görüşlerine dayanarak aşağıdaki gibi yorumlanabilir ve açıklanabilir. "Bilgelik", bir kişinin bilincinin zihinsel özellikleridir, ileri zekâ ve teknik bilginin özel bir tezahürüdür. Akıllı bir insan, yaratıcılık, pratiklik, öngörü, sağduyu ve içgörü gibi niteliklere sahiptir. "Manas" destanındaki Almambet, Kanıkey ve diğer halk masallarında yer alan Akıl Karaçaç, Ceerence Çeçen gibi karakterlere benzer özellikler verilir. "Kemenger" ve "bilge" sözcükleri de birbirine yakın anlamlar ifade etmektedir. Bu, bir insandaki "bilgelik" özelliğinin sayısal ve niteliksel olarak geliştirilmiş yüksekliğidir. Bu

destanda bu sıfatlar, halkın tarihini ustalıkla yorumlamak, neredeyse aklı başında olmak, miras almak, tecrübeli olmak, karanlıkta göz bulmak, aniden söz bulma, çeşitli becerilere sahip olmak için kullanılmıştır ve bilgi, insanların geleceğine hayatlarını yönlendirmek için – tüm ulusun değerlerine, örneklerine ve eğitimine saygı duyan insanları tarif etmek için kullanılır. "Manas" destanından Bakay, Ak Balta ve Koşoy aynı şanlı unvana sahiptir.

Kırgızlar da dahil olmak üzere Türk halklarında erkek çocuk yetiştirme ideali, eski çağlardan günümüze "Er Yiğit" kavramı ile ifade edilmiştir. Bu kavramın içeriğinin tüm Türk halklarında aynı olması, onların pedagojik kültür dokusunun aynı olduğunun bir başka kanıtıdır. "Manas" destanındaki ideal insanın ahlaki boyutlarının etkisi, Kırgız halkının "insan" anlayışında da açıkça görülmektedir. Bu nedenle "er yiğit" kavramı, nüfusun erkek çocuk yetiştirmeye ilişkin zihniyetinin ve tarihsel deneyimlerinin bir türevidir. Türk halklarının kadim geleneklerine göre erkek çocukları "Er yiğit" unvanını ancak özel bir cesaret göstererek ve sınavları geçerek elde ederlerdi. "Manas" destanında, Manas'ın bir "er" olarak olgunlaşmasına birçok deneme ve mücadele eşlik eder. Türk halkının geleneklerine göre, cesaret göstermeyen erkek çocuklara dev adam statüsü veya isim verilmezdi. Beyaz battaniyeli kadın kavramı ise zeki, sevgi dolu, insancıl ve davranışlarıyla başkalarına örnek olabilecek bir kadını anlatmak için kullanılır. "Cayuuluu Kara İngen" ise ev hayatındaki tüm yükleri kabul eden, boyu ve becerileriyle öne çıkan, dedikodulara katılmayan, fazla konuşmayan, neşeli ve aktif olarak işlere katılan bir kadındır. Manas destanında şu tanımları bulunur: "Beyaz bir battaniyeye sarınmış bir kadın, adı halk tarafından bilinen bir eleştirmen." En güzeli de halk tarafından bilinen" gibi satırlarda anlatılır. Böylece "Manas"ta pedagojik bilginin tüm bileşenleri hakkında yeterli bilgiye ulaşmak mümkündür. Buna karşılık, bu gerçekler, Kırgızların tarihte gelişmiş bir pedagojik kültürün yaratıcıları ve taşıyıcıları olduğunu göstermektedir.

Neslin devamı ve çocuklarla ilgili olarak toplumun geleceğine bakmak.

Destanda eğitimin ana konusu olarak, bir bireyin, ailenin, aşiretin, milletin tam ve müreffeh gelişiminin göstergesi olan çocuk, kan damarları gibi destanın her tarafına yayılmıştır. Destan, çocuk sahibi olmanın ve onları düzgün bir şekilde yetiştirmenin, ailenin mutluluğu, yalnızca ebeveynlerin yeniden doğması değil, aynı zamanda tüm ulusun ölümsüzlüğü, büyümesi ve gelişmesi için gerekli bir koşul olduğu temel fikriyle başlar. Ormonov'un (1978) dediği gibi: "... millet, çocuklara sevgi ve ilgi göstermeden vatan sevgisini hayal edemez." Bugünü güçlü kılan yarındır. Çocukların geleceğiyle ilgilenmek, insanların geleceğiyle ilgilenmekle aynı şeydir" Manas'ın babası Cakıp'ın sığırları, altını ve gücü vardır. Ancak çocuğu olmadığı için kendini diğerlerinden aşağı görüyor, hayatının özünü göremiyor: "Çocuksuz mu yaşayacağım? Toynaksız mı gideyim? Beş tilki topladım, altın topladım ve para topladım. Ama teçizatlı ata binip benimle yürüyecek kimse yok! Ölümün net bir yolu yok, hayatta kalma ümidi yok, ahirete gidersem arkamda hatırlayacağım bir evladım yok" diye yakınıyor (Manas, 2010).

Destanda anlatılan geleneksel yaşam yasasına göre çocuksuz kahramanlar "kuubaş" ve "kakbaş" olarak adlandırılıyor ve zengin ya da varlıklı olmalarına bakılmaksızın ziyafetlerde ve toplantılarda başkaları tarafından ayrımcılığa uğruyor ve hakarete uğruyorlardı.

Kanımcan, "Manas" ta oğlu Mendibay at kovalarken kaybolduğu için Cakıp'a böyle hakaret etmiyor mu:

Bir çocuğun değerini bilmeyen,
Köleye küfreden,
Kulunun kıymetini bilmez,
Kölelerine lanet okuyan,
Kuubaş olduğun bilindi
Kıymetini bilmeyen çocuğun,
Kakbaş olduğun bilindi (Manas, 2010 s. 111)

Göçebe halklarda, kişinin toplum içindeki konumunun zenginlik ve güç tarafından belirlendiği, aynı zamanda nesilden nesile halkı destekleyecek kişilerin sayısının artmasıyla belirlendiği şeklindeki paralel anlayış, "Dede Korkut Kitabı"nda merkezi bir yer tutmaktadır. "Türk dünyasının ortak mirasıdır. Miras "Oğul-baba çizgisi iki gözden biridir. Göğsü beyaz olan baba güzeldir, bebeğini ak sütle emziren anne güzeldir"- çocuğun hayatın temeli olduğu ifade edilir. "Korkut baba kitabı"nda olduğu gibi "Manas" destanında da erkek çocuğu olmayanlar mutsuz olur ve "Sırtımda toynak yok, çocuğum yok" diye hayaller kurarlar.

İki büyük mirasta yer alan çocukla ilgili kavramlar, eski göçebe Türk halklarının eğitim kültürünün insancılığını göstermektedir. Çünkü dünya halklarının insanlığının göstergelerinden biri de bu çocuğa karşı takındığı tavidir.

"Manas" destanında halk pedagojik kavramlarına göre insan sayısını zar zor artıran çocuklara sahip olmak asıl amaç olarak görülmez. Millet in ve ana babanın ümidi, atalarının ibretlik geleneklerini devam ettirecek, hatalarından ders alacak, eksikliklerini giderecek ve özellikle milletin birliğini ve bağımsızlığını sağlayacak, millette adaleti tesis edecek olgun çocuklar yetiştirmesidir. Bu fikirler aracılığıyla destandaki bir sonraki neslin bir önceki nesle üstün olması gerektiği genel kuralı pekiştirilir

Bir kişinin oluşumunu belirleyen ana faktörler

Destanda değerli bir nesil nasıl yetiştirileceği konusunda insanların problem çözme yollarıyla ilgili düşüncelerine ve deneyimlerine önemli yer verilir. "Manas" destanının materyallerinde, modern bilimde olduğu gibi, insanın kökeniyle tutarlı gelişimi, ana rahmine düştüğü andan doğuma kadarki durumuyla sıkı bir ilişki içinde ele alınır. Örneğin destanda hamile anne Çıyır'dının bakımı aracılığıyla, rahminde çocuğu olan bir kadının ağır yük

taşınamaması, karanlıkta dışarı çıkmaması gibi annenin doğal gereksinimlerinin olduğu görülmektedir. Çocuğun normal büyümesi için çeşitli besinler alması gerektiğini halkın çok iyi anladığını görebiliriz. Bu hakkında destanda söylediği şu:

Dua edip Akbalta,
Geniş olan Altay'da,
Üzgün olan Kırgızlar,
Gün geç olup, gece bitti,
Sonbahar geçti, yaz geçti,
Tokluk bolluk zamanı
Üç aylık olmuş gebelik
Çıyırdı adında bir nene,
Cakıp'ın karısıdır.
Canı bir şey çekmiştir
Ve Cakıp kesti sığırı
Nenenin göz önünde,
Kesilen eti de koydu.
Kesilmiş eti yemedi,
Aslan etini bul diye,
Israr edip durdu (Manas, 2010 s. 39)

Destanda insanın büyümesi ve gelişmesi, gen havuzuyla yakından bağlantılı olarak ele alınır. Bu problem genetik, psikoloji ve fizyoloji bilimlerinde de büyük önem taşımaktadır. Örneğin genetik biliminde "akrabalık" kavramı vardır. Kurallarına göre, yakın akrabalar birbirleriyle evlenmeye devam ederse aile dağılır. Tarihte birçok halk, bu sorunun özünü anlamadıkları için ulusal çöküş yaşadılar. Eski Mısır firavunlarında akraba evliliği bir gelenek haline gelmiş ve ortadan kalkmıştır (Zgurskaya, 2010).

Destanın içeriğinde bu tür felaketlerden korunmak için uyulması gereken kurallar ve dersler de etkileyici bir şekilde ifade ediliyor. Göçebe Kırgızların kendi boylarının geleceğini derinden düşündükleri ve akraba evliliğinin olumsuz yönlerinin çok iyi farkında oldukları görülmektedir. Örneğin destanda Cakıp, Manas ile evlenmek için uygun bir Kırgız kızı bulamamanın endişesini yaşamaktadır. Neşe dolu kızların soyağacını araştırırsa hepsinin yedi babası bir olduğunu görür. Bu nedenle Cakıp, kanı arındırmak ve yavruları iyileştirmek için Manas'ı Tacik bir kız olan Kanıkey ile evlendirir. Destandaki "Dövme demir keskindir" atasözünün kökeni de bunu ifade eder.

"Manas" destanında, bir kişinin büyümesini ve gelişmesini doğrudan sağlayan çeşitli faktörler ve araçlar hakkında eksiksiz ve kapsamlı bilgi vardır. Kahraman ve heykel Manas nasıl oluştu? Yoksa ondaki değerli nitelikler, Allah'ın kudretiyle yaratılmış özel bir olgu

mudur? Bu tür soruların yanıtlarını destanlarda arayarak, tüm ulusun eğitim okulunu tanıyabilirsiniz.

"Manas" destanının malzemelerine göre, Kırgız halkının çocuk yetiştirme işine ne kadar erken başlanırsa sonuçlarının o kadar verimli olacağını açıkça anladığını görebiliriz. Cakıp han, Manas'ın geleceğini dikkatlice düşünüp eşi Çıyır'dı'ye onu özel koşullarda yetiştirmesini anlattı: "Anladığım kadarıyla, çocuğun zekâsı az, yolunu bulamıyor, servete bağımlı. Bunu okşamakla yetinmeyelim, çobana verelim. Konuşabilsin, kemikleri olgunlaşsın, hayvan dünyasının kıymetini bilsin" diye akıl yürütür (Manas, 2010). Böylece Manas oğlanı, o dönemin hocası imajını taşıyan Oşpur'un ellerinde, yaşlılarından birkaç çocukla birlikte, anne babasının sıcak bağrında olmadan büyütülür.

Halkın bu görüşü, aynı zamanda halkın doğayla uyumlu eğitim konusundaki ampirik bilgisine de dayanmaktadır. Denir ki: "Gençliğinde iyi yetişen fidan çabuk büyür; insan da öyledir. Gençken uyanık ve hassas olan, büyüyünce de anlayışlı, çalışkan olacaktır" - bu genel görüş tarafından doğrulanmaktadır.

Manas'ı Oşpur'un eline vermek, bu antik çağda özel bir yetiştirme eylemi olarak kabul edilebilir. Çeşitli folklorik ve etnografik verilere göre, göçebe Türk halklarının çocukları belirli bir sanatı öğretmek için uzun süre belirli bir öğretmenin evine bırakma geleneği vardı.

Oşpur'un elindeki eğitim programı ise topluluk üyelerinin gözetiminde Manas'ın eşit çocuklarını yiğitliğe ve kahramanlığa hazırlamayı amaçlıyor. Bu çalışma, bir zamanlar "Er Alp" ustalığına sahip olan eski neslin temsilcileri tarafından yürütülmüştür. Hikâye derslerinin içeriği, onları ünlü devlerin yiğitliğiyle tanıştırmak, örnek olmaya, tembel, ruh zayıfı, aşkebi olmamak için ikna etmekten ibaretti. Çocuk oyunları, erken yaşlardan itibaren dövüş sanatlarıyla ilgili unsurlara sahiptir. Çocuklar yerden kaldırılır kaldırılmaz büyüklerden öğrendikleri ile söğüt telinden yay, tahtadan kılıç yaptılar. Çocuklar, gençlik yıllarından itibaren gerçek hayata yakın zorlu askeri oyunlarda yer alarak test edildi. Bu tür bir eğitimin sonucu, öğrencilerin kişisel cesaretleri veya bir yarışmada testi geçmeleri ile belirlenir. "Taitoru'yu inmek" sahnesinde Semetey için endişelenen Kanıkey, "Babasının ülkesine gidip halkına hizmet edebilecek mi?" Yoksa koca göbeği olan Taitoru'nun mücadeledeki zaferi, hayatının en değerli dönemini geçiren Kanıkey'in eğitim faaliyetinin meyvesi ve zaferi olarak değerlendirilebilir. Ancak, son testten önce çocuklar çok aşamalı, çok disiplinli halk eğitimi dersleri aldılar. Bu dersler etkili yöntemlere dayanmaktadır.

Modern bilimin yüksekliğine göre, eğitim kampanyası ancak vaaz vermek yerine kişisel bir faaliyet olarak deneyime dayalı olarak düzenlendiğinde etkili olacaktır. Bu gerçek destan aynı zamanda doğru hissettirdiği izlenimini de veriyor. Ne de olsa Manas sadece bir eğitim nesnesi olarak değil, aynı zamanda bir konu olarak da görülüyor. Halk, bugün olduğu gibi kuru ve sıkıcı öğütlerle değil, vatanın savunucusu, halkın kaderini tayin eden, liderin liderliğini ve yiğitliğini doğrudan faaliyet temelinde besleyen Manas'ın kahraman doğasını

besledi. Örneğin, testi yapan kişi Manas köyünden kendi yaşındaki kırk çocuğu toplar, onları iki gruba ayırır ve olağan yüzleşme ve çatışma oyunları düzenler. Destanda halk eğitiminin en güçlü aracı olarak kabul edilen halk oyunları, genç nesilleri sevmeyi, korumayı, yiğitliği, azimliliği ve insanlığı yetiştiren özel bir halk okulu olarak görülür.

4. SONUÇ ve ÖNERİLER

"Manas", Kırgız halkının asırlık tarihinin yaşayan bir tanığı, kanıtlanmış bir program ve Kırgızların torunlarını tükenmez bir pedagojik bilgelik hazinesi olarak sosyalleştirmenin etkili bir yolu şeklinde işlev gören benzersiz bir pedagojik eserdir. "Manas" destanının Kırgız halkının manevi ve pedagojik yaşam pratiğinde böylesine bir miras olması, günümüze kadar sürekli dile getirilmektedir. Aynı zamanda Kırgız halkının milli kültürünün tam anlamıyla tanınmasını sağlayan "Manas" destanı, tüm milletin eğitim sistemi olarak şiirlerinde yer alan pedagojik fikirlerin ve deneyimlerin araştırılması çalışmalarının henüz tamamlanmadığını göstermiştir. Çalışmanın sonuçları, toplum ve eğitimin karşılıklı bağımlılığı, eğitimin amaç ve idealleri, eğitimin araç ve yöntemleri hakkında günümüz pedagojik bilgilerini ve etno-pedagojik eğitimin içeriğini zenginleştiren birçok kapsamlı bilginin olduğunu göstermiştir. Modern öğretmenlerin etnopedagojik faaliyetlerini organize etmek için eksiksiz bir temel oluşturabilirler.

Herhangi bir pedagojik sistem, o alanda kabul görmüş pedagojik kavramlara dayalıdır. Bu bağlamda araştırma sonuçları, "Manas" destanında milli eğitimin amacını açıklayan deyim, aforizma, emir ve sıfat şeklinde birçok kavramın yer aldığını göstermiştir. Örneğin, "konuşabilsin, kemikleri sertleşsin", "kurşun geçirmez palto giydirelim, kurşun yetmez ata bindirelim ve Manas'ı düşmana karşı hazırlayalım", "bilmeyenleri eğitelim ve doğru yola iletelim" sözleri gibi göçebe Kırgızların eğitim programını net bir şekilde ifade etmiştir. Ayrıca "bilge", "deve", "erkek", "beyaz örtülü kadın", "siyah örtülü" sözcüklerinin kişilik özellikleri bakımından herkese örnek olan olgun bireyleri nitelendirmek için kullanıldığını görmekteyiz. Türk dilinde erkek çocuk yetiştirme ideali olarak destanlarda hep bahsedilen "Er alp" kavramı, "Manas" destanında "Er" ve "Er yiğit" sözcükleri ile ifade edilmiştir. Bununla bağlantılı olarak "Etrafını burma demir sarmış, burnundan bir adam çıkmış" (Manas, 2010), "Oğlanlar büyüüp adam olmuşlar, dün de bir adam olmuş" (Manas, 2010), "O kadar uzun, geniş omuzlu ki, erkek olduğu doğru" (Manas, 2010), denilmektedir. Öte yandan Manas'ın insancıl, çalışkan, zeki ve sabırlı bir kadın olan eşi Kanıkey, "Beyaz battaniyeye sarınmış bir kadın" ve "Örtünüp siyahi bir kadın" olarak tanımlandı. Yukarıdaki kişisel özellikleri, göçebe Kırgızların her ailesinde oğul ve kız yetiştirmek için bir model ve yönlendirme görevi görülmüştür.

Destanda çocuk sahibi olmak, üremek milletin ölümsüzlüğü ve esenliği için gerekli bir koşul olarak devlet, merkezi bir fikir olarak karşımıza çıkar. Cakıp'ın imajı sayesinde, ister kral olsun, çalışmalarını sürdürecektir bir oğul olmayanlar toplumunda uygun bir yer bulamaz ve mutlu olamazlardı. Hikâyede, insan nasıl olgunlaşır? Sorunun kapsamlı bir cevabı var.

Çocuğun bir kişi olarak oluşumunda ataların, toplumun, topluluk ve doğal çevrenin, işin, oyunun ve özel olarak düzenlenmiş eğitimin etkisi yorumlanır.

Öneriler:

– Bugün Kırgızistan'da "Manas" destanının eğitim alanında başarılı bir şekilde uygulanmasını engelleyen faktörler açıkça ortaya çıkıyor. Başka bir deyişle, devlet kuruluşları "Manas" destanı aracılığıyla genç öğrencilerin ruhani ve ahlaki eğitimine ilişkin yasa ve kavramları benimsedi ve özel "Manas" çalışma dersleri başlattı. Bu görevin başarılı bir şekilde yerine getirilmesini engelleyen sebeplerden biri de destan içeriğinin insanı ruhsal yönden geliştirebilecek değerlerinin araştırılmamış ve tasnif edilmemiş olmasıdır. Bu nedenle "Manas" destanını etno-pedagojik yönden incelemek, bakış açılarından biri olarak değerlendirmek gerekir.

– "Manas" destanının ruhani ve ahlaki dersleri temelinde genç öğrencilerin yurttaşlık ve vatanseverlik gelişimi için bir program geliştirmek ve öğrencileri atalarımızın ahlaki geleneklerinin mirasçıları olarak yetiştirmek gereklidir.

– "Manas" destanının manevi ahlak derslerinin gençlerin eğitimindeki etkinliğini artırmak için geleceğin öğretmenlerini etno-pedagojik olarak hazırlamak gerekir.

Extended Summary

Introduction

Ideas about the upbringing of the nomadic Kyrgyz people were recorded and preserved in oral works and passed down from generation to generation. There is not a single work in Kyrgyz folklore that does not contain an educational idea. In traditional Kyrgyz society, folklore and folk education were perceived as relative concepts. In modern science, "Manas", as the largest Kyrgyz epic in terms of volume and content, has the value of an encyclopedic source for Kyrgyz ethnopedagogics, in which all sides of thoughts related to the upbringing of the young generation of Kyrgyz people accumulated over the centuries can be recognized, which is confirmed by the views of a number of scientific experts. The analysis of scientific literature shows that although some steps are being taken in this direction, multifaceted thoughts, facts, and concepts related to traditional education in the content of the epic have not been independently reconstructed and studied from the ethnopedagogical point of view.

The purpose of the study

In the study, the epic "Manas" was studied as a source of learning knowledge about raising children. Based on the texts of the epic, it was controlled to reveal knowledge about the purpose, ideal and factors of raising children.

The method

In this research, using the epic "Manas" as the main source, the texts were carried out through the method of conceptual analysis. Conceptual analysis can be considered as a method of identifying concepts and their frequency of use in a text, mostly represented by words or phrases.

Object of research

The study used a printed version of the the epic "Manas" according to the version of Sayakbai Karalaev, published in 2010. (Manas, 2010, version of Sayakbay Karalaev).

Results

In this section, the ethnopedagogical values of the epic were analyzed in the thematic framework, such as basic folk pedagogical concepts, types of ideals of personality, the child and the main factors of its formation as a person.

The results of the study showed that there is a lot of comprehensive knowledge about the interdependence of society and education, the purpose and ideals of education, the means and methods of education, which enrich today's pedagogical knowledge and the content of ethnopedagogical education. They can be a complete basis for organizing the ethnopedagogical activity of modern teachers.

Any pedagogical system is based on pedagogical concepts adopted in this field. In this regard, the results of the research showed that in the "Manas" epic, there are many concepts in the form of phraseology, aphorism, imperative, and epithet that explain the purpose of national education. For example, the words "let him be brave enough to speak, let him be ready to fight", "let's put him on a bullet-proof coat, teach him ride on a bullet-proof horse and train him to attack against the enemy", "let's educate him to choose the right way and to reveal the unknown" clearly reflected the program of education of nomadic Kyrgyz. We see that the words "wise", "connoisseur", "warrior", "a pure-hearted, bright, beautiful, knowledgeable woman", "high-minded, tolerant, calm, not arrogant, knows how to treat everyone equally, respectable, devoted to the people" are used to characterize mature personalities who are role models for everyone in terms of personal qualities. The concept of "Brave warrior", which is always mentioned in epics as the ideal of raising sons in Turkish language, is expressed in the epic "Manas" by the words "brave" and "brave hearted". In this regard, in the epic it is said "warrior with armor from ancient times" (Manas, 2010 p. 17), "when sons become adult and mature, following the heroes" (Manas, 2010 p. 31), "tall and broad in stature, he turned out to be a true warrior" (Manas, 2010 p. 75). On the other hand, Manas's wife Kanykey, a humane, hardworking, intelligent and patient, was described as "a pure-hearted, bright, beautiful, knowledgeable woman" and "high-minded, tolerant, calm, not arrogant, knows how to treat everyone equally, respectable, devoted to people" woman. The personality characteristics

above served as a model, a guideline for the upbringing of sons and daughters in every family of nomadic Kyrgyz people.

In the epic, having a child or reproduction as a necessary condition for the immortality and well-being of the nation, the state, appears as a central idea. Through the image of Jakyp, those who did not have a son to continue their paths, even if he was a King, could not find a proper place in society and be happy.

Epic contains a comprehensive answer to the question "how does a mature person become a human being"? The formation of the child's personality was influenced by the origin of ancestors, the society of people, the environment and nature, work, play and specially organized upbringing.

General conclusions and recommendations

Today in Kyrgyzstan, various initiatives have been taken at the public level to use the "Manas" epic in the field of education and a number of measures are being taken to implement them. The main goal is to develop the content of the spiritual development of children through the ethnopedagogic values of the epic "Manas". Our research has shown that in the epic "Manas" there are prerequisites that will serve as a basis for improving the content of educating students on the basis of national spiritual values.

Practical recommendations

Today in Kyrgyzstan, state organizations have adopted laws and concepts on the spiritual and moral education of young students through the epic "Manas", and special "Manas" study lessons have been introduced. One of the reasons that prevented the successful fulfillment of this task is that the content of the epic has not been investigated and systematized spiritually that could help develop people's values. Therefore, the necessity of ethnopedagogical direction in the studying of the epic "Manas" should be considered as one of the actual perspective.

- It is necessary to develop a program for the development of civic, patriotic qualities of students based on the spiritual and moral lessons of the epic "Manas" and to develop students as successors of the moral traditions of their ancestors who have passed the millennial test and have reached our days.

- It is necessary to train future teachers ethnopedagogically in order to increase the effectiveness of spiritual and moral lessons of the epic "Manas" in the education of young students.

KAYNAKÇA / REFERENCES

- Абдымомунова Г. А. (2009) «Манас» эпосунун негизинде жаштарды атуулдукка тарбиялоо. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. I. Arabayev'in adını taşıyan Kırgız Devlet Üniversitesi.
- Алимбеков, А. (1996). *Кыргыз Этнопедагогикасы*. Алтын Тамга.
- Алимбеков, А. (2018). “Манас” эпосундагы “тарбия” түшүнүгүн туюндурган концепттер, лексикалык-фразеологиялык сөз курамдары. *Манас ааламы. Манастаануу-фольклортаануу журналы*, 5(1), 59-64
- Айтматов Ч, Ç. (1979). Байыркы кыргыз рухунун туу чокусу. Кыргызстан Маданияты.
- Байгазиев С.О. (2021). “Манас” эпосунун педагогикасы. Бишкек
- Баитова (2015) «Манас» эпосу аркылуу болочок мугалимдерди этнопедагогикалык жактан даярдоо. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. I. Arabayev'in adını taşıyan Kırgız Devlet Üniversitesi. ”
- Батурина Г. И. & Кузина Т. Ф. (1995). *Народная педагогика в воспитании дошкольников*. М.Б. Яковлева.
- Фернер, Дж. Концептуальный анализ: метод понимания информации как доказательства и улики как информации. *Arch Sci* 4, 233-265 (2004). <https://doi.org/10.1007/s10502-005-2594-8>
- Gül, Y. E. (2020). Eski Türk kültüründe terbiye kavramı ve terbiye yöntemleri. *Sosyal Bilimler Ekev Akademi Dergisi*, 24(82), 531-546.
- Gul, Y. E. (2021). Ethnic motif in modern education: ethnopedagogy. *Bugu Journal of Language and Education*, 2(1), 44-58. Doi: <http://dx.doi.org/10.46321>
- Исаков Б. (1998) Манастын жети осуяты. Бишкек.
- Каденова Ж. З. (2018) «Манас» эпосунда бала манастын инсан, патриот катары калыптанышында элдик тарбия салттарынын ролу. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. I. Arabayev'in adını taşıyan Kırgız Devlet Üniversitesi.
- Кыргыз тилинин сөздүгү (2010). – Бишкек.
- Манас (2010) Саякбай Каралаевдин варианты. Бишкек.
- Осмонов Ө. (2013) Кыргызстандын тарыхы. Бишкек
- Саалиева Д. (1995) Мектепте «Манас» эпосун үйрөтүүнүн методикасы. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. I. Arabayev'in adını taşıyan Kırgız Devlet Üniversitesi. *Kırgız dili sözlüğü* (2010). - Bişkek.
- Шаханов М. (2004) *Заблуждение цивилизации*. Москва.

- Ормонов Т. (1978) Педагогическая пансофия киргизского народа. Советская педагогика, 128-134.
- Волков, Г. Н. (1974). *Этнопедагогика*. Чебоксары: Чуваш. кн. изд-во.
- Юнусалиев (1958) Манас: Кыскартылып бириктирилген вариант. Фрунзе.
- Валиханов Ч. (1958) Избранные произведения. Алма –Ата.
- Згурская М.П. (2010) Древний Египет. Москва.

Etik Kurul Kararları

Bu çalışma için etik kurul belgesi gerekmemektedir.

Çatışma Beyanı

Bu makalenin araştırması, yazarlığı ve yayınlanmasıyla ilgili olarak yazarın bir çıkar çatışması yoktur.

Yayın Etiği Beyanı / Publication Ethics Statement

Bu makalenin planlanmasından, uygulanmasına, verilerin toplanmasından verilerin analizine kadar olan tüm süreçte "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan "Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler" başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir. Bu araştırmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamıştır. Bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.

All the rules specified in the "Higher Education Institutions Scientific Research and Publication Ethics Directive" have been complied with in the whole process from the planning of this article to its implementation, from data collection to data analysis. None of the actions specified under the title of "Actions Contrary to Scientific Research and Publication Ethics", which is the second part of the directive, were not carried out. During the writing process of this research, scientific, ethical and citation rules were followed; No falsification was made on the collected data. This work has not been submitted for evaluation to any other academic publication medium.

Gönderi Tarihi / Sending: 09.05.2023 | Kabul Tarihi / Accepted: 20.06.2023

Âşık Veysel'in Uluslaşma Sürecine Katkısını Etnopedagojik ve Etnoandragojik Açından Değerlendirmek

Evaluation of Aşık Veysel's Contribution to The Nationalization Process From an Ethnopedagogical and Ethnoandragogical Perspective

Kutluhan Taşpınar¹

Araştırma Makalesi | Research Article

Öz

Türk toplumlarında halk ozanları (âşıklar), halkın eğiticisi, aydınlatıcısı, yol göstericisi olma özelliğini uzun yıllardır sürdürmekte; toplumun çocukları ve yetişkinlerinin ülküsel insan modeline uygun olarak informal eğitim almasına katkı sağlamaktadır. Türkiye'de yirminci yüzyılın en büyük halk ozanlarından olan Âşık Veysel Şatıroğlu, Dede Korkut geleneğini, Anadolu'da yaşatmış sazıyla, sözüyle toplumun aranan bir sesi olmuştur. Pek çok konu hakkında söz söyleyen Âşık Veysel millî konulara da şiirlerinde yer vermiştir. Bu çalışmanın amacı Âşık Veysel Şatıroğlu'nun şiirlerindeki uluslaşma vurgusunu etnopedagojik ve etnoandragojik açıdan inceleyerek ortaya koymaktır. Araştırma nitel desenli bir çalışma olup durum çalışması olarak tasarlanmıştır. Veri toplama sürecinde görüşme, literatür taraması ve doküman inceleme yöntemleri kullanılmıştır. Veri analiz yöntemi olarak betimsel analizden faydalanılmıştır. Çalışmanın sonucunda Âşık Veysel'in bir aydın sorumluluğu üstlenerek uluslaşma sürecine katkı sağladığı gerek yaşantısında gerek şiirleriyle Türklük, Atatürk temalarına, vatan sevgisine ve çalışkan olmaya vurgu yaparak yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin temel ilkelerini halka ve gelecek kuşaklara aktardığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Etnopedagoji, Etnoandragoji, Uuluslaşma

Abstract

Folk poets (minstrels) in Turkish societies have been continuing their role as educators, enlighteners and guides of the people for many years; contributes to the informal education of the children and adults of the society in accordance with the ideal human model. Âşık Veysel Şatıroğlu, one of the greatest folk poets of the twentieth century, has kept the Dede Korkut tradition alive in Anatolia, and has become a sought-after voice in the society with his saz and his words in Türkiye. Âşık Veysel, who spoke about many subjects, also included national issues in his poems. This study aims to reveal the emphasis on nationalization in Âşık Veysel Şatıroğlu's poems by examining its ethnopedagogical and ethnoandragogic scope. The research is a qualitative study and was designed as a case study. In the data collection process, the methods of interviewing, using the literature and examining the documents were used. Descriptive analysis was used as a data analysis method. As a result of the study, it was concluded that Âşık Veysel contributed to the nationalization process by assuming the responsibility of an intellectual, and conveyed the basic principles of the newly established Republic of Turkey to the people and future generations by emphasizing the themes of Turkishness, Atatürk, patriotism and being hardworking, both in his life and in his poems.

Keywords: Ethnopedagogy, Ethnoandragogy, Nationalization

1. GİRİŞ

Yakın tarihimizin en önemli halk ozanlarından olan Âşık Veysel Şatıroğlu hakkında söylenmiş pek çok söz, yazılmış pek çok kitap, yapılmış pek çok araştırma mevcuttur. Dede

Korkut geleneğini 20. yüzyılda Sivas'ta yaşatan bu büyük şahsiyet hakkında söylenecek pek çok sözün daha olacağına kuşku yoktur. Bu çalışmada daha önce yapılmış çalışmalardan farklı olarak, Âşık Veysel'in şiirlerine etnopedagoji ve etnoandragoji açısından bakılmış ve şiirler Türkiye'deki uluslaşma sürecine yaptığı katkılar açısından değerlendirilmiştir.

Orta Asya'da kam, baksı gibi isimlerle adlandırılan saz şairlerinin Türklerin İslamiyet'i kabulü ve Anadolu'ya gelmesi ile birlikte halk ozanı, âşık adlarıyla isimlendirildiği görülmektedir. Bu âşıklar resmî bir eğitim almadan halk kültürü, etnopedagoji ve etnoandragoji ile yetişmiş olup toplumun kültür ve değerlerinin korunmasında, gelecek kuşaklara aktarılmasında önemli bir görev üstlenmişlerdir.

Anadolu'da pek çok âşık ve halk ozanı yetişmiştir. Âşık Veysel kendi şiirlerini yazmaya başlamadan önce Kul Abdal, Karacaoğlan, Pir Sultan Abdal, Kemter Baba, Âşık Veli, Âşık Visali, Şahan Ağa, Âşık Sıdkı (Nasrattınoğlu, 1981, s. 7), Yunus Emre, Erzurumlu Emrah, Âşık Dertli (Oğuzcan, 1972, s. 3) gibi halk ozanlarının türkülerini çalıp söylemiştir. Halk ozanları genellikle formal bir eğitim almadan birbirlerinin birikimlerinden ve halkın etnopedagojik/etnoandragojik bilgilerinden faydalanarak yetişmişler, çevrelerinde yaşanan olayları şiirlerine yansıtmuşlardır. Âşık Veysel'in yetiştiği dönem Osmanlı Devleti'nin son nefesini verdiği, Türkiye Cumhuriyeti'nin temellerinin atıldığı zamana denk gelmektedir. I. Dünya Savaşı, Kurtuluş Savaşı, Cumhuriyet'in ilanı gibi olaylara tanıklık eden Âşık Veysel'in şahit olduğu olayları şiirlerine yansıttığı görülmektedir. Âşık Veysel, Türk uluslaşma sürecine tanıklık ederken bu konuyu şiirlerinde de işlemiştir.

1.1. Uluslaşma

XVIII. yüzyıldan beri ulus devletler uluslararası sistemin temel unsurunu oluşturmaktadır. İmparatorluklar çağının sona ermesiyle birlikte Fransız İhtilali ve Sanayi Devrimi gibi yenilikler beraberinde yeni bir devlet örgütlenmesini getirmiştir. Böylelikle toplumsal ve siyasal hayatın oluşumu ve gelişimi ulus devletler üzerinden şekillenmiş ve bu durumun felsefi arka planını milliyetçi ideoloji oluşturmuştur. Milliyetçi söylem ile şekillenen bu yeni devlet biçimi ile bir ulus olma durumu ve bu ulusa uygun insanın inşası konuları ortaya çıkmıştır (Aydın, 2018).

Türk uluslaşma süreci diğer milletlere göre daha gecikmeli olarak başlamıştır (Özyurt, 2005). Osmanlı Devleti'nin XX. yüzyılda yaşadığı iç ve dış kaynaklı sıkıntılar yıkılmaya yaklaşmış olduğunu göstermiş; Osmanlılık, Batıcılık, İslamcılık gibi fikir hareketleriyle bu durum karşısında çözümler aranmıştır (Baytimur, 2015). Bu dönemde Kırım Türklerinden olan Yusuf Akçura, 1904 yılında Kahire'de yayınladığı "Üç Tarz-ı Siyaset" isimli makalede Türkçülüğü ilk kez bir siyasi çözüm olarak ortaya koymuştur (Akçura, 2015). Ancak bu alternatifin İstanbul'a ulaşması zaman almıştır. 1908 yılına kadar kültür hareketi olarak nitelendirilebilecek Türkçülük, II. Meşrutiyetin ilan edilmesiyle birlikte siyasal bir özellik kazanmıştır. Ali Canip Yöntem, Ziya Gökalp, Ömer Seyfettin gibi Türkçülüğü siyasal ideoloji

olarak benimseyen isimler bu dönemde "Genç Kalemler" dergisinde yazdıkları yazılar ve şiirlerle Türk uluslaşma sürecine katkı sağlamışlardır (Özyurt, 2005). Ziya Gökalp; "Türkleşmek, İslamlaşmak, Muasırlaşmak", "Türkçülüğün Esasları", "Türk Töresi", "Kızıl Elma" gibi eserler yazmış, Türkçülüğün önde gelen isimlerinden olmuştur. Yine aynı dönemde Mehmet Emin Yurdakul, şiirlerinde işlediği millî konularla uluslaşma sürecine katkı sunmuştur. Yusuf Akçura'nın eniştesi olan İsmail Gaspıralı da bu dönemde Kırım'da çıkardığı Tercüman gazetesinde "Dilde, fikirde, işte birlik" sözüyle Türk topluluklarını birlikte hareket etmeye davet etmiş ve bu birliğin temel unsur ve hedeflerini sıralamıştır. İsmail Gaspıralı aynı zamanda, İslam dünyasını içinde bulunduğu gerilik ve bununla birlikte ortaya çıkan sefalet, işgal, katliamlardan kurtarma amacı ile Kazan'da ortaya çıkan ancak İslam dünyasında anlaşılmanması sebebiyle Türk dünyasının düşüncesi haline gelen Ceditçilik düşüncesinin de önemli bir temsilcisi ve geliştiricisi olmuştur. Ceditçilik düşüncesine göre geriliğin bilimsizlikten kaynaklandığı bu durumun ancak usul-ü cedit adı verilen yeni bilimsel yöntemler kullanılarak aşılabileceği savunulmuştur (Çınar, 2022, s. 85).

Tüm bu edebî ve düşünsel çabalar sonuç vermiş olacak ki Türkiye Cumhuriyeti devleti ulus devlet olarak kurulmuş ve yeniliği, bilimsel bilgiyi önemsemiş, bu doğrultuda hareket etmiştir. Atatürk bu etkiyi "...fikirlerimin babası Ziya Gökalp'tir." sözleriyle açıklamıştır.

1.2. Etnopedagoji ve Etnoandragoji

Eğitimin anne karnında başlayıp ölünceye kadar devam ettiği bilinmektedir. Eğitim resmî olarak okul, kurs gibi ortamlarda (formal) olduğu gibi, resmî olmayan ortamlarda doğal olarak, bir plana bağlı kalmadan (informal) da gerçekleşmektedir (Geçit, 2011, s. 6-8).

Çocuklar ile yetişkinlerin farklı özellikler gösteriyor olması sebebiyle eğitimlerinde uygulanan yaklaşımlarda farklılıklar göstermektedir. Eğitim eğitilenin yaş grubuna bağlı olarak çocuk eğitimi (pedagoji) ve yetişkin eğitimi (andragoji) olarak sınıflandırılmaktadır (Akn, 2014).

Okulun bireyin eğitimi üzerinde büyük bir etkiye sahip olduğu kabul edilmekle birlikte aile, akraba, sosyal çevre, içinde yaşanılan toplum gibi faktörler de bireyin eğitimi üzerinde etkilidir. Nitekim formal eğitimin yapıldığı okul bireyin hayatında günün birkaç saatini ve yaşamın yaklaşık yirmi yılını kapsamaktadır. Aile ve toplum vasıtasıyla gerçekleşen informal eğitimse yaşamın büyük bir kısmını oluşturmaktadır (Çınar, 2022, s. 5). Bir ulusun geleneksel çocuk yetiştirme ve eğitim süreçleri açısından kendine özgülüğü konusu son yıllarda üzerinde çalışılan bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bununla ilgili olarak etnopedagoji ve etnoandragoji kavramları karşımıza çıkmaktadır. Etnopedagoji; "bir toplumun kendi geleneğinden getirdiği deneyimle, ülküleştirildiği insanı elde etmek için uyguladığı çocuk yetiştirme biçimi ve bunun bilgisi" (Çınar, 2019, s. 1) olarak tanımlanırken etnoandragoji; "bir toplumun erginlerini (yetişkinlerini) informal yollarla, kendi geleneğindeki yaşam felsefesine göre tanımladığı ülküsel insan modelini yaşam boyu süren bir eğitimle geliştirmesidir.

İnformal yoldan kasıt, eğitimin okul ve kurs gibi ortamlar dışında, toplumun üyelerini kendi folkloru, halk edebiyatı, sanatı, kültürü ve felsefesiyle yoğurarak eğitmesidir.” (Çınar, 2022, s. 49-50) şeklinde açıklanmaktadır.

1.3. Araştırmanın Amacı

Âşık Veysel'in Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kuruluşuna ve uluslaşma sürecine tanıklık ettiği bilinmektedir. O, tanık olduğu olayları şiirlerine yansıtmıştır. Şiirleri ile toplumun yetişkinleri ve çocuklarını etkilemiştir. Daha önce onun hakkında pek çok çalışma yapılmasına rağmen şiirlerindeki uluslaşma vurgusunun etnopedagoji ve etnoandragoji açısından inceleyen bir çalışma olmamasından ötürü bu araştırmayı yapmaya gerek duyulmuştur. Çalışmanın amacı Âşık Veysel Şatıroğlu'nun şiirlerindeki uluslaşma vurgusunu etnopedagojik ve etnoandragojik açılarından inceleyerek ortaya koymaktır. Araştırmanın problem cümlesini “Âşık Veysel'in şiirlerinde uluslaşma ile ilgili etnopedagojik ve etnoandragojik vurgular nelerdir?” sorusu oluştururken “Âşık Veysel'in şiirlerinde Atatürk sevgisiyle ilgili etnopedagojik ve etnoandragojik vurgular nelerdir?”, “Âşık Veysel'in şiirlerinde çalışkanlık ve vatan sevgisiyle ilgili etnopedagojik ve etnoandragojik vurgular nelerdir?” soruları araştırmanın alt problemlerini oluşturmaktadır.

2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, kullanılan veri toplama aracı ve verilerin analizine yer verilmiştir.

2.1. Araştırmanın Modeli/ Deseni

Bu araştırma nitel desenli bir çalışma olup durum çalışması olarak tasarlanmıştır. Durum çalışmaları karmaşık istatistiksel analizlerle bulguların elde edildiği deneysel çalışmaların aksine bir kişi, olay veya kurumu derinlemesine ve boylamsal inceleyen özgün çalışmalardır (Paker, 2015, s. 119). Durum çalışması sayesinde olaylar ve davranışlar hakkında zengin ve önemli bakış açılarına ulaşılmaktadır (Brown, 2008). Bu çalışmada Âşık Veysel'in şiirleri ve onun hakkındaki yazılı ve sözlü kaynaklar incelenerek, çeşitli kişisel görüşmeler yapılarak Âşık Veysel'in yaşamı, anıları, dünya görüşü hakkında bilgiler sunulmuş; Âşık Veysel'in şiirlerindeki uluslaşma vurgusu Türklük, Atatürk, vatan sevgisi ve çalışkanlık temalı şiirleri bağlamında etnopedagojik ve etnoandragojik olarak değerlendirilmiştir.

2.1. Verilerin Toplanması

Veri toplama sürecinde görüşme, literatür taraması ve doküman inceleme yöntemleri kullanılmıştır. Âşık Veysel'in şiirleri Ahmet Özdemir'in “İki Kapılı Handa Âşık Veysel” isimli kitabından elde edilmiştir. Âşık Veysel hakkında yazılmış kitap ve makaleler, internet videoları ve gazete haberlerinin yanı sıra 21 Mart 2023 tarihinde Sivrialan köyünde yapılan kişisel görüşmeler araştırmanın veri toplama kaynaklarını oluşturmuştur.

2.2. Verilerin Analizi

Veri analiz yöntemi olarak betimsel analizden faydalanılmıştır. Betimsel analizde amaç elde edilen verilerin düzenlenmiş ve yorumlanmış bir şekilde okuyucuya sunulmasıdır. Veriler daha önce belirlenen temalara göre sınıflandırılır, özetlenir ve yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 224). Âşık Veysel'in şiirlerinde yer alan uluslaşma ile ilgili vurgular "Türklük", "Atatürk", "vatanseverlik ve çalışkanlık" temaları açısından analiz edilmiştir.

3. BULGULAR

Bu bölümde Âşık Veysel Şatıroğlu'nun biyografisi ile ilgili bilgiler, anekdotlar ve şiirlerinde yer alan uluslaşma ile ilgili vurgular etnopedagojik ve etnoandragojik olarak ele alınarak başlıklar halinde sunulmuştur.

3.1. Âşık Veysel Şatıroğlu

Âşık Veysel Şatıroğlu, Sivas'ın Şarkışla ilçesine bağlı bir Alevi-Türkmen köyü olan Sivrialan köyündendir. Türkistan'dan Anadolu'ya gelen Şatıroğulları sülalesi Kars'a yerleşmiş, buradan da Sivas, Erzurum, Malatya, Konya, Trabzon gibi şehirlere dağılmıştır (Alptekin, 2011, s. 15). Âşık Veysel 1894 yılında doğmuştur. Babasının ismi Karaca Ahmet, annesinin ismi Gülizar'dır. Çiftin üç çocuğu çiçek hastalığı sebebiyle vefat etmiştir. Veysel ise 1901 yılında çiçek hastalığına yakalanmış, bu hastalık nedeniyle bir gözünün görme yetisini tamamen kaybetmiş ve diğer gözüne perde inmiştir. Bu olaydan kısa bir süre sonra geçirdiği kaza sonucunda diğer gözünü de kaybetmiştir (Binyazar, 1973, s. 16-17; Oğuzcan, 1972, s. 1).

Veysel'in doğup büyüdüğü Sivas yöresi sazın, âşıklığın önemli olduğu, halk edebiyatının etnopedagojik ve etnoandragojik olarak korunduğu, informal olarak gelecek kuşaklara aktarıldığı bir yapıya sahiptir. Veysel on bir yaşına geldiğinde babası Karaca Ahmet ona bir saz almıştır. Veysel saz öğrenmeye başlayınca ilk olarak köylüsü, komşusu olan Molla Hüseyin'den saz dersleri almış ancak saz öğrenme konusunda muvaffak olamamıştır. Sivrialan Köyüne Kangal-Divriği yörelerinden gelen Çamşahlı Ali isimli ozan Sivrialan'da kalarak Veysel'e saz öğretmiştir. Veysel o günden sonra sazından hiç ayrılmamıştır (Alptekin, 2011, s. 21-22).

Âşık Veysel'in askerlik çağı diyebileceğimiz gençlik çağlarında Trablusgarp Savaşı, Balkan Savaşları, I. Dünya Savaşı, İstiklal Harbi gibi olaylar hızlı bir şekilde yaşanmakta, İmparatorluk son nefesini vermekte, genç Türkiye Cumhuriyeti'nin temelleri atılmaktaydı. Âşık Veysel bu süreçle ilgili duygularını Yavuz Bülent Bakiler'e (2020, s. 4) şöyle anlatmaktadır:

"Gençlik yıllarımda en büyük üzüntüyü, Birinci Dünya Savaşı çıktığında yaşadım. Savaş başlayınca bütün köylü asker oldu. Benim emsallerim de askere gitti. Yirmi yaşında olduğum hâlde gözlerim görmediği için, beni askere almadılar. Köyde yaşlı erkeklerle, kadınlarla baş başa kaldım. Çok müteessir oldum. Çok üzüldüm. Çok çektim. Onlar memleket hizmetine gitti. Ben köyde mahzun ve

mahrum kaldım. Ben Allah'ın nasıl kuluyum ki bundan, bu vatan hizmetinden mahrum kaldım diye düşünerek çok acı çektim.

Sonra İstiklâl Savaşı oldu. O yıllarda ben yine köydeydim. Bir iki yere gidip geldimse de önemsizdir.”

1930 yılında Ahmet Kutsi Tecer ile tanışması Âşık Veysel'in hayatı için önemli bir dönüm noktası olmuştur. Sivas Maarif Müdürü olan Ahmet Kutsi Tecer, 5-7 Kasım 1931 tarihleri arasında, tarihe “I. Âşıklar Bayramı” olarak geçecek “Sivas Halk Şairleri Bayramı”nu düzenler ve Âşık Veysel'i de bu bayrama davet eder. Âşıklar Bayramına Âşık Veysel dışında on dört âşık katılır. Bayrama, halk oldukça ilgi gösterir. Üç gün süren bayram sonrası Ahmet Kutsi Tecer, katılan âşıklara “Halk Şairi” olduklarına dair bir belge verir (Kaya, 2017).

Fotoğraf 1: Sivas Halk Şairleri Bayramı Katılımcıları (Özdemir, 2010).

Ahmet Kutsi Tecer ve Âşık Veysel birbirlerini sevmiş, dostluk kurmuşlardır. Âşık Veysel Cumhuriyet'in onuncu yıldönümüne kadar başka ozanların şiirlerini çalıp söylerken, Ahmet Kutsi Tecer'in direktifleri ve Cumhuriyet'imizin onuncu yıldönümü vesilesi ile 1933 yılında, otuz dokuz yaşındayken, “Türklerin İhyası Hazreti Gazi” mısraıyla başlayan “Cumhuriyet Destanı”, “Atatürk Destanı” adları ile anılan ilk şiirini yazmıştır (Oğuzcan, 1972, s. 3). Şiir şöyledir:

*“Türklerin İhyası Hazreti Gazi
Kurtardı vatani düşmanımızdan
Canını bu yolda eyledi feda
Biz dahi geçelim öz canımızdan*

*Sinesini hedef etti düşmana
Ölmüşken vatani getirdi cana
Çekti kılıcını çıktı meydana
Gören ibret aldı meydanımızdan*

Çekildi sancaklar dayanmaz canlar
Şarktan Garba gitti Türk'teki şanlar
O kadar paşalar o zabitanlar
Ayrılmadı asla sağ yanımızdan

Kaçırdık düşmanı bulunmaz izi
Bir hücumda geçti öte denizi
Siyaset ettiler askerimizi
Vatan memnun kaldı zabitanımızdan

Urumlar toplanıyor etrafta
Uğrun uğrun haber gitti Yunan'a
Gazi Paşa gelmeseydi cihana
Düşman sarmış idi dört yanımızdan

Dumlupınar Sandıklı'nın cephesi
Dağları yıkıyor topların sesi
Kahraman askerın hücum etmesi
Cihan sele gitti al kanımızdan

Adana'yı işgal etti Fransız
Türkiye'ye meydan vermez amansız
Değnek ile kovaladık yalansız
Hâsılı çıkardık vatanımızdan

...
Gazi Paşa Haziretli bir kişi
Ne kadar cesaret tuttu bu işi
Sarmıştı vatani düşman ateşi
Esirgedi bizi zıyanımızdan

İddiacı Türkiye'nin insanı
Çalışmakla kazandık biz vatani
Aç kurt gibi parçaladık düşmanı
Şecaat görünce aslanımızdan

Kurtardık vatani bu belâlardan
Tiren hattı küşat ettik her yerden
Terrakki etti mektebimiz hep birden
Teşekkür kazandık müşranımızdan

...
Türkiye'yi adaletle yaşattı
Dağları deldirdi demir döşetti
Millele bir altın kemer kuşattı
Hâşâ nankör olman devranımızdan

Âşık Veysel bunu böyle söyledim
Benden de yadıgâr bu kalsın dedim
Sözlerim yalan mı dinle efendim
Kürre-i arz doldu hep şanıımızdan" (Özdemir, 2010, 159 no.lu şiir, s. 400-403).

Atatürk'ü, Cumhuriyet'i, Türk askerini, Türk milletini, İstiklal Harbini, Cumhuriyet Devrimlerini öven; isyancıları, şeriatçıları ve Atatürk düşmanlarını yeren bu şiir Sivas çevresinde çok beğenilir. Âşık Veysel şiiri Mustafa Kemal Paşa'ya okumak için Ankara'ya gitmeye karar verir. Arkadaşı İbrahim ile birlikte yaya olarak üç ayda Ankara'ya ulaşırlar.

Ankara'da Atatürk'ü görme imkânı bulamamasalar da şiir Hâkimiyet-i Milliye gazetesinde üç gün üst üste yayınlanır. Hâkimiyet-i Milliye gazetesi 3 Nisan 1934 tarihli sayısında söz konusu şiiri "Halk Şuuru" olarak nitelendirir. Âşık Veysel ve arkadaşı İbrahim, Atatürk'ün huzurunda çıkmak maksadıyla yaya olarak geldikleri Ankara'da iki ay kadar kalırlar. Ankara Halk Evinde milletvekillerinin de bulunduğu bir gruba konser verdikten sonra Sivas'a dönerler (Bakiler, 2020, s. 28-30).

Atatürk Destanı'yla şiir dünyasına adımını atan Âşık Veysel Şatıroğlu, bu şiir sonrasında yeni şiirler yazıp kendine has söyleyiş ve çalışma türküleştirerek kalabalıklar karşısında söylemeye başlar. Kısa süre içerisinde Âşık Veysel'in sesi, sözü tüm vatana yayılır. İstanbul radyosunda bir programa çıkan Âşık Veysel'in dinleyicileri arasında, çok sevdiği Atatürk de vardır. Atatürk, Âşık Veysel'i görmek istemişse de karşılaşmaları mümkün olmamıştır (Bakiler, 2020, s. 31-32). Âşık Veysel'in komşusu olan Kaya Demirkaya 21 Mart 2023 tarihinde Sivrialan Köyünde yapılan kişisel görüşmede, onun en büyük üzüntülerinin askere gidememesinden ve Atatürk'le karşılaşamamasından kaynaklandığını belirtmiştir. Âşık Veysel'in bu üzüntüsünü ve Atatürk'e olan sevgisini çeşitli topluluklarda dile getirdiğini, çocuklara Atatürk ve vatan sevgisi kazandırmaya yönelik söylemlerde bulunduğunu, örnek bir vatansever olarak köy odalarında yaptığı konuşmalar ve okuduğu şiirlerle halkı eğittiğini aktarmıştır.

Âşık Veysel, Ahmet Kutsi Tecer'in aracılığıyla Ârifiye (1941), Hasanoğlan (1942), Çifteler (1943-44), Kastamonu (1945), Yıldızeli (1945) ve Akpınar (1946) köy enstitülerinde usta öğretici unvanı ile çalışıp gençlere saz ve türkü öğretmiştir. (Oğuzcan, 1972, s.3). Köy enstitülerinde bulunduğu süreçte Sebahattin Eyüpoğlu, Bedri Rahmi Eyüpoğlu, Hasan Ali Yücel, İsmail Hakkı Tonguç, Yaşar Kemal, Ruhi Su, Orhan Veli, Sait Faik gibi aydın yazarlarla tanışmıştır. Bu dönemde şiir kitapları yayınlamış, saz eşliğinde plaklar doldurmuştur. 1953 yılında Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun "Karanlık Dünyam" isimli filminde rol almıştır (Alptekin, 2011, s. 29).

Âşık Veysel yaşamını sazıyla ve sözüyle kazanmıştır: Şiir kitapları, doldurduğu türkü plakları, konserler, film çalışması, köy enstitülerindeki görevi gibi. 1965 yılına gelindiğinde 71 yaşındaki Âşık için Türkiye Büyük Millet Meclisi, özel bir karar alarak "Anadilimiz ve millî birliğimize yaptığı hizmetlerden ötürü" 500 lira aylık bağlamıştır (Oğuzcan, 1972, s. IV; Binyazar, 1973, s. 19; Bakiler, 2020, s. 35-36).

— 790 —

Âşık Veysel'e vatani hizmet tertibinden aylık bağlanması hakkında Kanun

(Resmî Gazete ile yayımı : 26 . 7 . 1965 - Sayı : 12058)

No.
690

Kabul tarihi
16 . 7 . 1965

MADDE 1. — Âşık Veysel adı ile tanınan Halk Şairi Veysel Şatıroğlu'na, anadilimize ve milli birliğimize yaptığı hizmetlerden dolayı, yaşadığı sürece vatani hizmet tertibinden (500) lira aylık bağlanmıştır.

MADDE 2. — Bu kanun yayımı tarihini takibeden aybaşında yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu kanunu Maliye Bakanı yürütür.

20 Temmuz 1965

Fotoğraf 2: Âşık Veysel'e vatani hizmet tertibinden aylık bağlanması hakkında Kanun

Âşık Veysel 21 Mart 1973 günü akciğer kanseri sebebiyle vefat etmiştir. 79 sene sonra Sivrialan'da doğduğu yerde toprağa verilmiştir. Âşık Veysel henüz hayattayken hakkında çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Ümit Yaşar Oğuzcan, Yavuz Bülent Bakiler, Adnan Binyazar, İrfan Ünver Nasrettinoğlu, Tahir Kutsi, Kutlu Özen, M. Uluğ Turanlıoğlu, Ali Berat Alptekin, Ahmet Özdemir gibi isimler onun hakkında kitaplar yazmışlardır. YÖK Tez Merkezi incelendiğinde Âşık Veysel'i konu alan; Müzik, Türk Dili ve Edebiyatı, Felsefe ve Din Bilimleri alanlarında yapılmış toplam altı adet tez çalışmasının olduğu görülmektedir. Onun şiirleri hakkında edebiyat, din, müzik gibi muhtelif alanlarda yazılmış makaleler bulunmaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığının onun hakkında yapmış olduğu pek çok çalışma vardır. UNESCO, ölümünün 50. Yılı vesilesiyle 2023 yılını Âşık Veysel yılı ilan etmiştir.

Âşık Veysel Şatıroğlu başlıklı bu bölümde Âşık Veysel'in yaşam örgüsüne genel hatları ile yer verilmiştir. Onun eğitime ilişkin görüşlerinin daha iyi anlaşılması için bazı anekdotların da burada yer almasının uygun olacağı düşünülmüştür: Âşık Veysel köyünde ilk meyve ağacını, ilk sebze yetiştiren kişidir. Âşık Veysel'in köylüsü Mustafa Hür, 21 Mart 2023 tarihinde yapılan kişisel görüşmede konu ile ilgili olarak şunları söylemiştir:

"1950 yılına kadar bu köyde kimse sebze, meyve bilmezdi. İlk olarak 1950 yılında Âşık Veysel bir bahçe yaptı. O döneme kadar bizim köyde sebze, meyve yetişmezdi. İnsanlar genellikle tahıl ürünleri ve hayvansal gıdalar tüketerek beslenirdi. İlk başta 'Bu kör adam bu dağ yerinde meyve yetiştiremez.' dediler. Ama 1960 yılına gelindiğinde tüm köylü bahçecilik yapmaya başladı. Zamanla her evin bir meyve bahçesi oldu. O çalışkan bir adamdı, toprağı vatanın parçası olarak görürdü. Toprağına olan sevgisini, vatana olan sevgisi ile eş tutardı. İnsanlara örnek oldu. Çalışmakla zorlukların aşılacağını köylüye gösterdi."

Âşık Veysel'in torunu Halil Süzer, 21 Mart 2023 tarihinde yapılan yüz yüze görüşmede konuyla ilgili olarak şunları söylemiştir:

"Köylüler dedemi boşa uğraşmakla eleştirmişlerse de imece olarak dedemin bahçesinde çalışmış ona yardımcı olmuşlardır. Dedem ağaç, bitki bakımından çok iyi anlıyordu. Ağaçların yapraklarına, dallarına dokunarak hastalık olup olmadığını, neye ihtiyaç duyduklarını bilebiliyordu. Bu bilgileri köy enstitülerinde edindiğini sanıyorum. Dedemin yetiştirdiği ağaçlar bu köy ve çevredeki köylerde halka örnek olmuş, halk meyve sebze üretmeye başlamış. Dedem bilgilerini çevresi ile paylaşırdı."

Çalışkan olmak, üretim yapmak, vatana hizmet etmek konularında insanları yönlendirmiş, etkilemiştir.

Dedem akıllı, bilimi önemseyen bir insandı. Tam bir Atatürkçüydü. Bizlere okumayı, vatana millete faydalı olmamızı nasihat ederdi. Beni ortaokula kendisi kaydettirmişti. Çevresindekilere de çocukları okutmalarını, kız çocuklarının da okula gitmesi gerektiğini söylerdi.”

Âşık Veysel'in torunu Rüstem Şatroğlu, 21 Mart 2023 tarihinde yapılan yüz yüze görüşmede şunları söylemiştir:

“Âşık Veysel bir Cumhuriyet ozanıdır, Atatürk sevdalısıydı. Cumhuriyetin kazanımlarını çevresine yaymak, çevresini eğitmek için çaba sarf ederdi. Bunu vatani bir görev olarak yapardı. Şiirlerinde de bunu görüyoruz. Âşık Veysel köy enstitülerinde görev yaparken, çocuklara saz öğretmiş fakat kendisi de orada pek çok bilgi edinmiş, kendisini orada yetiştirmiş, bu bilgileri de çeşitli toplumlarda, köy odalarında, meydanlarda çevresine aktarmıştır. Eskiden köyde elektrik yoktu, imkânlar kısıtlıydı, sadece pille çalışan radyolar vardı. Akşamları on, on beş kişilik gruplar köy odalarında evlerde toplanırdı. Sohbet edilir, çeşitli istişarelerde bulunulurdu. Dedem saz çalar, halk hikâyeleri anlatırdı. Çalışkan olmayı, vatan sevgisini, millet bilincini çevresindekilere, çocuklara kazandırmak isterdi. Türklüğü ile gurur duyardı. Ancak kimseyi de ötekileştirmez, ayrımcılık yapmazdı. Birlik ve çalışkanlık vurgusu yapardı.”

Fotoğraf 3: Âşık Veysel Şarkışla'da saz çalıyor (Turan, Öz ve Yılmaz, 1999).

Âşık Veysel'in torunu Nazender Süzer Gökçe, 20 Mart 2023 tarihinde Anadolu Ajansı'na verdiği röportajda dedesi ile ilgili şu sözleri söylemiştir:

“Dedem çocukları çok severdi. Okuyan çocukları daha çok severdi. Bize de hep okumamızı, vatana, millete hayırlı evlatlar olmamızı öğütlemişti. Köyün çocuklarıyla beraber, bayramlar bizim için bir şölendi. Çıkar dedemin elini öper, bayram harçlıklarımızı alırdık... Hepimize birer lira, okuyan çocuklara ise 2,5 lira verirdi. Okuyan çocukların her zaman onun gözünde çok farklı bir değeri vardı.”

TRT kayıtlarında bulunan bir programda (1969) sunucu Erdoğan Alkan, Âşık Veysel ile röportaj yapmakta, ona çeşitli sorular yöneltilmektedir. Programın yirminci dakikasında sunucu Âşık Veysel'e şu soruyu sormaktadır: “...Çocuğundan öğrendiğime göre mezarınla ilgili vasiyete başlamışsın... Mesela demişsin ben ölünce mezarımın üzerine katiyen taş

koymasınlar, çimentodan herhangi bir şey yapmasınlar. Bu konuda da biraz açıklamada bulunur musun? Neden istemiyorsun taş konmasını?"

Âşık Veysel şu cevabı vermektedir:

"Evet, şimdi eğer gözlerim olsaydı ben toprağı göremeyecektim. Toprağın özelliklerini bilmeyecektim. Çiğneyip geçecektim toprağı. Şimdi taş koymayın dememin sebebi şu; Ben öldükten sonra üzerimde otlar bitsin, çiçekler açsın, taş kapatır, çimento kapatır. Hiç kimse istifade edemez. Yalnız benim toprağım da milletime hizmet etsin. Oradaki biten otlardan koyun yesin et olsun, kuzu yesin süt olsun. Arı yesin, arı götürsün bal olsun. Ben orada taşın altında yatmakla bir istifadem yok. Düşüncem bu. Onun için üstümü kapatmayın diye her an rica ediyorum."

Görülüyor ki Âşık Veysel'in amacı her şartta milletine hizmet etmek, faydalı olmak. Yaşamı boyunca bu şekilde yaşamış ve öldükten sonra da bunu devam ettirmek istemiş. Bu anekdotlardan da anlaşılacağı üzere Âşık Veysel eski köye yeni adetler getiren, çalışmayı, bilimsel bilgiyi önemseyen, vatanın ve milletin refahı için eğitimin önemli olduğunu düşünen ve bu düşüncelerini etrafına yaymaya çalışan bir Cumhuriyet insanıdır. O yaştantısı ve şiirleriyle halkı etkilemiş, çalışkanlığı, üretkenliği desteklemiş, milletin cehalet ve sefaletten kurtulup bilimsel bilgiyle ileri gitmesini arzulamıştır.

3.2. Âşık Veysel'in Şiirlerinde İşlediği Konular

Âşık Veysel şiirlerinde insan hakları, Allah sevgisi, doğa sevgisi, anne sevgisi, birlik beraberlik gibi pek çok konuya yer vermiş, yaşadığı dönemdeki güncel olaylar hakkında da şiirler yazmıştır. Bu çalışmada ise uluslaşma ile ilintili olarak Âşık Veysel'in Türklük, Atatürk, vatan sevgisi ve çalışkanlık temaları ile yazdığı şiirler üç başlık altında ele alınmıştır. Bu şiirler içerisinde Türklük, Atatürk, vatan sevgisi ve çalışkanlık konularının bir arada işlendiği şiirler de bulunmaktadır. Tekrara düşmemek amacıyla bu şiirlere tek bir bölümde yer verilmiştir.

3.2.1. Türklük Temalı Şiirler

Kaşgarlı Mahmut, Ali Şîr Nevaî, Karamanoğlu Mehmet Bey, Ahmet Vefik Paşa gibi kimi isimler farklı zamanlarda millî bir bilinçle Türkçenin önemini vurgulamışlarsa da Türkçe sürekli olarak Arapça, Farsça başta olmak üzere çeşitli dillerin etkisinde kalmıştır. Ziya Gökalp, Ömer Seyfettin, Ali Canip Yöntem, Mehmet Emin Yurdakul, Yusuf Akçura gibi aydınlar eserlerinde Türklük vurgusu yapmış, ulus bilincinin gelişmesine katkı sağlamış, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuna ortam hazırlamışlardır. Nitekim Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün altı ilkesinden biri de Milliyetçilik olmuştur. Bu ortamda doğup büyüyen Âşık Veysel de kendisinden önceki diğer halk ozanlarımız gibi şiirleriyle Türkçe'nin korunmasına hizmet etmiş ve bunun yanı sıra şiirlerinde sıklıkla Türklük vurgusu yapmıştır. "Türk'üz Türkü Çağırırız" isimli şiiri bu vurgunun en yoğun olduğu şiirlerden biridir. Her dizesi ulus bilinci ile yazılmış bu şiir şöyledir:

*“Dünya dolsa şarkıyılan
Türk'üz türkü çağırırız
Yola gitmek korkuyulan
Türk'üz türkü çağırırız*

*Türk'üz Türkler yoldaşımız
Hesaba gelmez yaşımız
Nerde olsa savaşırız
Türk'üz türkü çağırırız*

*Türklerdir bizim atamız
Halis Türk'üz kanı temiz
Şarkı gazeldir hatamız
Türk'üz türkü çağırırız*

*Bayramlarda düğünlerde
Toplantıda yığınlarda
Sıkılınca dar günlerde
Türk'üz türkü çağırırız*

*Yaylalarda yataklarda
Odalarda otaklarda
Koyun gibi koytaklarda
Türk'üz türkü çağırırız*

*Su başında sulaklarda
Türk'ün sesi kulaklarda
Beşiklerde beleklerde
Türk'üz türkü çağırırız*

...

*İnler Veysel arı gibi
Bülbüllerin zârı gibi
Turnalar katarı gibi*

Türk'üz türkü çağırırız” (Özdemir, 2010, 67 no.lu şiir s. 296-297).

Âşık Veysel bu şiirinde Türklük vurgusu yaparken Türk tarihinin çok eski olduğunu, Türklerin pek çok savaşa katıldığını belirtmekte, dış Türklere vurgu yapmakta; böylelikle topluma ve çocuklara millî bilinç aşılama çalışmaktadır. Ayrıca “...türkü çağırırız.” İfadesiyle tevriye söz sanatı yaparak halk edebiyatının koşuk biçimi olan türküye olan sevgisini dile getirmekte, divan edebiyatı nazım biçimleri olan şarkı ve gazeli hata olarak görmekte, insanları yerli ve millî olan halk edebiyatına ve türküye yönlendirmektedir. Âşık Veysel de Kaşgarlı Mahmut, Ali Şir Nevai, Karamanoğlu Mehmet Bey, Ziya Gökalp, Ömer Seyfettin gibi Türkçenin yabancı dillerin etkisinde kalmasına karşı feryat etmekte, bununla birlikte ulus bilincinin gelişmesine ve yerleşmesine katkı sunmaktadır. Bu şiiriyle ulusal duygu ve bilgiyi insanlara aktararak onları millî birliğe çağırıyor, ulusal dayanışma ve birliktelikten kazanacakları gücü onlara göstererek ulus olmanın gereğine ikna ediyor. Bu şiir toplumun etnopedagojik ve etnoandragojik olarak eğitimine katkı sunmakta, geçmişte yapılan hatalardan ders çıkarılmasını ve millî değerlere sahip çıkılması gerektiğini aktarmaktadır.

Bir başka şiirinde ise askere gidememekten duyduğu üzüntüyü dillendirmekte ve en büyük iftihar kaynağının “Türk oğlu” olması olduğunu dile getirmektedir:

*“Olaydım cepheye kahraman asker
Çalışırdım memleketin işine
İçimde duygular uyanan hisler
Taşırırdı beni hudut dışına*

*Bizi bugün için beslemiş vatan
Ne mutlu bu yolda olaydım kurban
Çekilip karşıma çıkınca düşman
Süngü vursam idi düşman döşüne*

*İftihar ettiğim büyük muradım
Türk oğluyum temiz Türk'tür ecdâdım
Şehit ismi yazılıydı soyadım
Kanım ile mezarımın taşıma*

*Ne yazık ki bana olmadı kısmet
Düşmanı denize dökerken millet
Felek kırdı kolum vermedi nöbet
Kılıç vurmak için düşman başına...” (Özdemir, 2010, 129 no.lu şiir, s. 369-370).*

Âşık Veysel, en büyük üzüntüsünün askere gidememek olduğunu sıklıkla dile getirmiştir. Bu şiirinde de düşmanla savaşmak ve vatana hizmet etmek istediğini, mezar taşına şehit ismi yazılmasını arzuladığını belirtmektedir. Bu şiiriyle Âşık Veysel'in kendi dilekleri üzerinden topluma ve çocuklara vatan sevgisi, Türklük bilinci ve çalışkanlık konularında ders verip vatana hizmet konusunda motivasyon aşıladığı söylenebilir. Bir dörtlükte ise Türk isminin babasından kendisine miras kaldığını belirtmekte ve başka bir isme ihtiyaç duymadığını söylemektedir:

*“...Muhabbetin canda haslardan hastır
Aoutur Veysel'i bir şen piyestir
Türk adı babamdan bana mirastır
Daha bundan başka adı neyleyim...” (Özdemir, 2010, 8. No.lu şiir, s. 232)*

Âşık Veysel, Türklüğünü ve bu isimden duyduğu kıvancı her fırsatta dillendirmiştir. Türk isminin unutulduğu Osmanlı, Ümmet, Müslüman gibi isimlerin kullanıldığı toplumda ulus bilincinin yeniden gelişmesi konusunda iyi bir örnek olmuş, Türklüğün utanılacak bir şey olmadığını, aksine onu bir iftihar meselesi olarak gördüğünü topluma ve çocuklara şiirleri ile aktarmıştır. “Bir Küçük Dünyam Var İçimde Benim” dizesiyle başlayan şiirinde Türklüğünü, vatanını, milletini dünya saltanatına değışmeyeceğini vurgularken Arap atı istemediğini dile getirmekte, millî değerlerin korunamamasından ve Arap kültürünün benimsenmesinden şikâyet etmektedir. Böylelikle insanlara millet bilinci kazandırmaya çalışmaktadır.

*“...İstemem dünyanın saltanatını
Süslü giyimini Arap atını
Bilirsem Türklüğün var kıymetini
Vatanım milletim bana kâfidir*

İsterdim hayatta düşmanla savaş
Milletime kurban olaydı bu baş
Nasib değil imiş şehitlik kardaş
İmanım niyetim bana kâfidir

...

İçimde beslerim bir büyük ordu
Çiğnesin düşmanı yükseltsin yurdu
Azmi zihniyeti Veysel'in derdi
İşte bu niyetim bana kâfidir" (Özdemir, 2010, 34 no.lu şiir, s.259).

Kıbrıs'ta Rumların Türklere yaptığı zulümler Âşık Veysel'i üzmüş, dertlendirmiş. Bu olaylar karşısındaki duygularını şu şekilde dillendirmiş:

"Kıbrıs'taki olan haksız olaylar
Kemirir içimi kurt olur gider
İnsanlık dışında yapılan işler
Bütün milletlere dert olur gider

Sulhsever milletiz cihanda hürüz
Görüürüz her şeyi zannetmen körüz
Kafamız kızarsa vurur kırarız
Her şeyin bir anda hurd' olur gider

Türk milleti asla korkmaz düşmandan
Korkarız Allah'tan bir de vicdandan
Geçmeyiz namustan geçeriz candan
Kalan gazi ölen mert olur gider

Kahraman ordumuz elde silahlar
Bir bir sorulacak kalır mı ahlar
Çizm' altında çiğnenirken alçaklar
Bakarsın binlerce Yorg' ölür gider

Masum yavruların nedir günahı
Bu hareket gücendirir Allah'ı
Türk ordusu kullanırsa silahı
Tedavisiz derdin dört olur gider

...

Sanki din adamı o alçak papaz
Buladır dünyayı parmağı durmaz
Türkler haksız yere adam öldürmez
Bir gün Makaryos da mort olur gider

Veysel'in kafası kin ile dolu
Urumlar bu işi iyi bilmeli
Kıbrıs'a düşerse Türklerin yolu
Lefkoşe Türklere yurt olur gider" (Özdemir, 2010, 109 no.lu şiir, s. 345-346).

Âşık burada Türklerin barışsever bir millet olduğunu vurgulamakta, yaşanan haksızlıkların farkında olduğunu, bu haksızlıklar devam ederse Türklerin Kıbrıs'a müdahale edeceklerini, ne kadar barışsever olsalar da düşmandan korkmadıklarını, savaşmayı iyi bildiklerini belirtmektedir. Âdeta Rumları, Türklere yaptıkları haksızlıklardan vazgeçmeleri konusunda uyarmaktadır. Aynı zamanda ulusal duygu ve bilgiyi topluma

aktararak onları millî birliğe çağırmakta, ulusal dayanışma ve birliktelikten kazanacakları gücü onlara göstererek ulus olmanın gereğine ikna etmektedir. Türklerin barışsever bir millet olduğunu, ancak Türklere işkence edildiğinde, haksızlıklar karşısında savaşmak gerektiğini, savaşmayı iyi bildiklerini hatırlatıcı nitelikte ders vermektedir. Öte yandan Âşık Veysel'in kafasındaki ulus kavramının siyasi sınırlarımızı aştığı ve dünya üzerindeki diğer Türkleri de kucakladığı görülmektedir. Nitekim Âşık Veysel'in sözleri karşılıksız kalmamış, Türk Ordusu 20 Temmuz 1974'te Kıbrıs Barış Harekâtını düzenleyerek Kıbrıs'ta yaşanan haksızlıklara müdahale etmiş, Kıbrıs'a barış getirmek için savaşmış ve zafere ulaşmıştır.

Âşık Veysel'in tamamını Türklük teması ile yazdığı şiirler yanında farklı temalarda yazdığı şiirlerde de sıklıkla Türklük vurgusu yaptığı, toplumda millet bilinci oluşturmaya çalıştığı görülmektedir. Şahısları överken onların çalışkanlığı, temiz kalpli olması yanında "Türk babası, Türk oğlu" olmasını da bir övünç kaynağı olarak görmektedir. Örneğin dişlerini tedavi eden diş hekimi Nüzhet Çubukçu hakkında yazdığı şiirde, şu ifadeleri kullanmaktadır:

*"...Elleri görmesin ağrı
Kalbi temiz özü doğru
Türk babası, Türk'ün oğlu
Nüzhet Çubukçu Çubukçu..." (Özdemir, 2010, 61 no.lu şiir, s.289)*

Âşık Veysel "Hepimiz bu yurdun evlatlarıyız" isimli şiirinde toplumun kargaşa ve çatışmalardan uzak durmasını istemiştir. Yaşanan ikiliklere çözüm olarak topluma ulus bilinci ile bayrak ve vatan sevgisi etrafında buluşmayı, Atatürk'ün izinde, bilim çizgisinde ilerlemeyi önermektedir.

*"...Birleşiriz bir bayrağın altında
Biz Türklerin ikilik yok aslında
Yanar tutuşuruz vatan aşkında
Hepimiz bu yurdun evlatlarıyız
...
Kitaplar yazılmış nasihat dolu
Birlikte güçlenir gençliğin kolu
Gençliğe emanet Atatürk yolu
Hepimiz bu yurdun evlatlarıyız..." (Özdemir, 2010, 43 no.lu şiir, s. 269)*

Âşık Veysel etnik olarak Alevi-Türkmen bir soydan gelmektedir. Türklüğünü her fırsatta dile getirmekte ve övünç kaynağı olarak görmektedir. O milliyetini ve milletini sevmektedir. Asla bir başka milleti kendi milletinden aşağı ya da üstün görmemektedir. Onun düşünce yapısının özünü Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün "Ne mutlu Türküm diyene" felsefesi oluşturmaktadır (Alptekin, 2011, s. 65). Onun milliyetçiliği hiçbir şekilde faşizm ya da ırkçılık olarak nitelendirilemez. "Senlik Benlik Nedir Bırak" isimli şiirinde geçen şu dördlük bunu çok iyi göstermektedir:

*"... Kürt'ü Türk'ü ve Çerkes'i
Hep Âdem'in oğlu kızı
Beraberce şehit gazi
Yanlış var mı ve neresi..."*

Âşık Veysel'in milliyetini ve milletini severken hümanist bir şekilde tüm insanlığı sevdiği görülüyor. O topluma ayrışmayı değil birleşmeyi öğütlemekte, "insanlık davasını" birlikte sürdürmek için bütünleştirici ve kucaklayıcı olunması gerektiğini söylemektedir. Ulusunu sevmenin başkalarını ötekileştirmeden, evrensel değerlere bağlı kalarak yapılabileceğini topluma göstermektedir. Kaptan ve Yurduşen (2013) bu şiirin insan sevgisi, birlik-beraberlik ve millet sevgisi vurguları ile toplumsal bellek açısından önemli olduğunu, öğretisel ve eğitsel nitelik taşıdığını ifade etmektedir.

Âşık Veysel'in Türk Edebiyatında, Türklük şuuruyla yaşayan ve yazan şairler arasında önemli bir yere sahip olduğu muhakkaktır. O, Cumhuriyetin fikir akımını benimsemiş, Türklüğü iftihar ve iltifat olarak görmüş bu ruhu eserlerinde de ortaya koymuştur (Bakiler, 2020, s.72). Yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin temel prensiplerini, ulus bilincini, uluslaşmanın gerekliliğini şiirleri ile halka yansıtmış; şiirleri, söylemleri ve davranışlarıyla etnopedagojik-etnoandragojik bir eğitim gerçekleştirmiştir. Kendinden öncekilerden ve Cumhuriyet'ten aldığı ulus bilincini gelecek kuşaklara aktarmak için "arı gibi inlemiş" tir.

3.2.2. Atatürk Temalı Şiirler

Âşık Veysel'in ilk şiirini Atatürk hakkında yazdığı bilinmektedir. "Atatürk Destanı" ya da "Cumhuriyet Destanı" isimleri ile anılan bu şiire Âşık Veysel Şatiroğlu başlıklı bölümde yer verilmiştir. Âşık Veysel bu şiirinde Türkiye'yi ihya eden kişinin Gazi Mustafa Kemal Atatürk olduğunu, vatani düşmandan kurtardığını, cesaretli bir kişi olduğunu, vatana hizmet ettiğini, okullar açtığını, tren hatları inşa ettiğini, Türkiye'yi adaletle yönettiğini belirterek Atatürk'e methiyeler düzmektedir. Kaptan ve Yurduşen (2013) Âşık Veysel'in bu şiirde, Atatürk'ün kahramanlıklarını, ülkeyi kurtarışını, vatan sevgisini vurgulamasının yanı sıra; padişahlık döneminin olumsuzlukları, düşmana ve yerli işbirlikçilerine karşı verilen bağımsızlık mücadelesini anlattığını belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra Cumhuriyet'le birlikte eğitimde yaşanan olumlu gelişmeler ve demiryolu gibi yatırımlardan da övgüyle bahsedilirken şiire eğitsel ve öğretisel bir boyut kazandırıldığı vurgulanmıştır.

Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün ölümü üzerine yazdığı "Atatürk'e Ağıt" isimli şiir, Âşık Veysel'in Atatürk hakkında yazdığı şiirlerden en meşhur olanıdır. Her dizesinde Atatürk'e olan sevgisini ve onun vefatından duyduğu üzüntüyü dile getirmektedir. Şiir şöyledir:

*"Ağlayalım Atatürk'e
Bütün dünya kan ağladı
Başbuğu olmuştu mülke
Geldi ecel can ağladı*

*Şüphesiz bu dünya fani
Tanrı'nın aslanı hani
İns ü cinni cem-i mahlûk
Hepisi birden ağladı*

*Doğu Batı Cenup Şimal
Aman Tanrı'm bu nasıl hâl
Atatürk'e erdi zeval
Memur mebusan ağladı*

*İskender-i Zülkarneyn
Çalışmadı buncaleyin
Her millet Atatürk deyin
Cemiyet-i akvam ağladı*

*Atatürk'ün eserleri
Söylenecek bundan geri
Bütün dünyanın her yeri
Ah çekti vatan ağladı*

*Fabrikalar icat etti
Atalığım ispat etti
Varlığım Türk'e terk etti
Döndü çark devran ağladı*

*Bu ne kuvvet bu ne kudret
Vardı bunda bir hikmet
Bütün Türkler İnön' İsmet
Gözlerinden kan ağladı*

*Tren hattı tayyareler
Türkler giydi hep karalar
Semerkant'la Buharalar
İştitti her yan ağladı*

*Siz sağ olun Türk gençleri
Çalışanlar kalmaz geri
Mareşal Fevz' askerleri
Ordular teğmen ağladı*

*Zannetme ağlayan gülmez
Aslan yatağı boş kalmaz
Yalnız gidenler gelmez
Her gelen insan ağladı*

*Uzatma Veysel bu sözü
Dayanmaz herkesin özü
Koruyalım yurdumuzu
Dost değil düşman ağladı" (Özdemir, 2010, 2 no.lu şiir s. 224-225).*

Âşık Veysel bu şiirinde Atatürk'ün vefatından duyduğu üzüntüyü büyük bir içtenlikle ifade etmekte, Atatürk'ün vefatı ile birlikte ülkenin dört bir yanı, Semerkand, Buhara gibi diğer Türk şehirleri ile birlikte tüm dünyada üzüntü duyulduğunu belirtmektedir. Atatürk'ün İskender'den bile daha çalışkan olduğunu, Atatürk'ün eserleri ile yaşayacağını ifade etmekte; Atatürk'ün atalığını ispat etmesinin sebebi olarak yaptığı hizmetleri, açtığı fabrikaları görmektedir. Şiirde üzüntüsünü dile getirmekle birlikte "Zannetme ağlayan gülmez/Aslan yatağı boş kalmaz", "Siz sağ olun Türk gençleri/Çalışanlar kalmaz geri" gibi ifadelerle halka

umut aşlamaya çalışmakta, Türk gençlerini çalışmaya, üretime ve gelişime sevk etmektedir. Âşık Veysel bu şiiriyle halka, Atatürk'ün ülkenin kurtuluşundaki kahramanlıklarını ve kalkınma hamlelerini anlatırken, Atatürk sevgisinin yanı sıra, vatan sevgisi, çalışkanlık gibi temaları da eğitsel olarak aktarmaktadır. Bu eğitsel aktarım etnopedagoji ve etnoandragoji olarak değerlendirilebilir.

Atatürk temasının yoğun olarak bulunduğu bir diğer şiir ise "On Dokuz Mayıs'ta Parlayan Zafer" isimli şiirdir. Şiir şöyledir:

*"On dokuz Mayıs'ta parlayan zafer
İptida Samsun'a bastı ayağı
Ne mutlu Samsun'a zafer kapısı
Her an için hatırlarız bu çağı*

*Samsun'da parladı zafer güneşi
Öyle bir zafer ki bulunmaz eşi
Gerdî kanatların bir devlet kuşu
Şeneldi Türklerin kadim ocağı*

*Samsun'a çıkınca bir asker idi
Bir aydınlık şarka doğru yürüdü
Emsali bulunmaz bir cevher idi
Edep erkân medeniyet memba(ğ)ı.*

*Tokat'tan Sivas'tan doğru Erzurum
Kurdu Kongre'yi düzeldi durum
Yollardan geçerek aynı yıldırım
Şanlı Ankara'ya kurdu otağı*

*Yürüdü cepheye el birliğiyle
İnanlı imanlı bir varlık ile
Yanında binlerce kurbanlık ile
Süpürdü düşmanı bastı dayağı*

*Haykırdı orduya yürümek gerek
Zafer bizim haydi yürü diyerek
Akdeniz'den Trakya'dan geçerek
Hudutlara çaktı şanlı bayrağı*

*İşte bugün Atatürk'ün günüdür
Her yana yayılan onun ünüdür
Her tarafta şenlik Türk düğünüdür
Nur içr' olsun Atatürk'ün yatağı*

*Veysel bu sözünde var mıdır hata
Yurdumuzu benzetelim Cennet'e
Bu vatani ismarladı millete,
Türk korusun dedi yine bu bağı" (Özdemir, 2010, 128 no.lu şiir, s. 368-369).*

Âşık Veysel bu şiirinde sıklıkla telmih yaparak milli mücadeleyi, İstiklal Harbini ve Atatürk'ün bu süreçteki rolünü hatırlatmaktadır. Atatürk'ün halkla birlik ve beraberlik içinde bağımsızlık savaşını nasıl kazandığını ve halkın Atatürk'e olan sevgisini de dile getirmektedir

(Kaptan ve Yurduşen, 2013). Bu hatırlatmalar diğer şiirlerin pek çoğunda olduğu gibi, halka Atatürk sevgisi, Türklük bilinci, vatan sevgisi aktarmanın yanı sıra onları çalışkanlığa yönlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu şiir de eğitsel içerikler barındırmakta Türk halkına ve Türk çocuklarına, etnopedagojik ve etnoandragojik aktarımlar sağlamaktadır.

Âşık Veysel Atatürk hakkında yazdığı bağımsız şiirlerin yanı sıra diğer pek çok şiirinde de Atatürk'ün ismine yer vermiş, ona olan sevgisini dile getirmiştir. Halkevleri ile ilgili yazdığı bir şiirde halkevlerine övgüde bulunurken "Atatürk'ün sesi var halk evlerinde", "Atatürk'ün sesi milletin sesi" ifadelerini kullanmış, Halkevlerinin önemli olmasının bir sebebi olarak da Atatürk öncülüğünde kurulmuş olmasını göstermiş ve Atatürk'ün Türk milletinin sesi olduğunu dillendirmiştir:

*"Sarsılmaz Halkevi sağlam temeli
Işıklar tutar halka yorulmaz eli
Halka hizmet kuruluşu emeli
Atatürk sesi var Halkevlerinde*

*Halkevleri umum halkın malıdır
İlim irfan fazilette doludur
Devam eden Atatürk'ün yoludur
Atatürk izi var Halkevlerinde..."* (Özdemir, 2010, 138 no.lu şiir, s. 380).

Âşık Veysel yaşamı boyunca sağa sola sapmadan Atatürk'ün yolundan gitmiş, onun temel felsefesine bağlı kalmıştır (Alptekin, 2011, s. 65). Âşık Veysel, Atatürk'e olan sevgisini ve Atatürk'ün vatana hizmetlerini her fırsatta dile getirmiştir. Yaşamı ve düşünceleri ile Türk milletine örnek olurken şiirlerinde Türk gençlerine yaptığı hitaplar ile onlara Atatürk sevgisini aşılamış, onları çalışkanlığa, üretime, vatana hizmet etmeye yönlendirmiştir. Atatürk'ün ilke ve devrimlerini halka sevdirmiş, yaymıştır (Nasrattınoğlu, 1981, s. 5).

3.2.3. Vatan Sevgisi ve Çalışkanlık Temalı Şiirler

Âşık Veysel vatan sevgisini içten duymuş, bu sevgiyi toprakla, bitkiyle, askerle, tren hattıyla, uçakla özdeşleştirmiş; karşılaştığı en ufak bir taş, çiçeği, otu bile vatanın parçası olarak görmüştür. Şiirlerinde de sıklıkla bu sevgiyi dile getirmiştir. Türk adının kendisine babasından miras olduğunu belirten Âşık Veysel, vatan sevgisini ise annesinden öğrendiğini şöyle ifade etmektedir:

*"...Çocuğudum anam bana ders verdi
Okumamı çalışmamı ön gördü
Milletine bağlı ol da dur derdi
Vatan sevgisini giyitti anam..."* (Özdemir, 2010, 63 no.lu şiir, s. 292).

Âşık Veysel annesinin nasihatini tutmuş, milletine bağlılığını korumuş, vatan sevgisi ile vatana ve vatanın evlatlarına hizmet etmeyi kendisine ilke edinmiştir. "Vatan Sevgisini İçten Duyanlar" başlıklı şiirinde şöyle söylemektedir:

*“Vatan sevgisini içten duyanlar
Sıdk ile çalışır benimseyerek
Milletine ulusuna uyanlar
Demez neme lâzım neyime gerek*

*Her ferdin hakkı var bizimdir Vatan
Babamız, dedemiz döktüler al kan
Hudut boylarında can verip yatan
Saygıyla anarız şehit diyerek*

*Vatan aşkı ile çalışan kafa
Muhakkak erişir öndeki safa
Tesir nüfuz olur her bir tarafa
Herkes onu büyük tanır severek*

*Olmak istiyorsan dünyada mesut
Hakk'a halka yarayacak bir iş tut
Çalıştır oğlunu kızını okut
İnsan olmak için okumak gerek*

*Vatan bizim ülke bizim el bizim
Emin ol ki her çalışan kol bizim
Ay yıldızlı bayrak bizim mal bizim
Söyle Veysel öğrenerek överek.” (Özdemir, 2010, 163 no.lu şiir, s. 406-407).*

Vatan sevgisi Âşık Veysel'e göre çalışkanlık demektir. Sorumluluk demek, elini taşın altına koymak demektir. “Neme lazım, neyime gerek” dememektir. Kaptan ve Yurduşen (2013), Âşık Veysel'in çalışarak bilgi sahibi olarak bir yerlere varılabileceğini, başarının insanın kendi elinde olduğunu farkında olduğunu kavradığını ve bunu şiirleriyle çevresine aktardığını belirtmektedir. Âşık Veysel topluma çalışkan olmalarını nasihat etmekte, vatanının zor şartlarda kazanıldığını hatırlatmakta, eğitimin önemine değinerek çocukların okula gitmesi gerektiğini direktif vermekte, vatan sevgisi ile övünülmesi gerektiğini göstermektedir. Vatan Sevgisini İçten Duyanlar isimli şiiriyle Âşık Veysel'in etnopedagojik ve etnoandragojik dersler verdiği görülüyor.

Âşık Veysel bir başka şiirinde vatan sevgisini, çalışkanlık vurgusunun yanı sıra birlik beraberlik vurgusu yaparken Atatürk'ün izinde yürümeyi çözüm olarak görmektedir:

*“İtimat edersen benim sözüme
Gel birlik kavline girelim kardaş
Birlik çok tatlıdır benzer üzüme
İçip şerbetini duralım kardaş*

*Son verelim iftiraya bühtana
Kardeşane sevişelim can cana
Elbirlikle çalışalım Vatana
Çok okul fabrika kuralım kardaş*

*Çalışalım kurtulalım buhrandan
Nedir senlik benlik usandık candan
İrkımız neslimiz hepsi bir kandan
Yurdun yaraları saralım kardaş*

*Yürüyelim Atatürk'ün izine
Boş verelim bozguncular sözüne
Göz atalım şu dünyanın hızına
Yürüyüp hedefe varalım kardaş*

...

*Veysel'in sözleri kanun dışı mı
Mantığa uymazsa kesin başımı
Bana düşman etmiş vatandaşımı*

Sebebi ne ise soralım kardaş" (Özdemir, 2010, 104 no.lu şiir, s. 339-340).

Âşık Veysel bu şiirinde toplumsal birlik vurgusu yapmakta, el birliği ile vatana hizmet etmek, Atatürk'ün devrimlerini devam ettirmek, soy birliğini göz ardı etmemek, araya nifak sokmak isteyen kişilere itibar etmemek, azim ve fikir emelinin bir olması gerektiğini, bunun dışındaki farklılıkların ortadan kalkması gerektiğini vurgulamaktadır. Âşık Veysel bu şiiriyle mantığı ölçüt almayı önermiş, halka bu yönde etki etmeye çalışmıştır.

4 Nisan 1953'te Çanakkale'nin Nara Burnu açıklarında İsveç bandıralı yük gemisinin çarpması sonucu batan Dumlupınar Denizaltı Âşık Veysel için büyük bir üzüntü olmuştur. Olayla ilgili olarak şu şiiri yazmıştır.

*"Denizaltı Dumlupınar kazası
Yayıldı âleme duyuldu sesi
Çanakkale şehitlerin türbesi
Geldi denizaltı şurada kaldı*

*Memleket uğrunda can veren hasta
Vatan sağ ol demiş en son nefeste
Seksen bir kahraman aynı kafeste
Bir yolu çıkmadık derede kaldı*

*Bütün gazeteler hep yazar oldu
İsimler dillerde hep gezer oldu
Her Türk'ün kalbinde bir mezar oldu
Sanmayın şehitler orada kaldı*

*Bu vatan uğruna canını veren
Karıymış sulara olmamış gören
Aman deyip Allah'ına yalvaran
İhtiyar babalar nerede kaldı*

*Vatan ağlar millet ağlar yıl ağlar
Deniz ağlar yolcu ağlar yol ağlar
Veysel ağlar sohbet ağlar dil ağlar*

Tarihte bir büyük yara da kaldı" (Özdemir, 2010, 55 no.lu şiir, s. 282-283).

Âşık Veysel'in vatan sevgisi vatanın her bir ferdi her bir askerini kucaklar niteliktedir. Yaşanan kaza ve şehit düşen 81 asker Âşık Veysel'in yüreğinde derin bir yara açmış gözükmektedir. Âşık Veysel toplumun bir aynası olmuş, toplumun acılarını, sevinçlerini şiirlerinde yansıtmıştır. Aynı zamanda toplumdan aldığı, işleyip eğitsel bir nitelik kazandırarak topluma yansıtmış, toplumu aydınlatmıştır. Kendisinden sonra gelen kuşaklara şiirleriyle vatan sevgisi ve millî bilinç aşılamıştır.

Âşık Veysel'in köyüne, vatan toprağına, vatanın değişik köşelerinde yetişen ürünlere duyduğu sevgi pek çok sefer şiirlerine yansımıştır. Bu şiirler onun toprağına duyduğu sevgiyi yansıtmakla birlikte, felsefi düşünceleri, kültürel tanıtımları da barındırmaktadır. Bu tanıtımlar eğitici unsurlar olarak topluma yansımakta, etnopedagojik ve etnoandragojik etkiler yapmaktadır. Âşık Veysel, İstanbul şehrine duyduğu sevgiyi şöyle ifade etmiştir:

*“...Fatih Mehmet Sultan temeli kurdu
Ondan sonra oldu Türklerin yurdu
Edirne'den gelen o büyük ordu
Ayyıldız bayrak nûrun İstanbul*

*Denizler kilidi boğazların var
Dünyaya haykıran avazların var
Yılmaz Türk Ordusu şahbazların var
Ferah tut gönlünü serin İstanbul*

*Dünya güzelliği sendedir mevcut
Hususi özenmiş yaratmış Mâbut
Herkesin gönlünde vardır bir maksut
Halis Türk maksadın varın İstanbul*

*Edipler şairler yetişmiş sende
Ehl-i aşklar yanmış tutuşmuş sende
Bir âciz kimseyim Veysel'im ben de
Seversen olayım yârın İstanbul.” (Özdemir, 2010, 147 no.lu şiir, 389-390).*

İstanbul'un güzellikleri, Âşık Veysel'in de gönlünde büyüdü bir yer oluşturmuş olmalı. Âşık Veysel, İstanbul'a olan sevgisini anlatırken İstanbul'un fethi ile ilgili telmihler yaptığı, boğazın stratejik önemini vurguladığı görülmektedir. Eğitsel öğeler her zamanki gibi onun şiirlerinin ayrılmaz parçası olmuştur. Topluma tarihi bilgilerin yanı sıra vatan sevgisi kazandırmıştır. Bir başka şiirinde ise vatan sevgisini tarlasına duyduğu sevgi ile yansıtmaktadır:

*“Tarlam sana üç yüz fidan aşlasam
Tarla çoşar fidan çoşar el çoşar
Gücüm yetse hemen işe başlasam
Kazma çoşar kürek çoşar bel çoşar*

*Muhitime örnek olsun maksadım
Sevinir evladım söylenir adım
Hız ile yürürdüm olsa kanadım
Yolcu çoşar ayak çoşar yol çoşar*

*Çalışırsan toprak verir cömerttir
Emeksiz istemek dermansız derttir
Çalışmak insana büyük servettir
Kese çoşar gönül çoşar el çoşar*

*Yılda bir kez çiçek açan ağaçlar
Hayatta insana ömür bağışlar
Her taraftan cıvıldaşır o kuşlar
Seher çoşar bülbül çoşar gül çoşar*

*Güzelim zülüfü küpeyi saklar
Ağacın yaprağı meyveyi koklar
Mehtap ile birleşince yapraklar
Gölge coşar mehtap coşar dal coşar*

*Yel değdikçe sor ki dallar ne çeker
Irgalanır durmaz coşar hu çeker
Demişler ki bu dertleri bu çeker
Saz iniler Veysel ağlar tel coşar" (Özdemir, 2010, 157 no.lu şiir, s. 399).*

Âşık Veysel bu şiirinde niyetini açıkça ortaya koymuştur. Muhitine, çevresine örnek olmak istemektedir. Doğayı, tabiatı ustalıkla betimlemekte, toprağa büyük bir sevgi duymaktadır. Bu sevginin toprağı işlemekten geçtiğini, çalışmak ve üretmek gerektiğini belirtmektedir. Çalışmanın ekonomik özgürlük sağlamakla birlikte manevi bir doyum oluşturacağını da ifade etmektedir. Âşık, topluma ve gelecek kuşaklara açık açık ders vermekte onları çalışkanlığa, üretime sevk etmektedir.

Âşık Veysel başka bir şiirinde bir hocaya ithafen şöyle söylemektedir:

*"Ey hocam karışma Hikmetullah'a
O derya derindir giren boğulur
Allah birdir inanmışsınız Allah'a
İki diyen o dergâhtan kovulur*

*Aslım Türk'tür Elhamdüllah Müslüman
Şükür Amentü'ye etmişiz iman
Kalbime yaraşmaz şirk ile güman
Kalbimiz nur ile dolu sayılır*

*Karışma hikmete halini konuş
Müşkülât var ise üstad bul danış
Bu sırrın aslına eren olmamış
Bir ermiş varsa veli sayılır*

*Sen mi attın dünyanın temel taşını
Ne bilirsin Yaradan'ın işini
Görsene dünyanın yürüyüşünü
Burdan söyle Vaşington'da duyulur*

*Yürü ileriye bakma geriye
Nasil işler bakmaz mısın arıya
Nar d'Allah'ın Nur d'Allah'ın nuriye
Cehennem yobazın yolu sayılır*

*Cahil ile sohbet etmek zor olur
Kulağı sağırdır gözü kör olur
Her sözünde kavga niza var olur
Cahiller dikenli çalı sayılır*

*Yetişmeyecek yere elin uzatma
Ben bilirim diye halkı aldatma
Manasız mantıksız kem laf sarf etme
Boş sözler kavganın dili sayılır*

Baykuş gibi durup durma yuvada

İnsanlar kuş olmuş gezer havada

Giriş Veysel kollarını sıva da

Çalışan Allah'ın kulu sayılır" (Özdemir, 2010, 76 no.lu şiir, s. 307-308).

Söz konusu hoca Âşığı kızdırmış görünmektedir. Âşık kendisinin Müslüman bir Türk olduğunu vurgulamakta, hocayı ise Allah'ın işine karışan bir cahil olarak görmektedir. Her zaman olduğu gibi mantığa ve akıl etmeye vurgu yapmaktadır. Bilmediği şeyleri bilenlere sormasını tavsiye etmektedir. Cehennemın yobazların olduğunu belirtirken, cahillerle sohbet edilemeyeceğini onların konuyu boş tartışmalara dönüştüreceğini dile getirmektedir. Fiziksel olarak gözlerin görmemesini değil cahilliğin körlük olduğunu, kulağın duymamasını değil akla ve bilimi duymayanların sağır olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca din adı altında boş durup dünya işlerinden uzak kalmayı da eleştirirken çalışmanın Allah katında ibadet sayılacağını vurgulamaktadır. Âşık Veysel bu şiiriyle topluma akıl etmek, mantıkla hareket etmek ve çalışkan olmak mesajları verirken; onların kandırılması ve miskinliğe yönlendirilmesine de karşı çıkmakta, kendi nezdinde toplumu uyarmakta, eğitmektedir. Ona göre Allah sevgisi de vatan sevgisi de çalışkan olmaktan, üretmekten, bilgilenmekten geçmektedir. O yaşantısıyla, söylemleriyle bu ilkesi yolunda yürümüş, çevresini, Türk toplumunu ve kendisinden sonra gelen kuşakları bu ilke ile aydınlatmıştır. Âşık Veysel'in yaşamı ve şiirleri topluma vatan sevgisi aşılama, onları çalışkanlığa üretmeye sevk etmeye yönelik etnopedagojik ve etnoandragojik vurgularla, nasihatlerle doludur. Alptekin'de (2011, s. 118-119) benzer şekilde Âşık Veysel'in şiirlerinde vatan, yurt sevgisini tarih şuuruyla birleştirdiğini; şehirleri, köyleri vatanın parçası olarak görüp övdüğünü, kimi şiirlerinde "Türkiye ekonomi panoraması" çizerek topluma vatan sevgisi ve çalışkanlık aşıladığını belirtmektedir.

4. SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

XX. yüzyılın en büyük halk ozanlarından olan Âşık Veysel, içinde yaşadığı toplumun halk kültürü unsurlarını çok iyi bilen birisidir (Alptekin, 2011, s. 68). Bu bilgileri okula gitmeden, formal bir eğitim almadan edinmiştir. Âşık Veysel içinde doğup büyüdüğü toplumun etnopedagojisi ile beslenerek büyümüş, otuz dokuz yaşına kadar da kendisinden öncekilerin birikimi ile etnoandragojik olarak öğrenmeye devam etmiştir. Otuz dokuz yaşına geldiğinde ilk şiirini yazmıştır. Birikimini bu şiiri izleyen pek çok şiiriyle ortaya koymuş, şahit olduğu pek çok olayı şiirlerinde işlemiştir. Gerek köy meydanlarında gerek radyolarda gerekse köy enstitülerinde yaşantısıyla, şiirleriyle, söylemleriyle sesini dört bir yana duyurmuş, toplumda eğitici, yol gösterici bir rol üstlenmiştir.

Âşık Veysel'in tanıklık ettiği olaylar arasında I. Dünya Savaşı, Kurtuluş Savaşı, Cumhuriyet'in ilanı gibi olaylar da vardır. O, Türk uluslaşma sürecine şahitlik etmiş ve bu süreçten beslenmiştir. Şiirlerinde görüldüğü üzere görmeyen gözlerine rağmen Cumhuriyet'in devrimlerini çok iyi anlamış ve çevresine anlatmıştır. Bilime, okumaya,

üretmeye önem vermiştir. Özellikle kız çocuklarının okutulması konusunda çevresindekileri güdülemiştir. Köyünde ilk meyve ağacını yetiştirmiş çevresine örnek olmuş, üretimi desteklemiştir. Eski köye yeni âdetler getirmiş, yenilik ve gelişimden yana olmuştur. En büyük üzüntüsü askere gidememek ve Atatürk'ü görememek olmuştur. Şiirlerinde Türklük, Atatürk, vatan sevgisi ve çalışkanlık temalarına sıklıkla yer vermiş, ulusumuzun birlik ve beraberliğini sağlayıp uygar bir yaşam sürmesini arzulamış ve bu arzusunu gerçekleştirmek için çalıp söylemiştir (Nasrattınoğlu, 1981, s.20). Atatürk devrimlerinin, ulus bilincinin halka ve gelecek kuşaklara aktarılması için çaba sarf etmiştir.

Şiirleriyle toplumda millet bilinci oluşmasına katkı sağlamak istemiş, bunun gerekliliği konusunda halkı ikna etmeye çalışmıştır. Ulusunu sevmiş, Türklüğünden duyduğu gururu her fırsatta dile getirmiştir. Ulus, uluslaşma kavramları ile ilgili olarak milletin ortak hüznü ve zaferlerini şiirlerinde işlemiştir. Türklüğünü överken, başka milliyetlere saldırmamış, onları kendi milletinden aşağı görmemiştir. Aksine toplumu bütünleştirmeye yönelik söylemlerde bulunmuş, evrensel nitelikte hümanist bir yaklaşım benimsemiştir. Tüm bunları şiirlerinde işlerken toplumda eğitici bir rol üstlenmiştir. Yaşantısı, söylemleri ve şiirleriyle hem etnopedagojik olarak hem de etnoandragojik olarak uluslaşma sürecinin toplumda karşılık bulmasına katkı sunmuştur.

Atatürk'e olan sevgisini şiirlerinde dile getirirken onun büyüklüğü ile vatana yaptığı hizmetleri birlikte anmış, topluma Atatürk sevgisi kazandırırken onun ilke ve devrimlerini de halka yaymak istemiştir. Birlik ve beraberlik vurgularını Atatürk'ün izinde, bilim yolunda ilerlemek ile ilişkilendirerek yapmıştır. Atatürk sevgisinin, Atatürk İlke ve İnkılaplarının toplumda yerleşmesi amacıyla şiirlerinde etnopedagojik ve etnoandragojik vurgular yaparak halkı eğitmiştir.

Vatan sevgisi ve çalışkanlık konuları Âşık Veysel'in şiirlerinde sıklıkla işlediği temalar olmuştur. Âşık Veysel toplumdaki bireylere vatan sevgisi aşılacak istemiş, vatanın her bir köşesine, bucağına duyduğu sevgiyi uzun methiyelerle dile getirmiş, bu şiirleri kültürel bilgilerle harmanlamış, eğitsel yönler katarak topluma sunmuştur. Vatan sevgisini çalışkanlık teması ile birleştirerek "Vatanını en çok seven görevini en iyi yapandır" ilkesi ile hareket etmiş, toplumu çalışkan, üretken olmaları, bilimi önemsemeleri konusunda ikna etmeye, eğitmeye yönelik ifadeler kullanmış; şiirleriyle etnopedagojik ve etnoandragojik olarak toplumu eğitmiştir.

Nasrattınoğlu (1981), Bakiler (2020), Alptekin (2011), Kaptan ve Yurduşen (2013) gibi araştırmacılar da çalışmalarında Âşık Veysel'in şiirlerinde Türklük, Atatürk sevgisi, vatan sevgisi, çalışkanlık konularını işleyerek toplumun eğitimine katkı sağladığını ortaya koymuşlardır. Bu araştırmalar, çalışmanın bulgularını destekler niteliktedir. Fakat bu çalışma Âşık Veysel'in şiirlerini etnopedagojik ve etnoandragojik olarak değerlendirmesi, konuyu özel olarak daha geniş kapsamda ele alması sebepleriyle diğer çalışmalardan ayrılmaktadır.

Ulusların geleneksel çocuk yetiştirme ve eğitim süreçleri açısından kendine özgü olduğu konusu son yıllarda üzerinde çalışılan bir konudur. Türk millî eğitiminin Âşık Veysel Şatıroğlu gibi halkın arasından çıkan şahsiyetlerin hayatı özelinde milli ruh, millîleşme, ulusal değerler, ahlaklı olma, çalışkan olma gibi konuları işlemesinin eğitimde millîliği artıracak şekilde öngörülmektedir. Etnopedagojik ve etnoandragojik eğitimle paralel bir milli eğitim müfredatının formal eğitimin niteliğini de olumlu etkileyeceği düşünülmektedir. Bu bakımdan formal eğitimde halk edebiyatı gibi etnopedagojik-etnoandragojik eğitim öğelerine daha fazla yer verilmesi önerilmektedir. Ayrıca günümüz kanaat önderleri olarak nitelendirilecek yönetici, sanatçı ve aydınların ulusal değerlerle ilgili konulara vurgu yapmalarının, ulusun ahlak ve değerlerini eserlerinde işlemelerinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Âşık Veysel'in etnopedagojik ve etnoandragojik katkıları sayesinde Anadolu topraklarında yüzyıllar boyunca "Türkü çağıran Türkler" in bulunacağı düşünülmektedir. Gözleri kapalı ancak zihni ve kalbi bir o kadar açık olan bu büyük halk ozanını anmak, araştırmak, onun ülküsü yolunda ilerlemek; onun türküleriyle harmanlanmış Türk evlatlarının en kutsal görevlerinden birini oluşturmaktadır.

Bundan sonra yapılacak çalışmalarda Âşık Veysel'in eğitimle ilgili görüşleri farklı açılardan incelenebilir. Ayrıca Köroğlu, Dadaloğlu, Karacaoğlu, Âşık Ruhsati, Pil Sultan Abdal, Ozan Arif gibi farklı ozanlarımızın şiirlerinin etnopedagojik ve etnoandragojik açıdan incelenmesinin bilime katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Extended Summary

Introduction

There are many books written about Âşık Veysel Şatıroğlu and many researches. In this study, unlike the previous studies about him, Âşık Veysel's poems are examined in terms of ethnopedagogy and ethnoandragogy and evaluated in terms of his contributions to the nation-building process.

In Turkish societies, a formal education structure has had an important place in the preservation of the culture and values of the minstrels who grew up with folk culture, ethnopedagogy and ethnoandragogy, and in transferring them to the next generations. Ethnopedagogy has been developed as "the way of raising children and the knowledge of this, which are taken with the experience brought by a society from its own tradition, in order to obtain the person it has idealized" (Çınar, 2019; p.1). Âşık Veysel is a country that knows very well those who are not sure about the folk culture of the society he lives in (Alptekin, 2011; p.68). This information did not receive any formal education before going to school. Âşık Veysel grew up with the ethnopedagogy of the society in which he was born and raised. This cultural education continued into adulthood. He continued to learn ethnoandragogically by benefiting from the knowledge of the folk poets and society who came before him.

Ethnoandragogy; "It is a society's development of the ideal human model, which it defines its adults (adults) in informal ways, according to the philosophy of life in its own tradition, through life-long education. What is meant by informal means is that education educates the members of the society by kneading them with their own folklore, folk literature, art, culture and philosophy, apart from environments such as schools and courses" (Çınar, 2022, p.49-50).

In the 18 th century nation-states have been the core element of the international system. With the end of the age of empires, innovations such as the French Revolution and the Industrial Revolution brought along a new state organization. Thus, the formation and development of social and political life was shaped by nation states and the philosophical background of this situation was formed by nationalist ideology. With this new state form shaped by the nationalist discourse, the issues of being a nation and building people suitable for this nation have emerged (Aydın, 2018). The nationalization process of the Turks was delayed compared to other nations. In the 20 th century, Turkism began to be seen as a political solution as an alternative to currents of thought such as Ottomanism, Westernism, and Islamism. Names such as Ali Canip Yöntem, Ziya Gökalp, Ömer Seyfettin, Mehmet Emin Yurdakul, Yusuf Akçura, İsmail Gaspıralı, who saw Turkism as a solution, contributed to the Turkish nationalization process with their poems and writings.

It is known that Âşık Veysel witnessed the establishment of the Republic of Turkey and the process of nationalization. He reflected the events he witnessed in his poems. He influenced the adults and children of the society with his poems. This study aims to reveal the emphasis on nationalization in Âşık Veysel Şatıroğlu's poems by examining it from ethnopedagogical and ethnoandragogic perspectives.

Method

This research is a qualitative study and designed as a case study. In this study, Âşık Veysel's poems and written and oral sources about him were examined, various personal interviews were made and information about Âşık Veysel's life, memories and worldview were presented; The emphasis on nationalization in Âşık Veysel's poems has been evaluated as ethnopedagogical and ethnoandragogic in the context of his poems with the theme of Turkishness, Atatürk, Patriotism and Diligence.

Findings

Âşık Veysel, who trained himself as an autodidact through ethnopedagogy and ethnoandragogy without going to school throughout his life, wrote his first poem when he was thirty-nine, although he played the instrument and sang from an early age. The period when Âşık Veysel grew up coincides with this period when the Ottoman Empire breathed its last and the foundations of the Turkish Republic were laid. It is seen that Âşık Veysel, who witnessed events such as the First World War, the War of Independence, and the Proclamation of the Republic, reflected the events he witnessed in his poems. While Âşık Veysel witnessed

the Turkish nationalization process, he also covered this issue in his poems and made an effort to transfer Atatürk's revolutions and national consciousness to the people and future generations. He has contributed to the Turkish nation-building process by emphasizing Turkishness, Atatürk, patriotism and hard work in his poems and conveying this emphasis to the public. He stated that his biggest regret in the environments he was in was that he was not recruited into the army due to his blindness and that he could not meet Atatürk. He advised children to go to school, get a good education, improve themselves, serve the country and the nation, and make production. In addition to conveying devotion to the homeland, nation, and Atatürk, he often reminded parents to send their girls to school, to produce and to be hardworking. Despite his blind eyes, he understood the revolutions of the Republic very well and told them to his people. He gave importance to science, reading and production. He has always been in favor of innovation and development, and has been the first person to grow fruit and vegetables in his village. Before that, no one grew fruit and vegetables in Sivrialan the village, but the people who took it as an example, started to make orchards. He contributed both ethnopedagogically and ethnoandragogically to the nation-building process in society with his life, discourses and poems. With his life, poems and speeches, he gave lectures both in village squares, on radios and in village institutes, and transferred his own cultural background and outlook on life to the society he lived in and to future generations through ethnoandragogy and ethnopedagogy.

Discussion, Conclusion and Recommendations

Âşık Veysel wanted to try to have a national consciousness with his poems and science and tried to convince the people of the necessity of this. He loved his nation very much and used to express that he was proud of his Turkishness at every opportunity. Nation has treated the common sufferings and victories of the nation in connection with the concepts of nation in his poems. While praising his Turkishness, he did not attack other nations and did not see them as inferior to his own nation. In discourses whose purpose is to socialize, the sentence has adopted a universal humanist approach. He played the role of a teacher in all his poems. With his life, discourses and poems, he contributed to responding to the restrictive nationalization both ethnopedagogically and ethnoandragogically. While expressing her love for Atatürk in her poems, she commemorated her greatness and her services to the country together, and wanted to spread Atatürk's love to the society while spreading her principles and revolutions to the people. Âşık Veysel wanted to instill patriotism in the people in the society, expressed the love she carried to every corner of the country with long eulogies, blended these poems with their cultural components and presented the community by adding educational aspects.

KAYNAKÇA / REFERENCES

- Akçura, Y. (2015). *Üç tarz-ı siyaset* (6. Baskı). Ötüken Neşriyat.
- Akın, G. (2014). Andragoji kavramı ve andragoji ile pedagoji arasındaki fark. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences*, 47(1), 279-300.
- Alptekin, A. B. (2011). *Âşık Veysel: Türküz türkü çağırırız* (3.Baskı). Akçağ Yayınları.
- Anadolu Ajansı (2023 22 Mart). Nazender Süzer Gökçe dedesi Âşık Veysel'le anılarını anlattı. <https://www.aa.com.tr/tr/kultur/nazender-suzer-gokce-dedesi-asik-veyselle-anilarini-anlatti/2850726> adresinden 22 Mart 2023 tarihinde alınmıştır.
- Aydın, R. (2018). Ulus, uluslaşma ve devlet: Bir modern kavram olarak ulus devlet. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 6(1), 229-256. <https://doi.org/10.14782/marusbd.412645>
- Bakiler, Y.B. (2020). *Âşık Veysel*. Yakın Plan Yayınları.
- Baytimur, N. M. (2015). Ömer Seyfettin'in şiirlerinde uluslaşma bilincinin yansımaları. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(1), 174-192.
- Binyazar, A. (1973). Uzun ince yolda Âşık Veysel hayatı, sanatı, eserleri üzerine bir inceleme. Tel Yayınları.
- Brown, A. P. (2008). A review of the literature on case study research. *Canadian Journal for New Scholars in Education*, 1(1): 1-13.
- Çınar, İ. (2019). *Etnopedagoji: Atabek Yurdu*. Pegem Akademi.
- Çınar, İ. (2022). *Halk Ozanları Bağlamında Etnoandragoji*. Pegem Akademi.
- Geçit, Y. (2011). *Eğitimin temel kavramları. Eğitim bilimine giriş*. (s. 3-14). içinde. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kaptan, Z. ve Yurduşen, Y. (2013). Âşık edebiyatı halk şiirindeki eğitsel ve öğretisel unsurlar. *Alevilik Araştırmaları Dergisi*. 3(5), 175-234.
- Kaya D. (2017). Sivas'ta yapılan âşıklar bayramı tarihçesi üzerine tespitler. *Akra Kültür Sanat Edebiyat ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(12), 270-281.
- Nasrattınoğlu, İ. Ü. (1981). *Ölümünün 8. yıldönümünde Âşık Veysel*. Nasrattınoğlu Yayınları.
- Oğuzcan, Ü. Y. (1972). *Âşık Veysel: Hayatı, şiirleri ve hakkında yazılanlar*. Milli Eğitim Bakanlığı Kültür Yayınları.

Özdemir, A. (2010). *İki kapılı handa Âşık Veysel*. Sivas Platformu Yayınları.

Özyurt, C. (2005). Dilde ve edebiyatta uluslaşma: Genç kalemler ve yeni lisan hareketi. *Muhafazakâr Düşünce Dergisi*, 2(5): 53-79.

Paker, T. (2015). *Durum çalışması. Nitel araştırma: Yöntem, teknik, analiz ve yaklaşımları*. (s. 119-134) içinde. Anı Yayıncılık.

TBMM Arşiv (2023, 25 Mart). Âşık Veysel'in vatani hizmet tertibinden aylık bağlanması hakkında kanun. https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc048/kanuntbmmc048/kanuntbmmc04800690.pdf adresinden 25 Mart 2023 tarihinde alınmıştır.

TRT Arşiv (2023, Şubat). Âşık Veysel (1969) TRT arşiv Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=XWW0oEfKuzg>

Turan, M., Öz, G. ve Yılmaz O. (1999). *Dostlar seni unutmadı Âşık Veysel*. Kültür Bakanlığı Yayınları.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (6. Baskı). Seçkin Yayıncılık.

Etik Kurul Kararları

Bu çalışma için etik kurul belgesi gerekmemektedir.

Çatışma Beyanı

Bu makalenin araştırması, yazarlığı ve yayınlanmasıyla ilgili olarak yazarın bir çıkar çatışması yoktur.

Yayın Etiği Beyanı / Publication Ethics Statement

Bu makalenin planlanmasından, uygulanmasına, verilerin toplanmasından verilerin analizine kadar olan tüm süreçte "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan "Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler" başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir. Bu araştırmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamıştır. Bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.

All the rules specified in the "Higher Education Institutions Scientific Research and Publication Ethics Directive" have been complied with in the whole process from the planning of this article to its implementation, from data collection to data analysis. None of the actions specified under the title of "Actions Contrary to Scientific Research and Publication Ethics", which is the second part of the directive, were not carried out. During the writing process of this research, scientific, ethical and citation rules were followed; No falsification was made on the collected data. This work has not been submitted for evaluation to any other academic publication medium.

Gönderi Tarihi / Sending: 26.11.2022 | Kabul Tarihi / Accepted: 21.06.2023

The Ideas of Younger Generations on The Education in Jewish Folklore

Genç Kuşakların Yahudi Halk Folklorundaki Eğitime İlişkin Fikirleri

Lyudmila Ivanovna Redkina¹, Irina Aksanovna Zakiryanova²

Araştırma Makalesi | Research Article

Abstract

This study is dedicated to the analysis of the ideas of younger generations' educating in the Jewish people's folklore. Speaking about the relevance of the subject, it should be noted that the Jewish people's folklore as a special form of transmitting social and cultural experience to new generations has a huge educational potential which should not be ignored in modern sociocultural conditions when there is a crisis of spiritual and moral life. It is the cultural and historical heritage in which people's spiritual culture is preserved that serves as a key element of the society stability. In oral folk art, the results of education are stated which is a kind of generalization of pedagogical experience. The philosophical understanding of the role and significance of folklore in the Jewish people's culture is presented as a generalized historiographical analysis on this subject. Fundamental works of such authors as: F. Brenye, F. Kandel, G. Gretz, S.M. Dubnov, A. David, A.A. Potebnya, V.I. Chicherov, V.V. Radlov, A.F. Khintibidze, V.I. Filonenko, as well as articles by such contemporary authors as: S. Moffitt, N. Abdimuratova, J. Abdimuratov, M. Galkina, A.A. Ivanov, Ya.S. Ivashchenko, E.V. Klimova and others served as the theoretical and methodological basis of this study. Proverbs, sayings, fairy tales and legends are the most capacious and informative ethnopedagogic phenomenon in Jewish people's folklore. They are filled with high moral meaning and give characterological assessments of the personality from the positions what is good and what is bad. They embody wise advice, instructions acquired as a result of life practice, observations on a person, one's habits and character, on the social relationships of people. As a result of the conducted research, the educational significance of oral folk art in Jewish ethnopedagogy is shown which extends to the entire ethnopedagogic science. The development of culture, spiritual and moral values embedded in folklore is one of the most important aspects of personality's social formation, contributes to the effective preparation of the younger generations for life.

Keywords: The Jewish People's Folklore, Younger Generations, Educational Potential, Spiritual Culture, Proverbs, Sayings, Legends.

Öz

Bu çalışma, Yahudi halkının folklorunda eğitim gören genç nesillerin fikirlerinin analizine adanmıştır. Konunun öneminden bahsetmişken, Yahudi halkının folklorunun, sosyal ve kültürel deneyimi yeni nesillere aktarmanın özel bir biçimi olarak, manevi ve ahlaki yaşamın bir krizi olduğunda modern sosyokültürel koşullarda göz ardı edilmemesi gereken büyük bir eğitim potansiyeline sahip olduğu belirtilmelidir. İnsanların manevi kültürünün korunduğu kültürel ve tarihi miras, toplum istikrarının kilit bir unsuru olarak hizmet eder. Sözlü halk sanatında, pedagojik deneyimin bir tür genellemesi olan eğitimin sonuçları belirtilir. Yahudi halkının kültüründe folklorun rolü ve öneminin felsefi anlayışı, bu konuda genelleştirilmiş bir tarih yazımı analizi olarak sunulmaktadır. F. Brenye, F. Kandel, G. Gretz, S.M. Dubnov, A. David, A.A. Potebnya, V.I. Chicherov, V.V. Radlov, A.F. Khintibidze, V.I. Filonenko gibi yazarların temel eserlerinin yanı sıra çağdaş yazarların makaleleri: S. Moffitt, N. Abdimuratova, J. Abdimuratov, M. Galkina, A.A. Ivanov, Ya.S. Ivashchenko, E.V. Klimova ve diğerleri bu çalışmanın teorik ve metodolojik temeli olarak hizmet etmiştir. Atasözleri, özdeyişler, masallar ve efsaneler, Yahudi halkının folklorundaki en geniş ve bilgilendirici etnopedagojik fenomendir. Yüksek ahlaki anlamla doludurlar ve kişiliğin neyin iyi neyin kötü olduğu pozisyonlarından karakteristik değerlendirmeleri yaparlar. Bilge tavsiyelerini, yaşam pratiğinin bir sonucu olarak edinilen talimatları, bir kişi üzerindeki gözlemleri, kişinin alışkanlıklarını ve insanların sosyal ilişkileri hakkındaki karakterini somutlaştırırlar. Yapılan araştırmalar sonucunda, sözlü halk sanatının Yahudi etnopedagojisinde tüm etnopedagojik bilime uzanan eğitsel önemi gösterilmiştir. Folklorlarda yer alan

kültürün, manevi ve ahlaki değerlerin gelişimi, kişiliğin sosyal oluşumunun en önemli yönlerinden biri olup, genç nesillerin hayata etkin bir şekilde hazırlanmasına katkıda bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yahudi Halkının Folkloru, Genç Nesiller, Eğitim Potansiyeli, Manevi Kültür, Atasözleri, Özdeyişler, Efsaneler

1. INTRODUCTION

The study of Jewish ethnopedagogy is impossible without referring to its origins – the monuments of people’s spiritual culture – oral folk art, folklore in which the labor and life experience of previous generations, human feelings and aspirations are concentrated. As a rule, a person perceives the world through the prism of cultural meanings transformed into personal meaning. The folklore of Jewish people traces the functional purpose of culture as a value system which protects a person from the uncertainty of one’s existence, structuring the world and determining a person’s place in this structure. It embodies people’s ideas about a perfect human being’s ideal which developed and were concretized under the influence of historical conditions. In the folklore of the Jewish people there are no clear and definite moral laws, systematized knowledge, but there is also no need to take care of strengthening the connection with life, since it, relies on universal norms of education and upbringing, represents life itself, understandable and close to a person of any nationality.

The purpose of this study is to analyze the folklore of the Jewish people in the context of pedagogical ideas focused on younger generations’ upbringing.

1.1. Theoretical And Methodological Basis

The theoretical and methodological basis of the research is the works of such authors as: F. Brenier (1924), F. Kandel (1990) dedicated to a generalized historiographical analysis of Jewish people’s ethnocultural heritage. The studies of G. Gretz (1904-1908), S.M. Dubnov (1912) covering a huge period of Jewish people’s history from ancient (biblical) times to the XIX century inclusive allow us to consider folklore from the standpoint of direct reflection of historical events, features of the social system, culture, life of a particular time which gives folklore historical concreteness. A. David (1972) provides an opportunity to get acquainted with the historical significance of the Jewish ‘elders’ traces the system of communication with future generations.

In the works of such authors as A.A. Potebnya (1865) and V.I. Chicherov (1956), folklore is not limited to time and territorial limits because it is through folklore a person gets an idea of the main life values: family, work, respect for society, love for small and large homeland.

When studying the problem of Jewish people’s folklore, research of V.V. Radlov (1896) on the northern Turkic tribes’ folklore, A.F. Khintibidze (1951) on educational ideas in the Georgian folk epic, V.I. Filonenko (1930) on Karaite proverbs and sayings provided great assistance. The idea that folklore was originally aimed at the formation of values and ideals,

that its content is people's life, human experience sifted through a sieve of centuries, a person's spiritual world, one's thoughts, feelings, experiences – this is exactly what unites all these works.

The problem of folklore is the subject of study in the works of many modern researchers. Among them are such authors as S. Moffitt (2013), N. Abdimuratova, J. Abdimuratov (2020), M. Galkina (2021), A.A. Ivanov, Ya.S. Ivashchenko (2018), E.V. Klimova (2020), R.K. Toleubekova et al (2022), N. Nesova (2020).

Thus, according to S. Moffitt (2013), the classification of Jewish people's folklore is very diverse. It includes cognitive folklore (beliefs, customs), verbal (fairy tales, proverbs, riddles, parables, jokes, lamentations), visual (dance, art, costume, food, material culture), audio / oral folklore (music, songs). In addition, folklore, descriptions of traditions, customs and holidays which have developed during the life cycle of Jews and have become the most important indicators of their identity, can be found in rabbinic commentaries and interpretations, in novels, poetry and plays by Jewish authors.

In N. Abdimuratova and J. Abdimuratov's (2020) article, much attention is paid to the problem of forming "a spiritually rich, morally integral, harmoniously developed personality with an independent worldview and independent thinking based on the priceless heritage of people's traditions, customs and rituals" (Abdimuratova, Abdimuratov, 2020, p. 3532). The authors are convinced that in order to effectively solve this problem, it is advisable to turn to the origins of folk culture, folklore – the richest cultural and historical heritage that our previous generations have left us.

This point of view is shared by M. Galkina (2021), who notes the increased need to conserve the identity of traditional folk art, folklore and crafts by developing modern methods and tools for their inclusion in the educational process. The role of traditional culture, folklore in the context of understanding the system of values which contribute to the effective socialization of new generations, regulating their life activities, is discussed in the works of A.A. Ivanov, Ya.S. Ivashchenko (2018), E V Klimova (2020), R.K. Toleubekova et al (2022), N. Nesova (2020).

The importance of the analyzed scientific sources dedicated to the study of peoples' cultural and historical heritage, their folklore as a heritage and at the same time as modern folk art is great, since they are all the richest material which allows us to know the people's philosophy, their socio-historical experience, to join the instructive heritage of past generations.

2. METHODS

The research involves critical reflection and reflexivity on current practice, which gives way to new knowledge and consists of historiographical analysis of scientific sources and

synthesis of various concepts on the study problem. It allows to comprehend at the philosophical level the role and significance of folklore in Jewish people's culture, its educational value. Didactic analysis, comparison and generalization of the research problem results allow to determine the general and special in the folklore of the Jewish people and other peoples, to combine multifaceted aspects into a single integrity and on the basis of this to reveal the educational potential of the Jewish people's cultural and historical heritage, based on the sociocultural experience of past generations and universal norms of education, so necessary for new generations.

3. RESULTS

In the chronological period from ancient times to the present day, folklore is a link in the cultural space of centuries, contributing to people's unity, thereby ensuring the moral and ethnic continuity of generations in space and time. Reflecting all the significant aspects of human activity (human being – human being, human being – society, human being – nature), Jewish people's folklore acts as a source of pedagogical wisdom, contributes to a personality's value structure formation, one's life values, ideals, ideological, ethical, aesthetic, behavioral principles.

As V. Radlov (1896), A. Khintibidze (1951), V. Chicherov (1956) emphasize in their research, all aspects of oral folk art are educative in one way or another. The essence of folklore educational function is that it, being a means of folk pedagogy, forms the qualities of human character. Proverbs, sayings, fairy tales and legends are the most capacious and informative ethnopedagogic phenomenon in folklore. They are filled with high moral meaning and give characterological assessments of the personality from the positions what is good and what is bad.

These forms of folk art make it possible to present in a more voluminous way the centuries-old polished traditional attitude of an ethnic group to certain behavioral, social and situational aspects of everyday life. We are primarily interested in these problems from the perspective of the ideas of Jewish people's family education (Kandel, 1990).

Proverbs and sayings are a special kind of oral poetry which has absorbed the work experience of numerous generations for centuries. Through a special organization, intonation coloring, the use of specific linguistic means of expression (comparisons, epithets), they convey the attitude of the Jewish people to a particular subject or phenomenon. Proverbs and sayings, like another genre of oral folk art, in artistic images recorded the experience of a lived life in all its diversity and inconsistency (Potebnya, 1865).

Analyzing the folklore of the Jewish people, we can conclude that proverbs and sayings relate to a variety of life aspects, mainly morality, a person's position and behavior in society and family. According to V. Filonenko, "they are even more important than the prescriptions of religion" (Filonenko, 1930, p. 14).

Most of the small folklore forms of a moralizing nature prove the connection between people's spiritual and physical life. They contain clear traces of Christian morality. For example, the proverb: "God, who gives the day, will also give food" is essentially a periphrasis of the famous gospel saying: "Do not worry about tomorrow, it will take care of you itself".

Most of human life is occupied by work, since it is impossible to imagine any person's life without work; it is a necessary means of existence and survival. For the Jewish people, the theme of labor is reflected in the following proverbs:

"God does not send to the one who lies on the stove";

"Who lies on the stove does not get bagels";

"He who is lazy is hungry";

"Poverty and laziness are brothers";

"It's better to think about tomorrow with chowder than without it";

"As you work, so you will earn";

"Whoever has a lot of work, the day is short".

By raising their children, Jews inspire them that only by work does a person achieve well-being:

"What is easy to get is easy to lose";

"The good brought by the wind will go away in smoke".

As Nohim-Zalmanovich (2002) notes that proverbs advocate careful attitude to both one's own and someone else's good: "If you take care of someone else's, you will also get your own"; determine how a wise (intelligent) person differs from a fool: "A wise man eats to live, a fool lives to eat", "A donkey is recognized by long ears, a fool – by a long tongue", "A smart man hides one's mind, a fool shows one's stupidity".

One of the most significant sources which help to understand and unravel the various phenomena of Jewish people's spiritual culture are sayings. It is in them that wise advice and instructions are embodied which acquired as a result of life practice, observations of a person, one's habits and character, over the social relationships of people. They have absorbed people's centuries-old socio-historical and life experience. "There is no salt in rainwater, the proverb has no lies", the Jews say, emphasizing the truthfulness and educational meaning of the folk word.

Most of them contain answers to many questions related to people's religious and secular worldview, concerning occupations, everyday life, relationships in the family and with neighbors, relations to children and children to parents, educational ideal, issues of a person's moral, labor, physical education, attitude to national shrines, the surrounding world.

A red thread in proverbs and sayings is the theme of attitude to the native land, love for the motherland: "A foreign land is clay, and the motherland is gold".

The proverbs which have a long-standing origin, relate to the time when Jews, living in the countries of dispersion, in the ghetto and in the pale of settlement, were deprived of their homeland. "The people who have learned to live without their country cannot be conquered", Jews tell their children.

All oral folk art is imbued with feelings of love for the native land, respect and appreciation for the father, mother. This has found its expression in proverbs:

"God cannot be everywhere at the same time – that's why he created mothers";

"Among the standing – do not sit. Among those sitting – do not stand. Among the laughing, do not cry. And do not laugh among the sobbing";

"A good mother is a daughter's honor".

Proverbs and sayings say: "Do not be sweet – otherwise you will be eaten. Do not be bitter – otherwise you will be spat out. Change yourself first, then change others". With their meaning, they emphasize the dogmas of faith that a person's life is predetermined by fate, but a person can change life for the better or for the worse, which depends on one's inner world: "Neither music nor a word will help, there will be no peace if they do not invest their souls".

Jewish proverbs and sayings teach:

– love for a woman ("You can only throw precious stones at a woman");

– wisdom ("Thank you for the good at once, for the evil – put it off for later");

– diligence ("A cat in gloves does not catch mice");

– positive moral qualities ("Who goes straight away, one will return home and will not fall", "Who lies all day, bored, doing nothing, one does not get a bagel, but a hole from it", "Who climbed too high, can only fly down").

Proverbs and sayings express people's aspirations and thoughts, their views on many phenomena of personal and public life, they emphasize the role of the family in raising children, preparing them for life:

"A drop of love sometimes brings a sea of tears";

"A fool grows without rain";

"Never mock the Motherland, mother and wife";

"Knowledge in youth is wisdom in old age";

"The one who has one's own dignity looks less for the shortcomings of others";

“God gave a man two ears and one mouth so that one would listen more and talk less”;

“Who does not look forward, stays behind”;

“It’s better to be an hour earlier than a minute late”;

“Change yourself first, then change others”.

They have a great educational potential, they show in a negative light those unsightly, from people’s standpoint, moments which a person needs to give up. Among them, the following proverbs and sayings can be noted:

– about hypocrisy: “Do not laugh at your neighbors, trouble may come to you”;

– about greed: “There are inhumane people, though pious”;

– about gossip: “Rumours make one’s stomach swell”;

– about bragging: “Bragging, bragging – the tongue sticks to the sky”;

– about a lie: “Wherever one walks, the dirt sticks to the dirty everywhere”;

– about laziness: “I am free to talk, but I am sick at work”;

– about ignorance: “Cannot tell black from white”.

Thus, these characteristic monuments of oral folk art demonstrate the main provisions of Jewish ethnopedagogics.

One of the means of Jewish education is the Midrash, a kind of genre of didactic tales, developed by Jews who lived in Judea, Babylonia and Egypt, and reflected in the Bible. These are edifying stories with morality which people passed from mouth to mouth to support the patriotic spirit or express some philosophical thought which disturbed the peoples of the East minds (The Bible, 1904).

Like any authentic folklore, the tales are distinguished by the liveliness and drama of the action, the richness of images and intense plot, the educational orientation of the content.

The peculiarity of the Midrash is that they were created by a deeply religious people who have suffered severe trials in their history. They contain significant philosophical thoughts related to the eternal problems of life and death, suffering and happiness, God and a human being.

The content of the Midrash shows that they reflect the rules of a family life which to a certain extent are still observed today by individual representatives of Jewish families. For example, in the episode of the legend about Sarah, the ancestor of Israel generations, it is emphasized that a woman is considered the property of a man who could dispose of her at his discretion.

The relationship of a married woman with a man was considered a crime not because he was not her husband, but solely for the reason that the woman was the property of another man. A wife's main task was to give birth to children and continue the husband's family. Her strict observance of marital fidelity pursued a single goal: to ensure the legitimacy of offspring and inheritance.

The tales of Joseph (The Bible, 1904, p.43) have been widely popular since ancient times, and have entered the folklore of those peoples who found the basis for their life activity in the Bible. This is a typical folk legend, according to Jews, teaches tribal solidarity, selflessness.

Using the example of Joseph (in his youth he was an obnoxious bully, spoiled by his daddy's son, but in subsequent years, under the influence of suffering and an impenetrable longing for his native home, he changed and showed greatness of his soul [Genesis, chapter 45]), Jews brought up a sense of duty and love for family and Homeland in their children.

The story of Esau and Jacob (Yahweh severely punished the criminal Egyptians by killing their firstborn sons and firstborn animals) gives a clear idea of the significance of the firstborn sons who were the main heirs and continuers of family traditions. The death of the firstborn son was considered a greater misfortune than the death of one's younger brother.

The legislative and religious rulings collected in the Pentateuch belong to different epochs and are the result of the centuries-old evolution of ancient legal thought (The Torah, pp. 43-50).

The severity of some laws speaks of their great antiquity. These include the principle proclaimed in the Bible, "an eye for an eye, a tooth for a tooth". In many cases, the death penalty is provided for by stoning, in addition, the almost servile position of women is emphasized.

One example of this barbaric strictness is the rule stating: "If an ox kills a person, and the owner of the ox knew that it was a dangerous animal, and did not prevent the murder, both the animal and its owner should be executed by stoning".

On the other hand, the Pentateuch also contains rather humane laws. This applies, first of all, to slaves and female slaves: they immediately received freedom if the owner knocked out their eye or tooth.

The laws also stood up for widows, orphans and the poor providing them with protection from insults and harassment from the rich and moneylenders, for example:

"Love your neighbor (friend) as yourself";

"Do not misjudge a stranger, an orphan; and do not take clothes from a widow as a pledge" (Deuteronomy, chapter 24, v.17);

“Forgiveness consists in the fact that every lender who has lent to one’s neighbor forgives the debt and does not collect from one’s neighbor or from one’s brother ...” (Deuteronomy, chapter 15, v.2).

An example of a protest against the prohibition of mixed marriages is the legend of Ruth (Talmud, pp. 308-312).

Another legalized custom described in the legend of Ruth is the levirate, according to which the brother of the deceased husband had to marry a childless widow. Jews and Karaites disagree with the first part of this legend because they believe that mixed marriages lead to people’s disappearance.

A typical folk figure (a desperate, bullying bully, inexhaustible in tricks, a childishly naive hero), a role model, a symbol of the struggle against foreigners, a bearer of folk traditions is Samson. Samson fought for the national existence, and thereby for the conservation of the national religion, so all his actions acquire religious meaning and significance in the eyes of Jews.

The symbol of wisdom for the Jews was the biblical king Solomon. The Bible says that Solomon composed one thousand five songs and three thousand parables which reflected his extraordinary wisdom.

According to F. Brenye’s (1924) research, Song of Songs is a collection of Israeli folk songs related to wedding ceremonies. Such songs can be found in the folklore. These songs have long been common in the Middle East and have survived to this day.

At the turn of the ‘historical’ and didactic books of the Old Testament is the Book of Tobit in which the advice to a son is clearly formulated, demonstrating the everyday wisdom of the Semitic peoples (The Bible, 1904).

The legend of Job testifies to the problem of human responsibility, the interdependence of suffering and guilt. It speaks of collective responsibility: sons must atone for the guilt of their fathers, even if they themselves are not to blame.

The main feature of Midrash pedagogy is the translation of theology into an educational dimension. As the researchers of the history of pre-Christian and early Christian education G. Gretz (1904-1908), S. Dubnov (1912) emphasize, “the religious formulas which were perceived by the community of co-religionists were somehow pedagogized since those who disseminated them proceeded from the horizons of understanding of children and, consequently, were armed with one or another pedagogical techniques. Next to or in the shadow of the Covenant, the figure of a school teacher clearly peeps through” (Dubnov, 1912, p.80). In his research, S. Dubnov cites V. Rebel’s opinion that the biblical tales represent an ideal educational sphere, because their content was, first of all, not a theological narrative, but a didactic text, an exhortatory text, an exhortatory-preaching text, a call one – that is, a teaching

one. It was precisely such tasks that Job, Tobit, and others set themselves, addressing either the people or a specific person (Dubnov, 1912).

The Midrash, as a genre of ancient Hebrew folklore, preached love for one's neighbor, human responsibility before God and people, fostered patriotism and faith in the election of the people, the need to conserve national traditions and culture, cultivated moral qualities recorded in the Covenant.

All the listed works of oral folk art: proverbs, sayings, legends – together form the basis of ethnocultural identity formation, are the focus of Jewish people's spiritual experience. As practice shows, the more significant this or that sphere of Jewish people's way of life is, the more it is reflected in folklore. The most significant are the values which characterize the social side of life, social relationships. Ethnocultural identity formation is carried out in the process of assimilation by a person of a system of values which mediates the totality of stable human connections with the surrounding world, and thus ensures one's integrity and identity.

4. CONCLUSION

The conducted research makes it possible to show the educational significance of oral folk art in Jewish ethnopedagogy.

Oral folk art as an ethnic value, formed in the process of historical development and manifested in the Jewish people's life, is a vital and, therefore, an objective phenomenon. The appeal to oral folk art in which people's spiritual culture, language, and faith are preserved, is quite understandable. It is people's cultural and historical heritage that serves as a key element of the society sustainability.

The folklore of the Jewish people which represents ethnic values and symbols in their statics acquires a dynamic character at the level of a particular person, refracted through the prism of individual characteristics. The development of culture, spiritual and moral values embedded in folklore is one of the most important aspects of personality's social formation.

Moral and instructive proverbs, sayings, legends of the Jewish people, being the focus of spiritual experience, contain a whole set of thoughtful recommendations, practical advice expressing the people's idea of a person, about the peculiarities of personality formation, about norms and rules of behavior in the family and society which undoubtedly contributes to the effective preparation of the younger generations for life.

KAYNAKÇA / REFERENCES

Abdimuratova, N., Abdimuratov, J. The Role Of Folk Traditions In Moral Education Young Generation. International Journal of Advanced Science and Technology, Vol. 29, No. 8, (2020), pp.3532-3538

- Brenje, F. (1924). *Jews and the Talmud: The Moral Teaching and Social Foundations of the Jewish People according to their Holy Book, the Talmud, with an Overview of the Historical Circumstances under which the Jewish People Departed from the Law of Moses*. Munich
- David, A. (1972). *The Historical Significance of the 'Elders'. Jerusalem in the Writings of Rabbi Ovadia of Bertin*. Jerusalem. pp. 221-243
- Filonenko, V.I. (1930). *Materials on the Study of Karaite Folk Poetry - proverbs and sayings*. News of the Crimean Pedagogical Institute. Vol. III, pp. 201-212
- Galkina, M. (2021). *Traditions of folk culture and education*. E3S Web of Conferences 284(117):08015. DOI:10.1051/e3sconf/202128408015
- Gretz, G. (1904-1908). *The History of the Jews from Ancient Times to the Present*. Volume 2. Odessa
- Ivanov, A.A., Ivashchenko, Ya.S. (2018). *Axiology of human formation in traditional culture*. Novosibirsk State Pedagogical University Bulletin, 8(6):236-249. DOI:10.15293/2226-3365.1806.15
- Kandel, F. (1990). *Essays on Times and Events from the history of Russian Jews. Part Two: 1772-1882*. Jerusalem: Tarbut Association
- Khintibidze, A.F. (1951). *Ideas of Education in the Georgian Folk Epic*. Tbilisi
- Klimova, E.V. *The Image of Childhood in the Folklore of the Indigenous Small-Established Peoples of the Far East*. Conference: International Scientific Conference "Far East Con" (ISCFEC 2020). DOI:10.2991/aebmr.k.200312.024
- Moffitt, S. (2013). *Encyclopedia of Jewish Folklore and Traditions*. Reference and User Services Quarterly 53(1):85-86. DOI:10.5860/rusq.53n1.85
- Nesova, N. (2020). *Aspects of Moral Education of Students Through the Prism of Christian Values*. Scientific Research and Development Socio-Humanitarian Research and Technology 9(1):72-78. DOI:10.12737/2587-912X-2020-72-78
- Radlov, V.V. (1896). *Samples of Folk Literature of the Northern Turkic Tribes*. Part VII. St. Petersburg
- Talmud- Mishnah and Tosefta*. Volume 1 (Book 1, 2). (1902). Moscow: P.P. Soykin Publishing House.

The Bible. (1904). St. Petersburg

The Torah. The Pentateuch and the Haftarot. (2009). Moscow: Publishing activity 'Gesharim'
(Bridges of Culture)

Toleubekova, R.K., Zhumataeva, E., Sarzhanova, G.B. (2022). The Role of Ethnopedagogy in
Shaping Positive Attitudes towards Traditional Values of Kazakh People among Future
Teachers in Kazakhstan. Bulletin for Christian Scholarship 87(1):1-12.
DOI:10.19108/KOERS.87.1.2430

Дубнов, С. М. (1912). Краткая история евреев 512.

Нохим-Залманович (2002). Еврейские пословицы. Петрозаводск

Потебня, А.А. (1865). О мифическом значении некоторых образов и верований.
Москва

Чичеров, В.И. (1956). Календарь Поэзия и ритуалы. Москва

Ethics Committee Decisions

Ethics committee approval is not required for this study

Conflict Statement

The authors have no conflict of interest regarding the research, authorship and publication of
this article.

Publication Ethics Statement

All the rules specified in the "Higher Education Institutions Scientific Research and
Publication Ethics Directive" have been complied with in the whole process from the planning
of this article to its implementation, from data collection to data analysis. None of the actions
specified under the title of "Actions Contrary to Scientific Research and Publication Ethics",
which is the second part of the directive, were not carried out. During the writing process of
this research, scientific, ethical and citation rules were followed; No falsification was made on
the collected data. This work has not been submitted for evaluation to any other academic
publication medium.

Gönderi Tarihi / Sending: 02.12.2022 | Kabul Tarihi / Accepted: 30.06.2023

The Role of Intercultural Sensitivity In Ethnocultural Communication

Kültürlerarası Duyarlılığın Etnokültürel Etkileşimdeki Rolü

Alla Grigorevna Mikhaylova¹

Araştırma Makalesi | Research Article

Abstract

The studied problem is relevant for the system of higher education, since intercultural sensitivity affects productivity, success and results of communication between different cultural representatives. The subjective of presented study is to determine the role of intercultural sensitivity in interaction constructiveness in ethnocultural space. The presented paper employed the results of the diagnostics of intercultural sensitivity in ethnocultural interaction. The theory and practice of multicultural education in the context of various ideas of education in a multinational society were studied by scientists Borello E., Luise M.C., Pederzoli L., Tardi T. (2016). Li, F., Dong, L. (2021) and others. V.N. Myasishchev, V.V. Boyko, A.V. Mudrik, N.S. Eckland, T.M. Leyro, W.B. Mendes emphasized the key role of emotions in social stress. The concept of "Intercultural sensitivity" is described as a person's ability to form emotions to understand and appreciate cultural differences (Chen, 2010). Successful intercultural adaptation based organization and motivation and its role in the social environment in higher education was stated by Gridunova, Novikova, and Shlyakhta (2017). Altan M.Z. (2018) proved that promoting intercultural communication sensitivity was a possible measure to reduce conflicts among intergroup interactions. The main research methods are ones of personality traits diagnostics – NEO Five-Factor Inventory (NEO-FFI) by R. McCrae and P. Costa which allow diagnosing five main personality features as well as S. V. Dukhnovsky's methodology for measuring interpersonal relationships harmony. The principles of constructing the content of foreign language learning to communicate are considered. As part of the study, experimental work was carried out using tests-subjective assessment of interpersonal relationships and the methodology of Dukhnovsky (2010) and diagnostics of NEO Five-Factor Inventory (NEO-FFI) created by McCrae and P. Costa (2008) and based on the classic structural 'Big Five' model. The questionnaire diagnoses five main personality features: Neuroticism (N), Extraversion (E), Openness (O), Agreeableness (A), and Conscientiousness (C). It comprises 60 items and 60 statements with five gradations. The test varies from 'completely disagree' to 'completely agree'. We focus on physiological sensitivity as perceiving the physiological changes and emotions towards understanding and appreciation. The sample of participants (first year students) of Sevastopol State University consisted of 50 (58% female) students attending Foreign language subject. The following ethnic make-up of the sample was: 75% Russian, 15% Ukrainians and 10% Tatars. Their ages ranged from 17 to 18 (M=17,5 years). Interpersonal relationships harmony was measured by means of S. V. Dukhnovsky's methodology that included 40 statements, the degree of agreement with which varies from 'completely disagree' to 'completely agree'. Received results were compared with the features of disharmonious relationships. The criterion validity was identified by comparing the questionnaire results between students. For all its 4 scales, the differences were essential at the level of $p=0.001$. The results of the experiment showed a significant increase in the levels of indicators formation of intercultural competence as person's integral characteristic, which is a system of multicultural knowledge, skills, abilities, interests, and values. The authors emphasize that intercultural sensitivity as a process of development includes six stages of a person's transformation. The technology of communicative learning within the framework of intercultural interaction is presented, and its main directions are determined. In conclusion, the methods and means are considered, which were used in the conditions of intercultural interaction in a multicultural educational space.

Keywords: Culture, Ethnocultural Spaces, Intercultural Susceptibility, Multinational Society, Intercultural Communication, Ethnocentrism

Öz

İncelenen sorun, yüksek öğretim sistemi ile ilgilidir, çünkü kültürlerarası duyarlılık, farklı kültür temsilcileri arasındaki iletişimin verimliliğini, başarısını ve sonuçlarını etkiler. Sunulan çalışmanın öznelliği, etnokültürel

alandaki etkileşim yapısallığında kültürlerarası duyarlılığın rolünü belirlemektir. Sunulan çalışmada etnokültürel etkileşimde kültürlerarası duyarlılığın tanınmasının sonuçları kullanılmıştır. Çok uluslu bir toplumda çeşitli eğitim fikirleri bağlamında çok kültürlü eğitimin teorisi ve pratiği, bilim adamları Borello E., Luise M.C., Pederzoli L., Tardi T. (2016) tarafından incelenmiştir. Li, F., Dong, L. (2021) ve diğerleri. V.N. Myasishchev, V.V. Boyko, A.V. Mudrik, N.S. Eckland, T.M. Leyro, W.B. Mendes, duyguların sosyal stresteki kilit rolünü vurguladı. "Kültürlerarası duyarlılık" kavramı, bir kişinin kültürel farklılıkları anlamak ve takdir etmek için duygular oluşturma yeteneği olarak tanımlanmaktadır (Chen, 2010). Başarılı kültürlerarası adaptasyon temelli organizasyon ve motivasyon ve yükseköğretimde sosyal ortamdaki rolü Gridunova, Novikova ve Shlyakhta (2017) tarafından belirtilmiştir. Altan M.Z. (2018), kültürlerarası iletişim duyarlılığını teşvik etmenin, gruplar arası etkileşimler arasındaki çatışmaları azaltmak için olası bir önlem olduğunu kanıtlamıştır. Başlıca araştırma yöntemleri, kişilik özellikleri teşhisidir- R. McCrae ve P. Costa'nın NEO Beş Faktörlü Envanteri (NEO-FFI) beş ana kişilik özelliğinin yanı sıra S. V. Dukhnovsky'nin kişilerarası ilişkiler, uyumu ölçme metodolojisi. İletişim kurmak için yabancı dil öğreniminin içeriğinin oluşturulmasında ilkeler göz önünde bulundurulur. Çalışmanın bir parçası olarak, kişilerarası ilişkilerin testleri-öznel değerlendirmesi ve Dukhnovsky (2010) metodolojisi ve McCrae ve P. Costa (2008) tarafından oluşturulan ve klasik yapısal 'Büyük Beşli' modeline dayanan NEO Beş Faktörlü Envanterin (NEO-FFI) teşhisleri kullanılarak deneysel çalışmalar yapılmıştır. Anket beş ana kişilik özelliğini teşhis eder: Nevrotiklik (N), Dışadönüklük (D), Açıklık (A), Uyumluluk (U) ve Vicdanlılık (V). Beş derecelendirmeli 60 madde ve 60 ifadeden oluşur. Test 'tamamen katılmıyorum' ile 'tamamen katılıyorum' arasında değişir. Fizyolojik duyarlılığa, fizyolojik değişiklikleri ve duyguları anlama ve takdir etmeye yönelik olarak algılamak olarak odaklanılır. Sivastopol Devlet Üniversitesi katılımcılarının (birinci sınıf öğrencileri) örneklemini, Yabancı dil konusuna devam eden 50 (% 58 kadın) öğrenciden oluşmaktadır. Örneklemin aşağıdaki etnik yapısı: % 75 Rus, % 15 Ukraynalı ve % 10 Tatar. Hastaların yaşları 17-18 (M=17,5 yıl) arasında değişmektedir. Kişilerarası ilişkiler uyumu, S. V. Dukhnovsky'nin 40 ifadeyi içeren metodolojisi ile ölçüldü; anlaşma derecesi 'tamamen katılmıyorum' ile 'tamamen katılıyorum' arasında değişiyor. Alınan sonuçlar uyumsuz ilişkilerin özellikleri ile karşılaştırıldı. Kriter geçerliği, öğrenciler arasındaki anket sonuçları karşılaştırılarak belirlenmiştir. 4 ölçeğin tümünde farklılıklar $p=0.001$ düzeyinde anlamlıydı. Deneyin sonuçları, çok kültürlü bilgi, beceri, yetenek, ilgi alanları ve değerlerden oluşan bir sistem olan kişinin ayrılmaz özelliği olarak kültürlerarası yeterliliğin göstergelerinin oluşum düzeylerinde önemli bir artış olduğunu göstermiştir. Yazarlar, bir gelişim süreci olarak kültürlerarası duyarlılığın, bir kişinin dönüşümünün altı aşamasını içerdiğini vurgulamaktadır. Kültürlerarası etkileşim çerçevesinde iletişimsel öğrenme teknolojisi sunulmakta ve ana yönleri belirlenmektedir. Sonuç olarak, çok kültürlü bir eğitim alanında kültürlerarası etkileşim koşullarında kullanılan yöntem ve araçlar göz önünde bulundurulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kültür, Etnokültürel Mekanlar, Kültürlerarası Duyarlılık, Çokuluslu Toplum, Kültürlerarası İletişim, Etnosentrizm

1. INTRODUCTION

Improvement of higher education system is associated with the orientation of its content, goals, methods to provide knowledge obtaining, skills and abilities mastering, acquiring a distinct humanistic orientation. Today there is a steady trend towards the humanization of the educational process and interpersonal relations democratization. The main role is given to the personality formation – creatively thinking and harmoniously developed, able to consciously participate in social processes. Therefore, the problem arises: what meaningful life and value orientations should be changed in culture of technogenic progress in order to “enter a new round of civilizational development focused on human as the highest value of culture?” (Stepashko, 1999, p. 7).

The relevance of the study is caused by rapid of society progress, which requires new approaches to education and development of the graduate personality. “As part of the migration mobility forming and intercultural relations throughout the world, it becomes

necessary to educate young people who are ready for integration into the intercultural space” (Milovanova, 2005, p. 279). The result of education should be overcoming of spiritual crisis of civilization (Mikhaylova, Kokodey, 2022) and the goal is “education (creation) of a person as an individual: development of one’s spiritual strength, abilities, increase in needs, education of a morally responsible and socially adapted person. The content of education is culture” (Passov, 2022, p. 34).

The theoretical basis of the article is the studies of intercultural communication by such authors as D. P. S. Bhawuk, R. Brislin (1992), Y. Y. Kim (1995), A. Graf (2004), R. T. Moran, P. R. Harris, S. V. Moran (1992), C. L. Olson, K. R. Kroeger (2001), G. M. Chen, W. J. Starosta (2010) and others. Scientists F. Li, L. Dong (2021), E. Borello, M.C. Luise, L. Pederzoli, T. Tardi (2016), T.V. Zhukova (2009), R. McCrae, P. Costa (2008), R.T. Moran, P.R. Harris, S.V. Moran (2007) and others studied the theory and practice of multicultural education in the context of various ideas of education in a multinational society. The influence of the socio-psychological climate on team’s interpersonal and intergroup relations in the intercultural space was studied by A.A. Bodalev, A.A. Derkach (2005) and others. But individuals are unique; one can never predict a person’s behaviour based on his or her nationality. To manage cross-cultural teams successfully, one needs to overcome various barriers in order to avoid cultural misunderstandings and navigate skillfully cultural differences.

Emotional barriers in communication were considered by N.S. Eckland, T.M. Leyro, W.B. Mendes (2019), M.R. Hammer (1989) who emphasized the key role of intercultural communication sensitivity in social stress. They say that in daily life deciphering others’ affect is ubiquitous and is essential for operating social interactions and relationships. A sensitivity is considered to comprise interrelated physiological behavioral, and subjective components. They provide participators of ethnocultural spaces interaction with vital information about their internal goals and communicate data to others. A communication sensitivity perception is stated to be the process by which people react and perceive emotional states of others. “It is important to understand how people arrive at these perceptions” (Eckland, Leyro, Mendes, 2019, p. 494).

Particular interest of given study is presented by personal factors of intercultural communication sensitivity that were considered by M.V. Gridunova, I.A. Novikova, D.A. Shlyakhtha (2017), M. Rangelova, T. B. Kazarenkova (2014) within the framework of the “Big Five” factors. Guo-Ming Chen (2003) emphasized the importance of intercultural sensitivity in successful and productive communication between representatives of different cultures. Ethnocentrism and fear of intercultural communication were studied by G. M. Chen, W. J. Starosta (2010), D. P. S. Bhawuk, R. Brislin (1992), Y. Y. Kim (1995), A. Graf (2004), M. R. Hammer (1989), R. T. Moran, P. R. Harris, S. V. Moran (1992), C. L. Olson, K. R. Kroeger (2001) and others. Altan M.Z. (2018) stated that promoting intercultural communication sensitivity

and multiculturalism might be a possible measure to overcome ethnocentrism and reduce conflicts among intergroup interactions.

After analyzing the existing work, we concluded that there are no studies to improve the indicators of intercultural sensitivity. There are works presenting theoretical results of the essence and content of intercultural sensitivity, but there are no studies on practical recommendations for increasing the level of intercultural sensitivity using certain methods and means.

The subjective of presented study is to determine the role of intercultural sensitivity in interaction constructiveness in ethnocultural space as well as to find effective means to increase the level of intercultural sensitivity and certain diagnostics to test one. The following study hypothesis is: the educational process will be successful provided the role of intercultural sensitivity in the conditions of intercultural interaction in a multicultural educational space takes into consideration.

2. METHOD

The theoretical and methodological basis of the article are the studies of intercultural communication by such authors as N.S. Eckland, T.M. Leyro, W.B. Mendes (2019), M.R. Hammer (1989) which are dedicated to emotional barriers in communication. The main research methods are ones of personality traits diagnostics – NEO Five-Factor Inventory (NEO-FFI) by R. McCrae and P. Costa which allow diagnosing five main personality features. As part of the study, experimental work was carried out using tests-subjective assessment of interpersonal relationships and the methodology of Dukhnovsky (2010) and diagnostics of NEO Five-Factor Inventory (NEO-FFI) created by McCrae and P. Costa (2008) and based on the classic structural ‘Big Five’ model. The questionnaire diagnoses five main personality features: Neuroticism (N), Extraversion (E), Openness (O), Agreeableness (A), and Conscientiousness (C). It comprises 60 items and 60 statements with five gradations.

2.1. Research Model

The research model is quantitative(experimental) for it provides procedures that allow to test the hypothesis and scientific study relationships among variables. As part of the study, empirical work was carried out using tests-subjective assessment of interpersonal relationships and the methodology of S. V. Dukhnovsky. Further, the study has defined a concept of “intercultural competence” as an integral characteristic of a person. The research model includes recommendations on forming intercultural competence. Finally, the conceptual provisions were listed and the methods for effective interaction in a ethnocultural educational space were proposed.

2.2. Participants and Instruments

Importantly, we focus on physiological sensitivity as perceiving the physiological changes and emotions towards understanding and appreciation, “that occur as a result of people responding to environmental demands” (Eckland, Leyro, Mendes, 2019, p. 494).

The composition of the control and, accordingly, the experimental groups were determined within the framework of the structure of the general summation. The choice of groups and the number of students in the group were determined by the degree of availability of the necessary information during the experimental work. Taking into account the sampling rules, the control and experimental groups were formed on the basis of the general population. The main experimental work was carried out on the basis of SevSU.

The sample of participants (first year students) of Sevastopol State University, which ensured the representativeness of the obtained data, consisted of 50 (58% female) students attending Foreign language subject. The sample size was determined by the formula:

$$n = N/k = 500/10 = 50,$$

where N is the size of the general summation, n is the size of the sample, k is the selection step.

Based on the requirements of sociological research, the allowable error should be equal to 5-7%, which makes it possible to select every tenth unit from the general summation. The following ethnic make-up of the sample was: 75% Russians, 15% Ukrainians and 10% Tatars (table 1). Their ages ranged from 17 to 18 ($M=17,5$ years).

Table 1. The ethnic cleavage of first year students' group (Institute of City Development)

<i>Ethnic make-up</i>	<i>Per cent ratio</i>
Russians	75
Ukrainians	15
Tatars	10

One of the most popular methods of personality traits diagnostics is the NEO Five-Factor Inventory (NEO-FFI) created by R. McCrae and P. Costa and based on the classic structural 'Big Five' model (McCrae, Costa, 2008; Costa, McCrae, 2008). The questionnaire diagnoses five main personality features: Neuroticism (N), Extraversion (E), Openness (O), Agreeableness (A), and Conscientiousness (C). It comprises 60 items and 60 statements with five gradations. The test varies from 'completely disagree' to 'completely agree' (McCrae, Costa, 2008; Costa, McCrae, 2008). The validity and reliability of the Intercultural Sensitivity Scale (ISS) had been appeared in the study on intercultural sensitivity measurement conducted by (Chen, Starosta 2003). The alpha reliability coefficient of the scale is considered to be 0.88. The Cronbach alpha

reliability coefficient of this scale was 0.861. Each of the five personality feature items that is dependent variables. The highest reliability coefficient was identified in the construct “respect for cultural differences”.

Measuring interpersonal relationships harmony: Each participant was tested by means of S. V. Dukhnovsky’s methodology that included 40 statements, the degree of agreement with which has seven gradations, and varies from ‘completely disagree’ to ‘completely agree’ (Dukhnovsky, 2006; Dukhnovsky, 2010). Received results were compared with the features of disharmonious relationships. Criterion validity was identified by comparing the questionnaire results between students. For all its 4 scales, the differences were essential at the level of $p=0.001$. Kruskal-Wallis-Test as a statistical technique was used.

2.3. Research Hypothesis

It is hypothesized that the recognition that sensitivity might reduce conflicts among intergroup interactions and an intercultural competence indicator formed by means of definite communicative technologies. Sensitivity as the key factor in students’ communicative competence is reflected in the process of optimal strategy application for overcoming conflict and stressful situations.

3. RESULTS AND DISCUSSION OF THE PROBLEM

Due to the rapid development of communications and transport technologies, globalization has united people of different cultures, ethnicity, geography and religion in all aspects of modern human life. The presence of sensitivity to cultural differences is a critical ability to reduce ethnocentrism – a special mechanism of a person's social point of view. It determines one’s attitude to social reality phenomena through culture, traditions, and norms of one’s ethnic group and the level of competence in intercultural or multicultural interaction.

Intercultural sensitivity is referred to “a person's ability to develop emotions to understand and appreciate cultural differences, which contributes to effective behavior in intercultural communication” (Chen, 2010, p. 5). Successful intercultural adaptation is achieved by scientifically based organization and motivation of the individual, high-quality implementation of various forms of one’s life in the social environment in higher education (Gridunova, Novikova, Shlyakhta 2017, p. 140).

Relationships based on people's perception of each other, sensitivity, belong to interpersonal category (Zhukova, 2009; Belousova, Mikhylova, 2022). The qualitative component of interpersonal and intergroup relations is referred to a set of certain psychological conditions. The development of a linguistic personality should occur only in the process of interaction between communication participants (Eckland, Leyro, Mendes, 2019). Language and culture are the basic concepts of humanitarian knowledge. The language

collective and the individual are carriers of culture in the language (Lekareva, Mikhaylova, 2020).

Today, there is not only the development of intercultural relations, but also a rapid growth of local ethnic conflicts. The main reasons for ethnic conflicts are considered to be an extremely “low level of culture of interethnic communication and personal identification in a multicultural society” (Mikhailova, Kokodey, 2022, p. 34), as well as psychological barriers in terms of interaction with representatives of other cultures (Costa, McCrae, 2008).

A real goal of education is a spiritual and moral person upbringing through subjects, among which the humanitarian ones occupy a leading place (Eckland, Leyro, Mendes, 2019). A spiritual person has stable guidelines that are controlled by one’s activity in any cultural sphere.

As an integral characteristic of a person, intercultural competence is a system of multicultural knowledge, skills, interests, values in the process of interaction in an ethnocultural society.

Personal factors of intercultural competence, we consider personality traits associated with manifestation and development of intercultural competence, namely, intercultural sensitivity, which affects the constructiveness of interaction in an ethnocultural space and is closely related to ethnic identity.

The main indicators of intercultural sensitivity are: the ability to notice cultural differences (openness, ability to recognize cultural differences); conscientiousness (conscious attitude to the process of interaction, analysis of intercultural situations, conflicts, stereotypes); the ability to develop emotions to understand cultural differences (correct behavior in intercultural communication) (Mikhailova, 2022).

We conducted a diagnostic study at Sevastopol State University in 2020–2022. The sample was presented by first year students of City Development Institute.

As part of the study, a control stage of experimental work was organized, including diagnostic methods (Bennett, 1986). Experimental work was carried out using tests-subjective assessment of interpersonal relationships and the methodology of S. V. Dukhnovsky. The main indicators of SAIR (Subjective Assessment of Interpersonal Relationships) methodology are tension, conflict, alienation, and aggression in interpersonal relationships (Dukhnovsky, 2006; Dukhnovsky, 2010).

The following indicators of disharmony in interpersonal relations are: tension, conflict, stress and aggressiveness between people. The technique was implemented in group and individual versions and has four scales and forty questions. It was found that conflict in relations was 55%, alienation – 45%, tension – 50%.

In relationships, each respondent was oriented by one's own interests and tried to impose one's own decision. Aggression in interaction is medium, which was expressed by the desire to take a position "on an equal footing". Respondents were characterized by the following qualities: sincerity, tact and friendliness – 70%

At the initial stage, the indicators of intercultural competence formation had very low results: cooperation – only 34%, intercultural sensitivity – 23%.

The experimental group was trained under conditions of professional training at the university on the basis of educational programs as part of an elective. Forms of education: practical lessons, scientific conferences, forums, research circles, electives. Teaching methods are interactive technologies, training sessions, solving engineering inventive problems. In the context of intercultural interaction in a multicultural educational space, we used the following methods and means: democratic dialogue; a positive example; creation of problem situations, situations of success; analysis of conflicts, styles of behavior, decision-making; competition; methods of collective creative deeds, traditions, rituals and symbols.

Training in the control group was carried out in the traditional way.

The following results at the final stage are: conflict – 25%, alienation – 15%, tension in relations – 20%, aggression in relations – 10%, intercultural sensitivity – 78%, cooperation 90%, which reflects the effectiveness of the implemented communication technologies in the process of foreign language education. The values of the initial and final diagnostics are shown in fig. one.

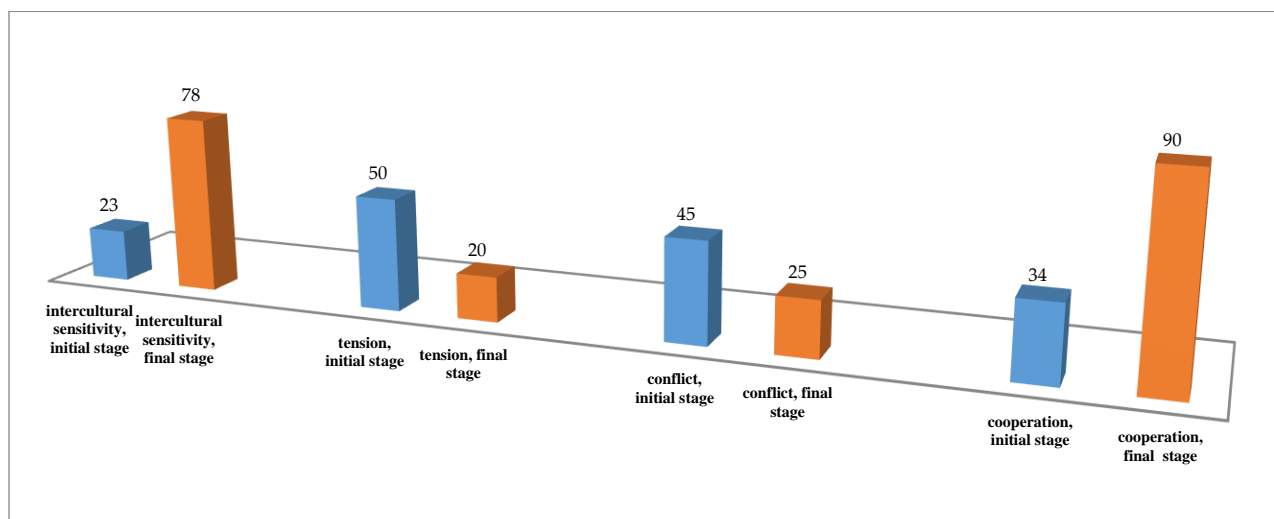

Fig. 1. Indicators of intercultural competence, %

Intercultural sensitivity is a process of development in which an individual is able to transform from an ethnocentric stage to an ethnorelative one (ethnocentric means a tendency

to respond to events from the point of view of one's own culture). In total, the transformation process includes six stages:

- ⊙ the stage of denying the presence of cultural differences;
- ⊙ defensive stage, when a person tries to protect one's own worldviews, faced with a perceived threat;
- ⊙ stage of minimization: people protect their core values by hiding differences under the cultural similarity cover;
- ⊙ stages of acceptance: a person accepts cultural differences, both at a cognitive and behavioral level;
- ⊙ the stage of adaptation involves the development of sensitive and empathic skills in order to adapt to cultural differences and move to a bicultural or multicultural level;
- ⊙ ethno-relative stage, integration, when people are able to establish an ethno-relative identity and accept cultural differences (Bennett, 1986).

The ethno-relative stage characterizes one of development when a person no longer regards one's own culture as the center from which others are to be considered. It is a state of mind in which the traditions of another people are respected, compared and contrasted according to the values and points of view of involved cultural differences.

In order to form intercultural competence, communicative learning technologies were used. Socio-psychological training was implemented to develop communication skills (Osipova, Chumenko, 2007).

The technology of communicative learning in the context of the interaction of different cultures representatives was a learning based on communication. The main directions were the teaching of foreign language communication through communication and the development of a foreign language culture.

The conceptual provisions were:

- a foreign language is both a goal and a means of learning (Cardona, Rico, Sarmiento, 2015).
- language is a means of communication, socialization and familiarization with cultural values.

The main participants in the process of interaction in foreign language education were the student and the teacher; relations were based on cooperation and equal partnership.

⊙ The principles of constructing the content of teaching communication (including foreign language) were:

- ⊙ speech orientation (language learning through communication);

⊙ functionality (speech activity includes lexical, phonetic and grammatical direction and is a system of skills necessary to solve communicative tasks depending on the situation of communication). The study of new material occurs only in activity;

⊙ situationality (role-based organization of learning), when the organization of material based on communication situations is a significant aspect;

⊙ novelty in everything: new material, environment, form of occupation, means, etc.;

⊙ personal orientation of communication: taking into account personal characteristics to create communicative motivation, which can ensure the purposefulness of communication, form relationships, etc.;

⊙ interpersonal and group interaction: active communication with each other;

⊙ modeling of the educational process. The content of the language should not be topics, but problems.

⊙ features of the applied communication methods:

⊙ the learning process is aimed at the use of language skills in communication;

⊙ overcoming the “language barrier”;

⊙ 70% of the lesson is devoted to speaking practice on professional topics;

⊙ the stages: engagement, study and activation.

⊙ the “involvement” stage implies the inclusion of students in the learning process. At the “study stage”, the student masters new vocabulary and grammar. “Activation” of knowledge includes performing various exercises to consolidate the material, discussing the topic being studied;

⊙ overcoming language and psychological barriers.

In the context of interaction in an ethnocultural educational space, the following methods and means were used: a positive example; democratic dialogue; analysis of conflicts (Harper, 2020), creation of problem situations, situations of success; rituals, traditions and symbols, styles of behavior, decision-making; competition; methods of collective creative affairs. A foreign language has great potential and is able to contribute to the development of a person as an individual (Zheng, 2015; Borello, Luise, Pederzoli, Tardi, 2016; Li, Dong, 2021).

4. CONCLUSION

Due to public life spheres humanization, a personality development capable of spiritual and moral self-determination, a person who is ready to enter dialogical relations with people from other cultures and possessing sensitive and empathic skills, becomes a key task of the educational process. As part of the experiment, in order to determine the main indicators of

intercultural sensitivity, a diagnostic study was conducted on the basis of Sevastopol State University. For the formation of sensitivity as a main indicator of intercultural competence, communicative learning technologies were used, which showed high efficiency at the final stage of our experimental work.

As a criterion for this study's assumption reliability, the author considers statistically significant correlations between the proposed methodology success and those aspects of students' learning activities that are associated with their self control, and academic success.

The main hypothesis of our study is the assumption that sensitivity as intercultural competence indicator can be developed by means of communicative learning technologies such as socio-psychological training. Sensitivity is a the key factor in students' communicative competence. It is reflected in the process of optimal strategy application for overcoming conflict and stressful situations that's why selfcontrol, stress and aggressiveness between people should be taken into consideration in the process of communication in the conditions of ethnocultural space. Relationships based on people's perception of each other, sensitivity, belong to interpersonal category.

The experiment showed that training under conditions of professional training at the university on the basis of educational programs as part of an elective would provide an increase of indicators of students' intercultural competence. It could be achieved by means of the following forms of education: practical lesson, scientific conference, forum, research circle, elective ones. In the context of intercultural interaction in a multicultural educational space, an educator should use the following methods and means: democratic dialogue; a positive example; creation of problem situations, situations of success; analysis of conflicts, styles of behavior, decision-making; competition; methods of collective creative deeds, traditions, rituals and symbols.

In general, as the study has demonstrated, higher education could solve an important problem in the period of local ethnic conflicts growth: the development of the individuality with moral indicators for the dialogue of cultures, i.e., for mutual understanding of peoples. Since intercultural sensitivity is only one of the aspects of the competence of intercultural communication, the prospect of further research is the study of intercultural awareness and effectiveness in the context of multicultural communication.

KAYNAKÇA / REFERENCES

Altan M.Z. (2018). Intercultural Sensitivity. A Study of Pre-service English Language Teachers. Journal of Intercultural Communication. Issue 46

Belousova, A.I., Mikhylova, A.G. (2022). Theories of Intercultural Communication Within the Framework of an Interdisciplinary process: materials of the II All-Russian scientific and

practical student conference with international participation “Linguistics and professional communication”. Yaroslavl, pp. 274-277. (In Russ.).

Bennett, M.J.A. (1986). Developmental Approach to Training for Intercultural Sensitivity. *International Journal of Intercultural Relations*, pp.179-196.

Bhawuk, D.P.S., Brislin, R. (1992). The Measurement of Intercultural Sensitivity Using the Concepts of Individualism and Collectivism. *International Journal of Intercultural Relations*, 16. pp. 413-436.

Borello, E., Luise M.C., Pederzoli, L., Tardi, T. (2016). Web 2.0, Language Learning and Intercultural Competence. *Open Access Library Journal*. Vol.3 No.2 DOI: 10.4236/oalib.1102327

Cardona, L., Rico, C., Sarmiento, S. Developing Cultural Awareness: The Text-Driven Approach as Evidence of a Good Language Teaching Practice. *Creative Education*, 2015. Vol. 6. No.12

Chen, G.M., Starosta, W.J. (2003). A review of the Concept of Intercultural Awareness. In L. A. Samovar, R. E. Porter (Eds.). *Intercultural communication*. pp.344-353.

Chen, G.-M. (2010). The Impact of Intercultural Sensitivity on Ethnocentrism and Intercultural Communication Apprehension. *Intercultural Communication Studies*. XIX. Vol. 1. 1. pp. 1-9

Costa, Jr. P., McCrae R. (2008). *The Revised NEO Personality Inventory*. Thousand Oaks. Vol. 2. pp. 179-198.

Dukhnovsky, S.V. (2010). *Diagnostics of Interpersonal Relations*. St. Petersburg: Speech, pp. 45-50. (In Russ.).

Dukhnovsky, S.V. (2006). *Subjective Evaluation of Interpersonal Relations: Handbook*. Saint Petersburg: Rech (In Russ.).

Eckland, N.S, Leyro, T.M., Mendes, W.B. (2019). The Role of Physiology and Voice in Emotion Perception During Social Stress. *Journal of Nonverbal Behavior*. 4. pp.493-511.

Graf, A. (2004). Screening and Training Intercultural Competencies: Evaluating the Impact of National Culture on Intercultural Competencies. *International Journal of Human Resource Management*, 15(6). pp.1124-1148.

- Gridunova, M.V., Novikova, I.A., Shlyakhta, D.A. (2017). Intercultural Competence and the Factors of the "Big Five": To the problem statement. *Bulletin of the Saratov University. Series Acmeology of education. Psychology of development.* 6(22). pp.140-148. (In Russ.).
- Hammer, M.R. (1989). Intercultural Communication Competence. In M. K. Asante, W. B. Gudykunst (Eds.). *Handbook of international and intercultural communication*, Newbury Park, CA: Sage, pp.247-260.
- Harper, J. (2020). The Teaching of Intercultural Communicative Competence in China: How Much Help Do Coursebooks Provide? *Open Journal of Modern Linguistics.* Vol.10 No.6 DOI: 10.4236/ojml.2020.106040
- Kazarenkov, V.I. Rangelova, E.M., Kazarenkova, T.B. (2014). The Role of the Teacher in the Formation of Students' Experience of Intercultural Interaction. *Bulletin of the Russian University of Peoples' Friendship. Series: Psychology and Pedagogy.* 2: pp.5-12. (In Russ.).
- Kim, Y.Y. (1995). Cross-Cultural adaption: An Integrative Theory. In R.L. Wiseman (Ed.), *Intercultural communication theory.* Thousand Oaks, CA: Sage, pp.170-193.
- Kruskal-Wallis-Test. Data tab. URL: <https://datatab.net/tutorial/kruskal-wallis-test> (accessed: 21 January 2023).
- Lekareva, V.D., Mikhaylova, A.G. (2021). The Influence of the Psychological Climate on Interpersonal Relations in the Team. Materials of III international scientific and practical conference, December 2020, Volgograd "Modern management: problems, analysis of trends, development prospects", Volgograd branch of the federal state budget educational institutions of higher education "Russian University of Economics named after G.V. Plekhanov". Volgograd: Sphere, pp.222-225. (In Russ.).
- Li, F., Dong, L. (2021). Cultivation of Intercultural Communication Competence for Business English Majors. *Open Journal of Business and Management.* Vol.9 No.2 DOI: 10.4236/ojbm.2021.92039
- McCrae, R., Costa P. (2008). The Five-Factor Theory of Personality. *Handbook of personality: Theory and research.* New York - London: The Guilford Press, pp.158-181.
- Milovanova, L.A. (2005). Linguistic Personality: Factors of Formation and Development. *Vestnik MGU. Bulletin of Moscow State University.* 19: 69 p.. (In Russ.).
- Mikhaylova, A.G., Kokodey, T.A. (2022). Polyethnic culture as the Basis of Professional and Personal Success. A collection of scientific papers based on the materials of the I International Scientific and Practical Conference "Modern trends in the development of

- science and the world community". (Anapa, March 03, 2022). Anapa: Publishing House "SRC ESP" in SFD. pp.34-39. (In Russ.).
- Mikhaylova, A.G. (2022). Interpersonal Communication as an Element of the Socio-Psychological Sphere of Management. *Sovremennyj menedzhment: problemy, analiz tendencij, perspektivy razvitiya*. Materials of the IV international scientific-practical conference. Volgograd, pp. 98-102. (In Russ.).
- Moran, R.T. Harris, P.R., Moran, S.V. (2007). *Managing Cultural Differences: Global Leadership Strategies for the 21st Century*. New York: Elsevier.
- Olson, C.L., Kroeger, K.R. (2001). Global competency and intercultural sensitivity. *Journal of Studies in International Education*, 5(2). pp.116-137.
- Osipova, E., Chumenko, E. (2007). Conflicts and Methods of Their Overcoming. *Socio-Psychological Training*. *School psychologist*. 2007;5 (17). 31p. (In Russ.).
- Passov, E.I. (2022). Technology "Communicative Learning in a Foreign Culture". URL: [http://psyvision.ru /help/pedagogika/43-ped-tech20/%20487-ped-tech10](http://psyvision.ru/help/pedagogika/43-ped-tech20/%20487-ped-tech10) (accessed: 01 September 2022). (In Russ.).
- Stepashko, L.A. (1999). Education as a Socio-Cultural Institution and the Process of Formation and Development of Personality. *Philosophy and history of education*. M.: Flinta, pp. 7-22. (In Russ.).
- Zhukova, T.V. (2009). *Problems of Cross-Cultural Communication of Student Youth*. M.: MSU, 13 p. (In Russ.).
- Zheng, M. (2015). Intercultural Competence in Intercultural Business Communication. *Open Journal of Social Sciences*. Vol.3 No.3. DOI: 10.4236/jss.2015.33029

Ethics Committee Decisions

Ethics committee approval is not required for this study

Ethics Committee Decisions

If the studies submitted to our journal include research results that require an ethics committee decision, the ethics committee decision information (committee name, date and issue number etc.) should be stated in the method section of the study and also at the end of the article.

Conflict Statement

The authors have no conflict of interest regarding the research, authorship and publication of this article.

Publication Ethics Statement

All the rules specified in the "Higher Education Institutions Scientific Research and Publication Ethics Directive" have been complied with in the whole process from the planning of this article to its implementation, from data collection to data analysis. None of the actions specified under the title of "Actions Contrary to Scientific Research and Publication Ethics", which is the second part of the directive, were not carried out. During the writing process of this research, scientific, ethical and citation rules were followed; No falsification was made on the collected data. This work has not been submitted for evaluation to any other academic publication medium.

Gönderi Tarihi / Sending: 06.06.2023 | Kabul Tarihi / Accepted: 12.06.2023

“Uluslararası Bakışla Etnopedagojiye Giriş”

"Introduction to Ethnopedagogy from an International Perspective"

Figen Çam Tosun¹

Kitap İncelemesi | Book Reviews

Bu çalışmada editörlüğünü İkrâm Çınar'ın yaptığı Türkiye, Rusya Federasyonu, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Türkmenistan'dan etnopedagogların çalışmalarıyla oluşturulan “Uluslararası Bakışla Etnopedagojiye Giriş” adlı eser incelenmiştir.

Yirminci yüzyılın ikinci yarısından sonra bilim dünyasında kendisine yer açmaya çalışan etnobilimlerden biri de “Etnopedagoji”dir. Kurucusu Volkov (1974) etnopedagojiyi bir etnik grubun yaşadığı olayların pedagojik açıdan analizini yapan ve bunların çağdaş eğitim amaçlarına uygun olup olmadığını ortaya koyan bir bilim dalı olarak tanımlamaktadır (Aktaran Aliyeva-Çınar, 2022). O halde etnopedagojinin amacı hem halkın geçmişten edindiği tecrübelerini, sözlü ve yazılı eserlerini, bunların yanı sıra geleneklerini kullanarak yeni nesillere nasıl aktardığını araştırıp ortaya koymak hem de bu bilginin günümüz eğitim sistemlerinin iyileştirilmesinde nasıl kullanılabileceğini araştırmaktır (Alimbekov, 2007; Alagöz-Hamzaj, 2017; Çınar, 2021). Çınar (2021) etnopedagojiyi pedagoji, etnografya ve folklor/halk edebiyatının kesişim kümesi olarak betimlemektedir.

Etnopedagojinin kökeni sözlü kültürün doğuşuna dayansa da bağımsız bir bilim dalı olarak Volkov tarafından (1958; 1974) tanımlanmıştır. Etnopedagoji ile ilgili bilgi kaynakları daha çok Rusçadır. Türkiye’de etnopedagoji çalışmaları, son yıllarda artış göstermekle birlikte on yıl içinde çalışmalara rastlanmaktadır. Bu sevindirici gelişmeye rağmen hala Türkiye için yeni bir çalışma alanı olduğu görülmektedir. İncelenen eserin Türkiye alanyazınında eksikliği çok hissedilen etnopedagojinin tanınırlığının artırılmasına ve yeni çalışmalar için bakış açısı sunacağı düşünülmektedir.

Türk Dünya’sının kültürel ortaklığını gözler önüne seren, farklı uluslardan etnopedagogların iş birliği ile ortaya çıkan bu eserin amaçlarından ilki etnopedagojinin Türkiye’de tanıtılmasını sağlamaktır. Etnopedagoji, eğitimin informal kısmında kalan, halkın çocuklarını yetiştirirken kullandığı eğitim deneyimlerinden yola çıkarak çağdaş eğitim yollarını etkileyen bir bilim dalıdır. Bu nedenle eğitimi şekillendirirken toplumun kültürü göz ardı edilemeyeceğinden etnopedagojik araştırmalar önem kazanmaktadır. Bu eserin bir başka amacı da eğitimin millileştirilmesi inancını desteklemesidir. “Uluslararası Bakışla Etnopedagojiye Giriş” isimli bu kitap İkrâm Çınar editörlüğünde, Pegem Akademi yayınlarında ilk baskısını Aralık 2022’de yapmıştır.

Eser, okuyucuyu etnopedagoji ile tanıştırmak için bir yandan da etnopedagoji ile çok kültürlülük, küreselleşme, şovenizm gibi kavramlarla ilişkilerini sorgulamasına neden olmaktadır. Eser zaman zaman bu ilişkileri açıklamakta bazen de okuyucunun araştırmasına ve yorumlamasına bırakmaktadır. Araştırmacılar için etnopedagojik araştırmalar konusunda ufuk açıcı ve bakış açısı kazandırmaktadır. Okuyucu etnopedagojiyi tanıırken tarihsel bazı farkındalıklara da erişmektedir. Günümüzde hala geçerliliğini koruyan bazı çocuk yetiştirme davranışlarının Dede Korkut zamanından beri devam etmesi şaşkınlıkla birlikte “kök değer” kavramını netleştirmektedir. Eserde etnopedagojiyi kavradıktan sonra farklı örneklerle bilgiyi özümseme süreci başlamaktadır. Bu örnekler toplumların çocuk yetiştirme şekillerini gösterdiği gibi, toplumların beklentisini de ortaya koymaktadır.

Eserin hitap ettiği kesim oldukça geniştir. Çünkü etnopedagoji genel olarak pek çok bilimin ortak alanında bulunur. Hem etnobilimlerle hem sosyal bilimlerin çoğu alanıyla ilişkilidir. Bu nedenle çocuk gelişimi, antropoloji, tarih, sosyoloji, edebiyat, eğitim gibi daha pek çok farklı ilgi alanına hitap edebilir. Eğitim fakültelerinde özellikle meslek derslerinde kaynak kitap olabilir. Eğitim politikacılarının formal eğitimi şekillendirirken toplumun beklentilerini nereden görebileceği konusunda da yol göstericidir.

Eser, Türkiye’de etnopedagojiyle ilgili sınırlı kaynak olduğundan ve bu kavram yeterince bilinmediğinden etnopedagojiye giriş niteliğinde hazırlanmıştır. Eser on bölümden oluşmaktadır. İlk bölümlerde etnopedagojinin temelleri, daha sonra kurucusu Volkov, araştırma yöntemleri ve okul çevre düzenlenmesinde etnopedagojinin rolünden bahsedilerek okuyucu etnopedagoji ile tanıştırılmıştır. Beşinci bölümden sonra hem örnekleme hem de topluluklarla ilgili etnopedagojik bilgilendirme yapılmıştır. Beşinci bölümde İslamlaşma döneminde toplumsal cinsiyetten bahsedilerek özel bir dönemde belli bir konu ele alınmıştır. Altıncı bölümde Dede Korkut Destanında yer alan etnopedagojik öğeler üzerinde durulmuştur. Yedinci bölüm ve sonrasında Özbekistan’da, Kazakistan’da, Yahudilerde etnopedagojik yaklaşımla çocuk eğitimi gösterilirken son bölümde Şavşat örneği üzerinden etnopedagojik bir araştırmaya yer verilmiştir.

Eserin akışı, okuyucuya iyi bir temel sağlayıp konuyla ilgili bir bakış açısı kazandırırken; ardından örneklerle bilim dalının inceliklerini göstermeyi sağlamaktadır. Farklı uluslardan

etnopedagogların eserleri, farklılığın yarattığı zenginliği göstermesi açısından önemlidir. Bundan sonraki kısımda bölümler, tek tek ele alınarak incelemeye devam edilecektir.

"Etnopedagojinin Temelleri" başlıklı ilk bölüm Bursa Uludağ Üniversitesi'nden Dr. Minara Aliyeva Çınar tarafından ele alınmıştır. Etnopedagojinin doğuşundan bilim olarak gelişim aşamalarına, bu süreçte etkili olan bilim insanı ve düşünörlere değinmiştir. Türklerde etnopedagojinin gelişiminden bahseden yazar, yenilikçiliğın ve ilerlemeciliğın eğitimle sağlanabileceğini düşönen "ceditçilik" anlayışını da açıklamaktadır. Yazar, etnopedagoji, ilkeleri ve çerçevesini detaylı ve anlaşılır bir şekilde sunarken; okuyucunun etnopedagoji ile toplumsal sürdürülebilirlik, çok kültürlölük, küreselleşme gibi kavramlarla ilişkisini de anlamaya ve düşönmeye sevk etmektedir.

Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi'nden Dr. Akmatali Alimbekov tarafından "Etnopedagoji Biliminin Gelişiminde Volkov'un Yeri" başlıklı bölüm kaleme alınmıştır. Volkov etnopedagojinin kurucusu olduğundan, Volkov'u bilmek ve anlamak etnopedagojiyi anlamak için gereklidir. Yazar, Volkov'u yaşadığı ortamdan hayatındaki önemli aşamalara, etnopedagojiye yönelmesine etkisi olan babaannesinden Sovyet ideolojisinin kendi fikirlerinin oluşmasına etkisine kadar geniş bir çerçevede okuyucuya sunmuştur. Etnopedagojinin araştırma alanlarını ve Volkov'un etnopedagoji alanındaki rolünü detaylı bir şekilde ele almıştır.

Üçüncü ve dördüncü bölümler Kafkas Üniversitesi'nden Dr. İkrım Çınar tarafından yazılmıştır. Üçüncü bölümde "Etnopedagojide Araştırma Yöntemleri" incelenmiştir. Bu bölümde etnopedagojinin bilimle ve yöntembilimle bağı kurulmuştur. Etnopedagoji çalışmalarında dikkat edilecek noktalar, araştırmacılara yol gösterici olması bakımından kıymetlidir. Araştırma etiğı, geçerlik güvenirliliğın sağlanması ile ilgili yönlendirmeler, veri toplama aşamasının incelikleri bölümün okuyucuya sunduğú bilgilerden bazılarıdır. Yazar, dördüncü bölümde "Okul Çevre İlişkilerinin Düzenlenmesinde Etnopedagojik Bilginin Rolü" başlığı altında okulun toplum (çevre) tarafından neden sahiplenildiğini, devletin ve velilerin okuldan beklentilerini anlatmaktadır. Okul ile çevre arasında bazen sorunların da yaşanabildiğini bunun altında yatan nedenin de "töre ile modern, yerellik ile evrensellik, köylölük ile şehirlilik arasında kalmak"tan kaynaklandığı ifade edilmiştir. Sorunların çözümü için etnopedagoji araştırmalarına işaret edilmiştir.

"İslamlaşma Dönemi Düşönr ve Filozoflarının Çalışmalarında Toplumsal Cinsiyet Eğitimi Düşöncesi" başlıklı beşinci bölüm V. I. Vernadsky Kırım Federal Üniversitesi'nden Dr. Lyudmila I. Redkina ile Karadeniz Yüksek Deniz Üniversitesi'nden Dr. Irina A. Zakiryanova tarafından yazılmıştır. Yazarlar çalışmasında etnopedagoji için özel değer taşıyan dört eseri incelemiştir. Bu eserler, Keykavus'un Kabusname'si; Balasagunlu Yusuf'un Kutadgu Bilig'i; Kaşgarlı Mahmut'un Divan-ı Lugatit Türk'ü ve Yasa Kanunları'dır. Bu eserlerde kadın ve erkek rolleri, kız ve erkek çocukların özellikleri ve yetiştirilmesi ile anne babanın görevleri ele alınmıştır. Eserlerde ataerkil yapı, erkek çocuğın kız çocuğundan daha

kıymetli oluşu, kadının üstünde baskı kurmak gerekliliği ve ailede katı bir hiyerarşi dikkat çekmektedir.

Oğuzların kültüründeki toplumsal cinsiyet rolleri ve ahlaki kültür hakkındaki etnopedagojik bilgileri Türkmenistan Mugallımçılık Mekdebi'nden Maral Annaguliyeva yazmıştır. "Oğuzların Dede Korkut Destanındaki Ahlaki ve Etik Kültürünün Toplumsal Cinsiyet Özellikleri" başlıklı bölümde Türkmen ailelerinin hem kız hem de erkek çocuk istediklerinden, zamanın gereksinimleri doğrultusunda çocuklarına eğitim verdiklerinden bahsetmektedir. Yaşantıya bağlı olarak sınav geleneğinin ahlaki eğitim ve karakter eğitimindeki önemini anlatmıştır. Anlatımı destandan örneklerle süslemiş, anlamayı somutlaştırmış ve kolaylaştırmıştır. Oğuz kültüründe kadının, annenin saygıdeğer bir yeri vardır. Yazar, kadının seçme hakkı olduğundan, bilgeliğinden, özgür ve bağımsız düşünebildiklerinden bahsetmektedir.

Yedinci bölüm "Özbekistan'da Çocuk Eğitiminde Etnik Yapı" başlığını taşımaktadır. Bölüm Mirza Uluğbek Özbekistan Milli Üniversitesi'nden Dr. Barno Ubaydullaeva tarafından kaleme alınmıştır. Yazar, alanyazın taramasında Özbek toplumunun çocuk eğitiminde etnik özelliklerin incelendiği çalışmaların sınırlılığına dikkat çekmiş ve gebelik döneminden başlayarak aşama aşama Özbek toplumunda görülen geleneklere ve ailede çocuk eğitime yönelik tutuma ışık tutmuştur. Yazar, 1998-2018 yılları arasında Özbekistan'ın farklı bölgelerinde yaptığı keşif gezileri sırasında yaptığı gözlemleri aktarmaktadır. Okuyucunun bu anlatıları okurken ortak kültürü fark etmemesi mümkün değildir. Ayrıca okuyucunun kendi anılarına gitmesi ve yetişmesinde etkili olan unsurları fark etmesi bakımından da farkındalık sağlamaktadır.

Sonraki bölüm de Kazak halkının etnopedagojik özelliklerini "Kazak Halkının Çocuk Eğitimiyle İlgili Gelenek-Göreneklere" başlığı altında L. N. Gumilev Avrasya Milli Üniversitesi'nden Dr. Kalipa T. Atemova anlatmaktadır. Yazar, Kazak etnopedagojik araştırmalarına göre aile eğitiminin karın eğitimi, beşik eğitimi, kız çocuğu eğitimi, oğlan çocuğu eğitimi, gelin yetiştirilmesi ve erkeklerin eğitimi alanlarında gerçekleştiğini ifade etmiştir. Kazakların çocuklarına kaba davranmadan saygıyla büyüttüklerini anlatan yazar, çocuklara yapılmaması gerekenleri öğretirken akıl yürütmeyi de öğretmeye çalıştıklarını örneklerle akıcı bir şekilde sunmuştur. Kazak halkının gelenek ve göreneklerle sıkı ilişkisi, eğitim sürecinde de kendini göstermektedir.

Dokuzuncu bölümde Dr. Lyudmila I. Redkina, "Sosyal ve Dini Birlik Olarak Yahudi Ailesinin Etnopedagojik Rolü" başlığı altında Yahudi halkında ailenin birbirine ve ailenin de topluma sınımsızlığına bağlı olduğunu anlatmaktadır. Yahudi ailesi ataerkil yapı sergilemektedir. Aile dayanışması çok önemlidir. Aile ve toplumdaki yapı dinden (Tevrat'tan) şekillenir. Farklı bölgelerde yaşayan Yahudi topluluklarına göre bazı geleneklerde farklılıklar görülebilmektedir. Ailede yaşama yön veren ilkeler, dini kurallar ve dünya görüşü vardır.

Ailenin görevi bunları çocuğa aktarmaktır. Yazar, Yahudi yaşam tarzını ve bunun çocuğa nasıl yansıtıldığını anlatmaktadır.

Son bölümde Kafkas Üniversitesi'nden Mükremin Durmuş, "Etnopedagojik açıdan Beceri Eğitimi: Şavşat Örneği" başlıklı makalesinde yöre halkıyla yaptığı görüşmelerden elde ettiği veriler çerçevesinde çocuklara beceri eğitiminin nasıl verildiğini anlatmıştır. Elde edilen verilere göre işe uygunluk, hazır bulunuşluk, işe alıştırma, güdüleme, gösterip yaptırma, kendi başına yapma ve başarıyı takdir etme aşamalarını izleyen bir süreç olduğunu ortaya koymuştur. Bu aşamaların nasıl gerçekleştiğini katılımcıların ifadeleriyle destekleyerek anlatması çalışmayı daha da anlaşılır kılmaktadır. Beceri eğitiminin sadece beceri eğitimiyle kalmayıp iş ahlakının da bu süreçte oluşturulduğuna dikkati çekmiştir.

Eserin sonunda bir etnopedagoji sözlüğünün oluşturulması alana yönelik büyük bir katkı olarak değerlendirilmektedir. Çünkü sözlük o bilim alanının, o dildeki karşılığını bulmasıdır. Sözlük, Türkiye açısından var olan kültürel birikimi ve söz varlığını ortaya koyduğu gibi etnopedagojinin de tanımlanmasını sağlamaktadır. Etnopedagoji dilini anlamak ve kavramları öğrenmek isteyenler için aracı olacaktır. Bu açıardan da bakıldığında kitap önemli bir kaynak olma özelliğini göstermektedir.

Esere göre eğitim, devletin kendini yeniden üretmesinin bir yolu olarak ele alındığında kök değerlerin bilinmesi gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca zaman zaman eğitim sisteminin milliliğine yönelik eleştiriler de etnopedagojik araştırmaları gerekli kılmaktadır. Toplumların "ideal insanını" yetiştirme sürecinde yer aldığı toplumun hedeflerini görmezden gelmek mümkün değildir. Her etnik grupta yaşantıya bağlı kendine özgü değerler oluşmaktadır. Toplumlar bu değerleri devam ettirmek isterler. Bununla birlikte farklı etnik gruplar zaman zaman çatışmalar yaşayabilmektedir. Bu çatışmaların çözümü, yine geçmişten edinilen tecrübelerin yeni nesillere aktarılmasıdır. Bu aktarımı incelemek (etnopedagojik araştırmalar) baskın olan ideoloji yerine toplumun zarar görmeden kendi kendini onarmasını sağlamaktadır.

Eser, Türkiye'de kendini var etmeye çalışan bir bilim dalının ilk örneklerinden olması, eserin içeriği ve anlatımı, sunduğu uluslararası bakış ve alanda kaynakların sınırlılığı nedeniyle temel eserlerden biri olacağını düşündürmektedir. Eser, geniş bir okuyucu kitlesine hitap etmektedir. Ayrıca etnopedagoji bilim alanının başta eğitim politikaları olmak üzere eğitim uygulamalarını etkileme gücü olduğundan eser, Türkiye'de konuya yönelik farkındalığı artıracaktır.

KAYNAKÇA / REFERENCES

- Alagöz-Hamzaj, Y. (2017). Öğretmen Eğitimi Programlarındaki Etnopedagojik Öğelerin İncelenmesi: Kırgızistan Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri ABD. Eskişehir.

- Alimbekov, A. (2007). Etnopedagoji ve Kırgız etnopedagojisinin temel kavramları. Türk Yurdu, 27 (242). <https://www.turkyurdu.com.tr/yazar-yazi.php?id=3744>
- Aliyeva Çınar, M. (2022). Ahıska Türklerinde Etnopedagoji Bağlamında Atasözleri. Uluslararası Etnopedagoji Dergisi, 2(1), 1-17.
- Çınar, İkrım (Ed.), (2023), Uluslararası Bakışla Etnopedagojiye Giriş. 2. Basım, Ankara: Pegem Akademi.
- Çınar, İ. (2021). Etnopedagoji: Atabek Yurdu.3. Baskı. Pegem Yayınları.
- Volkov, G. N. (1974). Etnopedagogika.Çeboksarı.

Yayın Etiği Beyanı / Publication Ethics Statement

Bu makalenin planlanmasından, uygulanmasına, verilerin toplanmasından verilerin analizine kadar olan tüm süreçte "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan "Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler" başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir. Bu araştırmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamıştır. Bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.

All the rules specified in the "Higher Education Institutions Scientific Research and Publication Ethics Directive" have been complied with in the whole process from the planning of this article to its implementation, from data collection to data analysis. None of the actions specified under the title of "Actions Contrary to Scientific Research and Publication Ethics", which is the second part of the directive, were not carried out. During the writing process of this research, scientific, ethical and citation rules were followed; No falsification was made on the collected data. This work has not been submitted for evaluation to any other academic publication medium.